

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ
YERİ
VE FİNANSAL DESTEK PROGRAMLARI
UYGULAMASI

Yüksek Lisans Tezi

SERAP TANYERİ

1050Y75103

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ
YERİ
VE FİNANSAL DESTEK PROGRAMLARI
UYGULAMASI

Yüksek Lisans Tezi

Serap TANYERİ

1050Y75103

Danışman: Prof. Dr. Yusuf TUNA

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek Lisans Öğrencisi Serap Tanyeri'nin "KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Finansal Destek Programları Uygulaması" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı-Soyadı	İmza
Tez Danışmanı :
Jüri Üyesi :
Jüri Üyesi :

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

ÖZ

Günümüz ekonomik konjonktöründe KOBİ'lerin ekonomiye, inovasyona, Ar-Ge'ye, ekonominin bölgeler arasında dağılımına ve istihdama destekleri ile rekabet koşullarına uyumları ve uluslararası ticarete katılımları düşünüldüğünde ekonomiler içinde önemli bir güce erişmişlerdir. KOBİ'ler hem gelişmiş ülke ekonomileri hem de gelişmekte olan ülke ekonomileri içerisinde önemli ekonomik aktörlerdir. Özellikle ekonomik ve sosyal kriz dönemlerinde bu işletmelerin krizlere karşı dirençleri KOBİ'leri ekonomiler için vazgeçilemez bir güç haline getirmiştir.

KOBİ'lerin ekonomik etkinliğini arttırabilmesi için bilgiye, teknolojik gelişmelere, finansal kaynaklara ve gelişmiş işgücüne ulaşmalarının kolaylaştırılması bu yönde yaşadıkları zorlukların aşılması için özellikle devlet kurumlarının sağlayacağı destek ve teşvikler büyük önem taşımaktadır. Bu yönde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kendi ihtiyaç ve koşullarına göre ticari önlemler almaktadır ve KOBİ'lerini küresel ekonomi içinde daha aktif işletmeler haline getirmeyi hedeflemektedirler.

ABSTRACT

SMEs have become very strong in today's economies as they support innovation, R&D and employment; comply with competition conditions; and participate in international trade. SMEs are among the most important actors within both developed and developing countries' economies. Especially during economic and social crisis periods, SMEs' resistance to such crisis has made them an important power for economies.

The support of state institutions-by helping them reach information, technological improvements, financial sources and advance labour force- bears a very high importance for SMEs to increase their economical activity. Both developing and developed countries are taking measures according to their needs to help this and they aim to make SMEs more active enterprises within the global economy.

ÖNSÖZ

Ekonomi politikalarının önemli unsurları olan KOBİ'ler dünya ticaretinin ve ülke ekonomilerinin temel dinamikleridirler. Ekonomik büyüme ve kalkınma için önemlerinin yanı sıra gelir dağılımının ve istihdam etkilerinin daha geniş coğrafi bölgelere yayılması ve ekonominin daha geniş kesimlere ulaşmasında başarı için vazgeçilmezlerdir. Sağladıkları bu olumlu katkılar her geçen gün artmaktadır. Dolayısıyla bu işletmelere yönelik destek politikalarının sağlanmasına daha fazla çalışılmaktadır.

KOBİ'ler yapısal ve finansal özellikleri nedeniyle birçok sorunlarla karşı karşıyadır. Yapılarının küçük olması ve finansal açıdan kaynak bulamamaları bu işletmelerin ekonomi içindeki paylarını arttırmalarının önündeki en önemli iki unsurdur. KOBİ'lerin etkin ve etkili bir şekilde üretimde bulunmaları için KOBİ destek sisteminin sağlanmasına ve verilen desteklerin ihracata, istihdama ve bölgesel kalkınmaya olumlu katkılar sağlanmasına önem verilmelidir.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	vi
TABLOLAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	i
1. GİRİŞİMCİLİK TANIMI ve TARİHÇESİ	3
1.1. GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI	3
1.2. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHÇESİ	4
1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Kobi'ler	4
1.2.2. Cumhuriyet Döneminde Ve Planlı Kalkınma Döneminde Kobi'ler	5
1.3. KOBİ TANIMLARI	6
1.3.1. Türkiye'de Kullanılan Kobi Tanımları.....	7
1.3.2. Avrupa Birliğinde Kullanılan Kobi Tanımları	7
1.4. KOBİ'LERİN ÖZELLİKLERİ	9
1.4.1. Nitesliksel Özellikleri	9
1.4.2. Kobi'lerin Avantaj Ve Dezavantajları.....	9
2. KOBİ'LER ve ÜLKE EKONOMİLERİ İÇERİSİNDEKİ YERİ	12
2.1 KOBİ'LER ve GLOBALLEŞEN DÜNYADA ARTAN ÖNEMİ	12
2.2. KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ YERİ	24
2.3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LER ve GELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ KOBİ'LERİN BENZEŞEN ve AYRIŞAN YÖNLERİ	47
2.3.1. Teknolojik Gelişimlerden Uzak Geleneksel “Statik Kobiler”.....	47
2.3.2. Yeniliğin Ve Teknolojik Gelişmelerin Kaynağı “Dinamik Kobiler”	48
3. KOBİLERİN FİNANSMANI VE DESTEKLEYEN KURUMLAR	49
3.1. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI	49
3.2. KOBİLER İÇİN ALTERNATİF FİNANSMAN YÖNTEMLERİ	50
3.2.1. AB'de Finansal Destek Sistemleri	50

3.2.2. Türkiye’de Finansal Destek Sistemleri	59
3.2.2.1. Yasalarda Küçük Girişimcilik	59
3.2.2.2. Kobi’leri Destekleyen Kurum Ve Kuruluşlar	60
3.2.2.3. İhtisas Kuruluşu Olarak KOSGEB	96
4. KOBİ KREDİLERİ AÇISINDAN BASEL-II’NİN ÖNEMİ	110
4.1 BASEL-I ve BASEL-II’YE GENEL BAKIŞ	110
4.2. BASEL HÜKÜMLERİ	118
4.2.1. Basel-I Kriterleri.....	118
4.2.2. Basel II Kriterleri.....	120
4.2.3 Basel-II’de Yer Alan Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımları	121
4.2.4. Sermaye Yeterliliğine İlişkin Düzenlemeler Ve Mekanizmalar	134
4.3. BASEL-II’NİN KOBİ KREDİLERİNE MUHTEMEL ETKİLERİ.....	137
4.3.1 Basel-II'nin Türk Bankacılık Sektörüne Muhtemel Etkileri.....	137
4.4. BASEL-II’NİN KOBİ KREDİLERİNE MUHTEMEL ETKİLERİ.....	154
SONUÇ.....	164
KAYNAKÇA	166

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı Geçen Eser
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	: Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
ATO	: Ankara Ticaret Odası
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BEST	: İş Ortamı Basitleştirme çalımsa Kolu Programı
BİDEP	: Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BROP	: Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
CAD	: Bilgisayarlı Tasarım
CIP	: Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (Competitiveness and Innovation Programme)
CMSE	: İşletmelerin rekabet edebilirliği ve KOBİ'ler programı (programme for te competitiveness of enterprises and sme)
CRM	: Müşteri İlişkileri Yönetimi
ÇP	: Çerçeve Programları
DB	: Dünya Bankası
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
DTSS	: Dış Ticaret Sermaye Şirketleri
EEN	: Avrupa İşletmeler Ağı
EFTA	: Avrupa Serbest Bölge Birliği
EIB	: Avrupa Yatırım Bankası
EPM	: Kurumsal Performans Yönetimi
ERDF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ERP	: Kurumsal Kaynak Planlaması

ESF	: Avrupa Sosyal Fonu
EXİMBANK	: Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.
GATT	: Ticaret ve G�m�ruk Tarifeleri Genel Anlaşması
GİDEM	: Girişimci Destekleme Merkezleri
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İGEME	: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
IKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IPA	: Katılım �ncesi Yardım Aracı
IPARD	: Kırsal kalkınma programı
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KA	: Kalkınma Ajansları
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: K�uk ve Orta �lekli İşletme
KOSGEB	: K�uk, Orta �lekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi
KÜSGET	: K�uk, Orta �lekli Sanayi Destekleme Geliştirme İdaresi
MAP	: Türkiye, İşletme ve Girişimcilik ok Yıllı Programı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OVK	: Orta Vadeli Krediler
SAN-TEZ	: Sanayi Tezleri Programı
SBA	: K�uk İşletmeler İdaresi
SCM	: Tedarik Zinciri Yönetimi
SDş	: Sektörel Dış Ticaret şirketleri
SEGEM	: Sınai Eğitim ve Geliştirme Merkezi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TEKMER	: Teknoloji Geliştirme Merkezleri
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TESKOMB	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifleri
TGSD	: Tekno girişim Sermayesi Desteği

TİM : Türkiye İhracatçılar Meclisi
TİSK : Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTGV : Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK : Türk İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımları	8
Tablo 2: Ülkelerin Ekonomide Etkinlik Düzeyleri	15
Tablo 3: Bazı Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Payları (%).....	16
Tablo 4. AB Ekonomisinde KOBİ'lerin Önemli Göstergeleri.....	20
Tablo 5: Türkiye'de kullanılan KOBİ Tanımları	59
Tablo 6: Türkiye'de kullanılan KOBİ Tanımları	59
Tablo 7: Ölçüm Yöntemleri	123
Tablo 8: Rating Notları	125
Tablo 9: Bankalardan Alacaklar Rating Notu Risk Ağırlığı 1. Seçenek.....	125
Tablo 10: Bankalardan Alacaklar Rating Notu Risk Ağırlığı 2. Seçenek.....	126
Tablo 11: Kurumsal Firmadan Alacaklar Rating Notu Risk Ağırlığı	127
Tablo 12: Kredi Derecelendirme Tanımları.....	146
Tablo 13. Firmalara Göre Kredi Notları	147
Tablo 14: Basel-II' de Portföy Sınıflandırması.....	152
Tablo 15: Basel II Standart Yaklaşımında Kabul Edilebilecek Teminatlar	153
Tablo 16: Basel II SY'de İpotek Karşılığı Verilen Kredilerde Risk Ağırlığı	153

GİRİŞ

Küreselleşme süreci kökeni 1960'larda ortaya çıkan hızlı değişim ve dönüşümlere dayalı, politik sonuçları da beraberinde getiren ekonomik bir süreçtir. Ekonomik siyasal ve toplumsal alanda görülen değişim süreci devletleri, işletmeleri ve bireyleri de etkileyerek yeni bir düzen kurulmasına yol açmıştır. Kurulan bu yeni düzende bilgi ve iletişim teknolojileri değişip gelişerek küresel bir değişimin öncüsü olmaktadır.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde de en önemli etkiyi KOBİ'ler oluşturmaktadır. Hızla gelişen süreçte rekabetin yerleştirilmesi ve sürdürülmesi, değişen koşullara ve yeniliklere hızlı uyum sağlamak yeteneğine sahip olan KOBİ'lerin ayakta kalması ekonominin dinamiği açısından önem taşımaktadır. KOBİ'ler üretim, ihracat, katma değer ve yatırım açısından önemli paylara sahiptirler. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerin çoğunluğunu KOBİ'ler oluşturmaktadır. Sadece ekonomik değil sosyal ve kültürel açıdan da önemli işlevleri olan KOBİ'lerin gelişmekte olan ülkelerde de gelişmiş ülkelerde olduğu gibi desteklenmeleri gerekmektedir. Karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmek için çözümler üretilmesinin ve özellikle finansal açıdan çeşitli stratejiler oluşturulması ve yasal kolaylıklar sağlanması gerekmektedir. Etkin bir destek politikasının oluşturulması için KOBİ'lerin mevcut durum ve koşullarının tespit edilmesi, ihtiyaçlarının önceliklendirilmesi ve uygun destek önerilerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, KOBİ kavramları ve tanımlarına yer verilmiş olup, Ülkemizde çeşitli kurumlara ilişkin KOBİ tanımlamalarına, Avrupa Birliği'nde ki KOBİ tanımlarına değinilmiştir. KOBİ'lerin ekonomi içindeki tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde, KOBİ'lerin ülke ekonomileri içindeki önemi üzerinde durulmuş ve ülkemiz KOBİ'leri ile AB KOBİ'lerinin benzeşen ve ayrılan yönleri üzerinde durulmaya çalışarak klasik ve modern KOBİ işletmelerinin özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, hem ülkemizdeki hem Avrupa'daki KOBİ'lere yönelik devlet kredi ve destek

programları incelenmiş, bu konuda bir ihtisas kuruluşu olarak kurulan KOSGEB destekleri açıklanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ekonomik krizlerin bankacılık sektörü üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla geliştirilen BASEL kriterleri açıklanmış ve bu kriterlerin KOBİ'lere muhtemel etkileri üzerinde durulmuştur.

1. GİRİŞİMCİLİK TANIMI ve TARİHÇESİ

1.1. GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI

Girişimcilik ve girişimci kavramları uzun zamandan itibariyle kullanılan kavramlar olup ve çok araştırılan kavramlardan biridir. Girişimcilik konusunda birçok kişi tanımlamalarda bulunmuştur. Genel olarak *girişimcilik*; bir kişinin, bağımsız veya bir organizasyon içinde, bir fırsatı belirleme ve yeni bir değer yaratmak veya ekonomik bir başarı sağlamak için söz konusu fırsata yönelme motivasyonu ve kapasitesini ifade eder. Girişimcilik, kişilerle ve onların bir işletmeyi kurma, devralma veya işletme ya da bir firmanın stratejik karar mekanizmalarına katılma tercihleriyle ve bu yöndeki aktiviteleriyle ilgilidir. Piyasaya girmek ve rekabet etmek, bu piyasayı değiştirmek, yeni bir piyasa yaratmak için yaratıcılıktan veya yeniliklerden faydalanan girişimciler ise, heterojen bir grup olup, tüm sosyal katmanlardan gelirler. Girişimci davranışları, risk alamaya hazır olma, bağımsızlık gibi ortak özellikler göstermektedir¹.

Daha kapsamlı başka bir tanıma göre girişimci; bilgiyi esas alarak, genel eğilimlere ve kendisine uygun bir alanı seçerek ve/veya bilgisini girişimciliğe konu ederek, herhangi bir finansman yöntemi kullanıp tüm insanların faydası için mal ve hizmet üretmek amacıyla işletme açıp, ekonomik ihtiyacını, ekonomik zenginliğini, bağımsızlığını, sosyal prestijini, kendini kabul ettirmeyi ve kendisini aşmayı, açtığı işletmesinde devam ettiren, devam ettirme arzusunda ve çabasında olan herkes olarak ifade edilmektedir².

Ekonomik hayatın canlanması konusunda büyük öneme sahip olan girişimci, yenilik yapma ve bu yenilikleri ticari ürünlere dönüştürme işlemiyle kendini gösterir. Girişimcilik, risk almayı ve cesaretli olmayı gerektirir. Bu sebepten dolayı bilgi birikimi olmalı ve küçük detayları bile fırsata dönüştürebilmelidir.

¹ Seyhun Doğan, *Avrupa Birliği'nin KOBİ Yaklaşımı*, İTO Yayınları, 2010, s. 26.

² a.g.e, s.30.

1.2. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHÇESİ

KOBİ'ler Türkiye ekonomisinde her zaman var olmakla birlikte KOBİ'lerin önem kazanması 1980'lerden itibaren dir. Geçmişe baktığımızda KOBİ'lerin 1950'li yıllara kadar genelde durağan ir yapıya sahip olduğu, tüketicin taleplerine ancak cevap verebildiği gözlenmektedir. Daha sonra, KOBİ'leri geliştirecek ve güçlendirilecek yeterlilikte politikaların olmadığı uzunca bir dönem yaşanmıştır. 1980'lerden sonra, özellikle de AB'ye uyum çalışmalarının başladığı son zamanlarda KOBİ'lerin küresel dünyada ve rekabet ekonomilerinde sahip oldukları önemin farkına varılmıştır³.

1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Kobi'ler

Türk girişimciliğın temelini, Selçuklu döneminde kurulup Osmanlı imparatorluğu döneminde de faaliyetini devam ettiren "ahilik teşkilatı" (daha sonraki adıyla lonca) oluşturur. Ekonomik ve mesleki açıdan önemli bir kuruluş olan Ahi Teşkilatları çok uzun yıllar varlığını koruyabilmiştir. Sanayi Devrimi'yle beraber sosyal ve ekonomik yapıda değişiklikler meydana gelmiştir, bu değişim ile birlikte ahilik teşkilatı hayatını devam ettirememiştir.

İç pazarın rekabete açılması 1938 yılında ticaret anlaşmasıyla olmuştur, bununla birlikte esnaf ve sanatkarlar piyasadan çekilmiştir. Ekonomik ve sosyal düzen, 18. yüzyılının sonlarında Avrupa kaynaklı ölçek ekonomisine yerini bırakmıştır. Yeni düzen ile birlikte ucuz hammadde ve enerjiye, makineleşmeye, otomasyona ve bunların getirdiği kalite ön plana çıkmıştır. Yerli sanayi "İslah-i Sanayi" çalışmalarlarıyla küçük atölyelerin rekabet gücünü artırmaya çalışmıştır fakat yeterince başarılı olamamıştır⁴.

Osmanlı döneminde ticaretle uğraşan kesim Rumlar ve Ermeniler gibi azınlıklardı, Türkler daha çok çiftçilik ve askerlik meslekleriyle ilgileniyorlardı. Azınlıkların

³ Süleyman Özdemir, Halis Yunus Ersöz, Halil İbrahim Sarıoğlu, **Küçük Girişimciliğın Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri**, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, sayı: 53, 2007, s.179.

⁴ Özdemir, Ersöz, Sarıoğlu, **a.g.e.**

savaş sonrası mübadelelerle ülkeden ayrılmasıyla Türkler ticarete yer almaya başlamıştır.

1.2.2. Cumhuriyet Döneminde Ve Planlı Kalkınma Döneminde Kobi'ler

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında piyasa ekonomisinde kendimizi gösteremedik, Dünyada yaşanan 1929 tarihli ekonomik buhran ile birlikte ülkemizde devletin rolü artmıştır. Ülkemiz cumhuriyetin ilk yıllarında sermaye, bilgi ve teşebbüs ruhu açısından yetersiz durumdaydı. Bu durum devletin ekonominin içinde bulunmasını zorunlu hale getirmiştir.

Devlet bir yandan özel sektörü ve girişimciliği teşvik ederken, bir yandan da mevcut boşluğu doldurmak üzere kamu iktisadi teşekkülleri oluşturarak bizzat ekonomide rol almaya başlamıştır. Öyle ki, devlet ekonomide bir an önce kalkınma sağlamak amacıyla yerli bir girişimciler grubunun yaratılmasının şart olduğu bilinciyle hareket ederek, girişimciliğin desteklenmesi amacıyla teşebbüslerde bulunmuştur. Aslında, o döneme hakim olan düşünce, daha Cumhuriyet kurulmadan dokuz ay önce gerçekleştirilen İzmir İktisat Kongresi'ne de hakim olmuştur. Kongrenin öne çıkarttığı temel ilkelerden bir tanesi, Türk insanının girişimci yönünün geliştirilmesi amacıyla gerekenlerin yapılması olmuştur.⁵

1933 ve 1935 Sanayi Planlarının uygulanmasıyla kurulan İktisadi Devleri Teşekkülleri kurulmuştur ve ekonomi içindeki payı artmıştır. Bununla birlikte, özel sektörün teşvikinden, girişimcilikten hiçbir şekilde vazgeçilmemiştir. Teşvik-i Sanayi Kanunu, Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu, Sümerbank ve Türkiye Halk Bankasının kurulması bu çerçevede değerlendirilmelidir.⁶

Özel sektör eliyle 1950 sonrasında müteşebbis yaratmak, mevcutları desteklemek politikası takip edilmiştir, gösterilen çabaların sonucu olarak bir Türk girişimciler grubunun oluştuğu gözlenmiştir. Ancak, bunların hem sayısı hem de nitelikleri henüz istenilen düzeyde değildir.

⁵ Özdemir,Ersöz,Sarıoğlu,a.g.e.,s.181.

⁶ Özdemir,Ersöz,Sarıoğlu,a.g.e.,s.182.

1950'den 1980'e kadar Türk girişimciliği açısından durağan denilebilecek bir dönem yaşanmıştır. Yine de bu dönemde, girişimciliğe verilen destekler artmış, ekonomi gelişmiş, Türkiye hem nüfus hem de kişi başına düşen gelir itibarıyla büyümüştür. Türkiye'de girişimciliğe asıl önem verilmiş, 1980'li yıllardan itibaren başlamıştır. 24 Ocak 1980 Kararlarıyla birlikte yapısal bir dönüşüm başlatan Türkiye, bu tarihten itibaren piyasa ekonomisini tercih etmiş, bu tercihin bir gereği olarak girişimciliği ve girişimcileri öne çıkartmıştır.⁷

Türk ekonomisi planlı kalkınma döneminde, iktisat politikası ve uygulaması açısından önemli dönem geçirmiştir. Öncesinde ithal ikameci olan kalkınma planı yerini ihracata dayalı modele bırakmıştır. Bu döneme KOBİ'ler de diğer ekonomik aktörler gibi uyum süreci yaşamıştır.

Yeni dönem getirdiği riskler, yüksek uyum yetenekleri sayesinde sektörün önemli bir kesimi tarafından fırsata dönüştürülmüştür. Bu dönemde kamu kesimi, başta finansal destekler olmak üzere, KOBİ'lerin yeni döneme uyumunu artıracak, hızlandıracak tedbirleri uygulamaya koymuş, bu işletmelerin iktisadi ve sosyal fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için Planlarda her dönemin özelliğine uygun ilke ve öncelikler belirlemiştir. Yaşanan krizlerden en fazla etkilenen kesim olan KOBİ'lerin artan maliyet ve azalan (özellikle iç) talebe ilişkin sıkıntılarının aşılabilmesi için işletmelerin her yönden güçlendirilmesi, rekabet edebilirliklerinin artırılması, sadece sektör mensuplarının değil, ülke ekonomisi içindeki ağırlığı ve üretim bağlantıları sebebiyle tüm ülkenin meselesidir.⁸

1.3. KOBİ TANIMLARI

Küçük işletmeleri belirlemek amacıyla kullanılan standart bir ölçüt ve tanım bulunmamaktadır. KOBİ tanımı, farklı ülkelerde, sanayileşme düzeyine, pazar büyüklüğüne, işletmelerin faaliyet alanlarına ve kullanılan üretim tekniklerine bağlı olarak farklılık göstermiştir, ayrıca aynı ülke içinde de bir bölgeden diğerine ya da

⁷ Orhan Küçük, **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.34

⁸ Küçük ,a.g.e., s,190

sektörler arası farklılık gösterebilmektedir. Tanımların yapılmasında kullanılan veriler çeşitlilik göstermektedir.

1.3.1. Türkiye’de Kullanılan Kobi Tanımları

18 Kasım 2005 tarih 25997 sayılı Resmi Gazete’ye göre “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiş olup, bu Yönetmelik ile küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımına, niteliklerine ve sınıflandırılmasına ilişkin esasların belirlenmesi ve bu tanım ve esasların tüm kurum ve kuruluşların uygulamalarında esas alınmasını sağlamak amaçlanmıştır. Buna göre küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25.000.000 TL’yi aşmayan işletmeler olarak tanımlanır. Ayrıca bu Yönetmelik’te mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükte işletme olarak sınıflandırmalara yer verilmiştir. Bunlar ise⁹:

- Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 1.000.000 TL’yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmelerdir.
- Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 5.000.000 TL’yi aşmayan işletmelerdir.

Orta büyüklükteki işletme: İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25.000.000 TL’yi aşmayan işletmelerdir.

1.3.2. Avrupa Birliğinde Kullanılan Kobi Tanımları

Mikro işletmeler ve KOBİ’ler Avrupa ekonomisinde merkezi bir rol oynamaktadırlar. Söz konusu işletmeler, yenilik ve istihdam için önemli bir kaynak durumundadırlar. Bu nedenle de, mikro işletmelerin ve KOBİ’lerin birçok mekanizmayla her açıdan güçlendirilmesini hedefleyen AB’de, 1996 yılında belirlenen KOBİ tanımı, 6 Mayıs

⁹Resmi Gazete, “KOBİ’lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, 18 Kasım 2005, sayı 25997, Çevrimiçi <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=2>, Erişim Tarihi: 25.02.2012

2003'te yapılan yeni tanımın 1 Ocak 2005 'ten itibaren yürürlüğe girmesiyle değişmiştir. Dolayısıyla, tüm üye ülkeler ve aday ülkelerin, KOBİ tanımlarının AB'nin KOBİ tanımlarına uyumlaştırmaları gerekmektedir. Yeni düzenleme kapsamında AB'de mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, çalışan sayısı ile yıllık ciroları ya da mali bilançoları esasına göre tanımlanmıştır.¹⁰

Tablo 1:Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımları

İşletme Türü	Tanım
Orta Büyüklükteki İşletmeler	250 kişiden az işçi çalıştıran, Bilanço Değeri< 43 milyon Euro - 'Bağımsızlık' kriterine uygun olan işletmeler
Küçük İşletmeler	50 kişiden az işçi çalıştıran, Bilanço Değeri< 10 milyon Euro - 'Bağımsızlık' kriterine uygun olan işletmeler
Mikro İşletmeler	10 kişiden az işçi çalıştıran. Bilanço Değeri< 2 milyon Euro

Kaynak: Seyhun Doğan, **Avrupa Birliği Araştırmaları**, İ.T.O. Yayınları, 2010.

Avrupa'daki işletmelerin yüzde 99,8'ini KOBİ'ler oluşturmaktadır. Büyük işletmeler ise, yalnızca yüzde 0,2'lik bir paya sahiptir. Yüzde 99,8'lik KOBİ oranı içinde, Avrupa ekonomisinin gerçek devleri olan mikro ölçekli işletmelerin payı yüzde 91,5'tir. Mikro işletmeler, tüm işletmelerin yüzde 90'ından fazlasını oluşturan finans dışındaki ekonomide işgücünün yaklaşık yüzde 30'unu istihdam eden, iktisadi katma değerinin yüzde 20 'den fazlasını üreten işletmelerdir.¹¹

¹⁰ Seyhun Doğan,**Avrupa Birliği Araştırmaları**,İ.T.O.Yayınları,2010,s.77

¹¹ a.g.e.,s.77

1.4. KOBİ'LERİN ÖZELLİKLERİ

1.4.1. Nitesliksel Özellikleri

Türkiye'de KOBİ'lerin güçlü ve zayıf yönlerini de belirleyen ortak özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür¹²:

- Yeniliğe açık, dinamik bir yapı mevcuttur.
- Sahiplik ile yöneticiliğin genellikle aynı kişide toplanmış olması, büyük işletmelerde olduğu gibi yönetici üzerinde bir baskı oluşturmadığından, yönetim faaliyeti daha bağımsız kararlar ile gerçekleştirilmiştir.
- Genellikle bireysel veya şahıs ortaklığı hukuki yapısı söz konusudur. Faaliyetler iş bölümü olmadan ya da basit bir iş bölümünün geçerli olduğu bir organizasyonla gerçekleştirilmekte ve uzmanlık sınırlı boyutlarda kalmaktadır.
- İşçi-işveren ile işletme-müşteri arasında daha yakın bir ilişki söz konusudur.
- Sermayeleri sınırlı olup finansmanlarını genellikle öz kaynaklardan sağlamaktadırlar.
- Pazar payları sınırlı olup, genellikle lokal seviyededir.
- Yatırım güçleri zayıf, mal ve hizmet üretim kapasiteleri sınırlı düzeydedir.

1.4.2. Kobi'lerin Avantaj Ve Dezavantajları

KOBİ'ler büyük işletmeler olmadıkları için daha az yatırımla daha çok kişiye istihdam imkânı vermektedir. Çalışan sayısı az olduğu ve iş gücü devir hızı yüksek olduğu için bir tür okul görevi görmekte ve birçok kişiye mesleki ve teknik eğitim vermektedir. Sanayi alanında hizmet veren KOBİ'lerin çoğu diğer işletmelerin

¹² Doğan, a.g.e.s,96

kullandığı hammadde malzeme, ara mal ya da hizmet ürettikleri için ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmektedir.¹³

Bir bölgede bir alanda yoğunlaşmış ya da yoğunlaşmamış çok sayıda küçük işletme kurulabilmektedir. Bu tür KOBİ'ler arasında yöresel olarak faaliyet gösteren işletmeler olabileceği gibi ulusal ya da uluslararası faaliyet gösteren işletmeler de bulunabilmektedir. Bu da ülkedeki bölgeler arası adil gelir dağılımına katkı sağlamaktadır. Bu işletmelerin kurulması daha az sermaye gerektirdiği için ülkenin birçok bölgesine yayılabilirler. Böylece sanayi nispeten geri kalmış bölgelere de kayabilmekte, oralarda iş ve istihdam imkanları artmaktadır. Gelir kaynaklarının ve sanayicilerin ülke çapında yayılmaları sağlandığı için sağlam bir orta sınıf oluşturmaktadır. Ülkede güçlü bir orta sınıfın bulunuşu ise toplumu gerek ekonomik gerekse toplumsal yönden dengeli kılacaktır.¹⁴

Ülkede yapılan bazı üretimler sadece talep miktarına bağlı olduğunda, ilgili üretim Kobi'ler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca büyük işletmeler maliyetlerini düşürmek amacıyla bazı üretim kısımlarını Kobi'lere yaptırmaktadır. Kobi'lerde çalışan sayısının az olması, çalışanlar arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmekte ve daha samimi bir çalışma ortamının yaratılmasında etkili olmaktadır.

Türkiye'deki KOBİ'lerin önemli finansal sorunları olduğu gibi, bu KOBİ'lerin bilgiye ulaşım, kalite altyapısı, ekonomik istikrar ve vasıflı işgücüne sahip olma, hukuki ve kurumsal faktörler açısından da olumsuz bir ortamda çalışmak zorunda olduğu görülmektedir.

Özellikle, nitelikli işgücü eksikliği, teknoloji üretimi ve modern teknoloji kullanımında yetersizlik, yüksek katma değerli ürünlerde kısıtlı üretim kabiliyeti, pazarlama fonksiyonundan kaynaklanan yetersizlikler, bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlükler, kayıt dışılık, maliyet avantajına sahip ülkelerin ihracat yapan sanayi işletmelerinin piyasada önemli pay sağlamaları vb. sorunlar, imalat sanayi KOBİ'lerinin gelişiminde önemli engelleri teşkil etmektedir. Rekabet gücü,

¹³ M. Kemalettin Çonkar, Şuayip Özdemir, **Kobi Girişimcileri İçin Yatırım Projelerinin Hazırlanması Ve Değerlendirilmesi**, İ.T.O. Yayınları, 2009, İstanbul, s.24

¹⁴ Çonkar ve Özdemir, **a.g.e.**, s.25

verimlilik ve katma değer kriterlerine göre KOBİ'lerin gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'lerden daha üst düzeye ulaşabilmeleri için öncelikle ele alınması gereken sorunları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:¹⁵

- Girişimcilik
- Nitelikli insan kaynağı
- Teknoloji, Ar-ge ve yenilikçilik
- Bilgi ve iletişim teknolojileri
- Kalite ve standardizasyon
- Pazarlama ve ihracat
- evre
- Finansman

¹⁵ Doğan, **a.g.e.**,s.97

2. KOBİ'LER ve ÜLKE EKONOMİLERİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

2.1 KOBİ'LER ve GLOBALLEŞEN DÜNYADA ARTAN ÖNEMİ

Bugün dünyamız hızlı bir değişim ve yeniden yapılanma süreci içindedir. Bu sürecin dinamikleri “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Teknoloji” kavramlarıdır. Dünyada yaşanmakta olan globalleşmede KOBİ'lerin önemi daha da artmıştır. Artık günümüzde Küçük İşletmeler denince başarısız olduğu için büyümemiş, küçük ölçeklerde kalmaya mahkum, ekonomiye yük olan işletmeler anlaşılmamaktadır. Günümüzde bu işletmeler sahip oldukları esnek üretim yapılarıyla, değişen şartlara hızla uyum sağlayabilen, dinamik, bürokratik olmayan, yaratıcı, yenilikçi, talep değişikliklerini hızla yakalayıp, fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmeler olarak algılanmaktadır. Çünkü KOBİ'ler ekonomilerin en dinamik kuruluşları olarak, gelişmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın temel taşlarıdır.

II. Dünya savaşının sonundan 1970'li yılların ortalarına kadar 30 yıl boyunca, gelişmiş ülkelerin hepsinde, yüksek ücretli işler vasıfsız beden işlerinde yoğunlaşmıştı. Günümüzde yüksek ücretli işlerin çoğunluğu bilgi işlerindedir. Sanayi devrimi ve sanayi toplumunun insanlığa getirdiği köklü değişim ve dönüşümlere benzer bir süreçte günümüzde yaşanmaktadır. 20. yy'ın son çeyreği, bu dönüşümün başladığı dönem olmuştur. Ancak yeni teknolojilerin, sanayi devrimine göre çok hızlı üretiminin yapılması ve yaşam biçimimizi etkilemesi, bilgi toplumuna dönüşümün çok daha kısa sürede gerçekleşmesi yönünde bir sonuç doğurmuştur. Şimdiye kadar elli yıldır, bilgi teknolojisi, toplanması, saklanması, iletimi, sunumu ile VERİ' de yoğunlaşmıştır ve BT(Bilgi Teknolojisi)'nin T'si üzerinde odaklanmıştır. Yeni bilgi devrimleri “B” üzerinde odaklanmaktadır. Bu nedenle, bilgi toplumuna dönüşüm sürecinin irdelenmesi ve bu dönüşüm sürecine uyum sağlanması, gelişmiş ülkeler seviyesine çıkarak saygın bir yer elde edebilmek adına zorunludur. Küreselleşme ile pazar kavramı yöresel ve ulusal anlamının üzerinde uluslararası pazar kavramına doğru değişim göstermiştir. İşletmeler artık yöresel tüketici istek ve tercihlerinden

öte evrensel tüketici profiline göre ve uluslararası kalite normlarında yeni mamuller üretmek zorundadır. Dünya, 21. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve birbiriyle bütünleşmesiyle birlikte, sonuçları şimdiden tahmin edilemeyen yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemle iş dünyası yapısal değişime zorlanmış, yaşanan dönüşüme ayak uyduramayan sektör ve şirketler yok olmuşlardır. Uluslararası alanda yaşanan bu gelişmelerin yorumlanması “Yeni Ekonomi” denilen kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur¹⁶.

Küresel rekabet olarak ifade edilen bu yeni ekonomik ortamda yerel ölçekte faaliyet gösteren işletmeler, hem yerel rakipler ile hem de küresel ölçekte faaliyet gösteren işletmelerle rekabet etmek zorunda kalmışlardır. Dünya, bu yeni duruma uyum sağlamak için yeniden yapılanmaya gitmektedir. Üretimde, rekabette, yeni iş yaratma ve toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında önemi olan KOBİ’lerin büyük işletmeler gibi yeni ekonomik ve sosyal ortama uyum sağlamak, rekabet güçlerini artırmak amacıyla yeniden yapılanmaları gerekir. Bu enformasyon otoyolu veya internet ekonomisinin özellikle KOBİ’ler ve yeni kurulan şirketlere büyüklerle rekabet edebilme fırsatlarını sunacağı muhtemeldir.

19. yüzyılla birlikte KOBİ’lerin önemi artmaya başlamışlardır. 1973 yılında yaşanan Petrol Krizi ile dünya ekonomilerinde enerji ve hammaddede büyük darboğazlar yaşanmıştır. Petrol ve hammaddede görülen fiyat artışları ile talep daralması oluşmuş ve özellikle ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde büyük işletmeler ağır sıkıntılar yasarken, küçük ve orta ölçekli işletmeler esnek yapıları nedeniyle bu krizi daha kolay atlattıklarıdır¹⁷. Petrol Krizi’nden sonra sanayideki çalışan kaybı en çok büyük işletmelerde görülmüştür. Bu oran büyük işletmelerde %10, küçük işletmelerde ise %5 olarak gerçekleşmiştir.

Küçük işletmelerin, istihdam sorunları karşısındaki dirençlilik düzeyleri büyük işletmelerden daha iyi durumdadır¹⁸. 1980’li yıllarla birlikte dünyadaki endüstriyel

¹⁶ Hakkı Çiftçi, **İktisadi Gelişmede Uluslararası Rekabet ve Ulusal Kurumlar Dinamiği**, Ankara, Seçkin Yay., 2004, s.24.

¹⁷ Halil Sariaslan, **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara, TOBB Yay. 1994, s.23.

¹⁸ İlhan Uludağ, **Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ’ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli**, İstanbul, İTO Yay. Ekim 1996, s.83.

şirketler, pazardaki hızlı değişiklikler, ürün ve üretim teknolojisindeki değişiklikler ve ağırlaşan rekabet koşullarından önemli ölçüde etkilenmeye başlamışlardır. Özellikle pazarların doyuma ulaşması, müşterileri daha seçici kılmış, bu da ürün çeşitliliğinin artmasına sebep olmuştur. Ayrıca artan rekabet koşulları ve teknolojik gelişmeler ürünlerin yaşam döngülerini etkilemiştir. Firmalar stok düzeylerini en aza indirgeyen, kaliteli ve düşük maliyetli üretim yapan, ürün ve talep değişikliklerine daha esnek cevap verebilen üretim yöntem ve teknolojilerini kullanmak ve geliştirmek durumunda kalmışlardır¹⁹.

Genel olarak teknoloji ve özellikle üretim teknolojisi hızla değişim göstermektedir. Tüketici eğilimleri de buna bağlı olarak değişim halindedir ve insanlar artık herkesin kullandığı sıradan ürünler yerine kendilerini özel hissedecekleri ürünleri tercih etmeye yönelmişlerdir. Bu durum KOBİ'lerin önemini artırmaktadır, çünkü değişimlere hızlı uyum sağlayan esnek ve küçük yapılara sahip olmaları büyük işletmelere göre üstünlük sağlamaktadır²⁰.

KOBİ'lerin ekonomik, sosyal ve politik boyutlarda önem kazanması, bu işletmelerde meydana gelen nitelik değişiminin sonucudur. Geçmişte bu işletmeler başarısız olduğu için büyüyememiş, küçük ölçeklerde kalmaya mahkum, ekonominin kamburu, sürekli yardıma muhtaç işletmeler olarak görülmekte iken günümüzde bu görüş tamamen değişmiştir. Günümüz küçük işletmeleri, tam tersine sahip oldukları esneklikleriyle dinamik, değişen koşullara süratle uyabilen, bürokratik olmayan yapılarıyla inovatif, yenilikçi, talep değişikliklerini süratle yakalayıp fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmeler olarak algılanmaktadır²¹.

KOBİ'lerin diğer işletmelerden en önemli farklılıkları ölçek olarak küçük ve esnek olmalarıdır. Bu özellikleri sayesinde bu işletmeler ekonominin lokomotifleri olarak, ülke ekonomilerine dinamizm katarlar²². Ekonominin çeşitli sektörlerinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin sayılarının çoğalması o sektördeki tekelleşmenin de önüne

¹⁹ Çiftçi, **a.g.e.**, s.24.

²⁰ Semra Güney, **Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2008, s.21

²¹ Müftüoğlu, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Sorunlar Öneriler**, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1989, ss.16-17.

²² İdil Özlem Koç, **Türk KOBİ'leri Bugünü ve Geleceği**, İstanbul, Arıkan Basım Yayım, 2008 s.15

geçmektedir. Ekonomik sistemin daha etkin işlemesi için bağımsız küçük işletmelerin varlığı zorunludur²³. Uluslararası rekabet açısından yerli sermaye ile üretim yapan KOBİ'ler, karlarını yeni yatırım yaparak değerlendirmektedirler. Dolayısıyla tasarruf yatırım oranı yükselmekte olup, aynı zamanda yatırımların finansman maliyeti de düşmektedir²⁴. Bu durum ekonomide kaynakların daha etkin kullanılmasına neden olmaktadır. Ayrıca ek finansman maliyetine katlanılmadığından, tasarrufların daha etkin değerlendirilebilmesine imkan sağlamaktadır. KOBİ'ler istihdama katkı sağlayarak ve ülke geneline yayılarak gelirin dengeli dağılmasına da etkili olurlar.

Özellikle gelir paylaşımında refahın artırılmasına katkıda bulunur ve gelir dağılımını da düzenlerler. Pareto'da gelir dağılımında eşitliğin, ekonominin verimli olduğu sürece devam edebileceğinden bahsedilmiştir. Buna göre ekonomi ne kadar verimli olursa gelir dağılımında eşitlikte o kadar iyi olacaktır. Verim ne kadar azalırsa gelir dağılımında eşitlik de o kadar düşecektir. Bu yüzden bu durum için KOBİ'ler önemli bir unsur oluşturmaktadırlar²⁵. KOBİ'lerin çeşitli ülke ekonomileri içerisindeki etkinlik düzeyi tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2: Ülkelerin Ekonomide Etkinlik Düzeyleri

Sıra	Ülke	Etkinlik
1	ABD	8,1
2	Almanya	7,45
3	İtalya	6,63
4	İsrail	6,06
5	Fransa	5,91
6	Türkiye	5,35
7	Japonya	4,68
8	Romanya	4,50
9	Yunanistan	4,44
10	Çin	4,42

Kaynak: Ramazan Aktas, "KOBİ'lerin Ülke Ekonomisi Açısından Taşıdığı Önem, Sorunları ve Çözüm Önerileri", (Çevrimiçi) <http://www.sbe.yildiz.edu.tr/Kobi.pdf>, Erişim Tarihi: 05.02.2012

²³ M. Kemalettin Çonkar, Suayip Özdemir, **KOBİ Girişimcileri için Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, İstanbul, İTO Yay No:2009-27, 2009, s.24.

²⁴ Özkan Öztürk, **İstihdam Konusunda KOBİ'lerin Önemi ve KOBİ Alanında Eğitim İstihdam İlişkisi Açısından Kamu İstihdam Kurumunun Rolü**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara, 2007, s.18-19.

²⁵ Koç, a.g.e. 24

Tabloda, KOBİ'lerin ülke ekonomileri içerisinde etkinlik düzeylerinin karşılaştırılması yapıldığında ABD ve Almanya'daki KOBİ'lerin ilk sıraları aldıkları görülmektedir. Bu ülkelerdeki KOBİ'lerin ekonomi için taşıdığı önem diğer ülkelerden daha fazladır. KOBİ'ler tarafından ekonomik gelişmeye yapılan katkılar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:²⁶

- Girişimciliğin geliştirilmesi,
- Verimlilik artışı,
- Yeniliklerin artırılması,
- Rekabetçi bir ekonomik yapının oluşması,
- Büyük işletmelerle olan tamamlayıcılık ilişkisi,
- Tüketici taleplerinin karşılanması,
- Ekonomik krizlerin etkisinin azaltılması,
- Gelir dağılımının oluşumuna yapılan olumlu katkısı,

Tablo 3: Bazı Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Payları (%)

	A.B.D.	Almanya	Japonya	Fransa	İngiltere	G. Kore	Hindistan
KOBİ'lerin Tüm İşletmeler İçindeki Yeri	97,2	99,8	99,4	99,9	96,0	97,8	98,6
Toplam İstihdam İçindeki Yeri	50,4	64,0	81,4	49,4	36,0	61,9	63,2
Toplam Yatırım İçindeki Yeri	38,0	44,0	40,0	45,0	29,5	35,7	27,8
Yaratılan Katma Değer İçindeki Yeri	36,2	49,0	52,0	54,0	25,1	34,5	50,0
Toplam İhracat İçindeki Payı	32,0	31,1	38,0	23,0	22,2	20,2	40,0
Toplam Krediden Aldıkları Pay	42,7	35,0	50,0	48,0	27,2	46,8	15,3

Kaynak:(Çevrimiçi)<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc>, Erişim Tarihi: 14.01.2012

Tabloda ki ülkelerin hepsinde işletmelerin neredeyse tamamını KOBİ'lerin oluşturduğu görülmektedir. Ülkemizde KOBİ'lerin istihdamdaki payı % 61,1, yatırımlardaki payı % 56,5, yaratılan katma değerdeki payı % 37,7'dir. Ancak

²⁶ Koç, a.g.e. 24

ülkemizdeki KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payı ile toplam kredilerden almış oldukları pay diğer ülkelere göre çok düşüktür. KOBİ'lerin ihracattaki payı gelişmiş ülkelerde % 20 ile % 38 arasında iken, bu oran ülkemizde % 8 civarındadır. Bu da ülkemizdeki KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun dış ticarete etkin olarak var olmadığını ve küreselleşme sürecine giremediklerinin gösterir. Bunun yanında, KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payının çok düşük olması, mevcut istatistiklerde KOBİ'lerin kendi yaptıkları ihracatın dikkate alınmasından kaynaklanabilir. Oysa KOBİ'lerin önemli miktardaki ihracatlarının büyük işletmelerin dış ticaret şirketleri aracılığıyla yapıldığı bilinmektedir. Bu gerçek göz önüne alındığında, KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payı yaklaşık % 20'ye yükselmektedir.

Ekonominin iç ve dış kaynaklı olumsuzluklara karşı direncinin artırılması ve büyümenin temini açısından, ekonomik istikrarın kalıcı olarak tesisi ve ülke kaynaklarının verimli alanlara yönlendirilmesi önem taşıyan unsurlardır. KOBİ'ler rekabetin korunması ve geliştirilmesinde önemli rollere sahiptir. Tam rekabet piyasasının oluşturulması ve korunması için çok sayıda ve yeni işletmenin piyasaya girmesi gerekmektedir. Büyüme ve kalkınma için gerekli olan piyasa yapısının oluşturulmasında KOBİ'lere bu açıdan gerek duyulmaktadır.

KOBİ'ler ekonomik ve siyasal açının yanında sosyal açıdan da önemli işlevlere sahiptir. Başta istihdama olan katkıları olmak üzere, orta sınıf karakteri ve sosyal geçişi kolaylaştırıcı dinamik yapıları nedeniyle hem geçmişte hem de günümüzde önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda bu işletmeler sosyolojideki orta sınıf teorisinin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır²⁷.

KOBİ'lerin sosyal yasama olan katkısı ekonomik katkılarının altyapısını oluşturmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler faaliyet gösterdikleri yörede, bölgenin ihtiyacını ve girdilerini dikkate alarak modern teknolojiler yerine, ara teknolojileri kullanmaları, hem bölgenin kalkınmasına hem de çevrenin korunmasına yardımcı olmaktadır. KOBİ'ler tarafından sosyal gelişmeye yapılan katkılar²⁸:

²⁷ Müftüoğlu, **a.g.e.**, s.19. 49

²⁸ İlhan Uludağ, **Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Sirketleri Modeli**, İstanbul, İTO Yay., Ekim 1996Uludağ, s.86.

- Gelir dağılımında adaletin sağlanması,
- Bölgesel farklılıkların azaltılması,
- Göçün ve göç sonucu oluşan olumsuz etkilerin azaltılması,
- Sosyal dışlanmanın önlenmesi şeklinde sıralanabilir.

Çağımız ekonomik, teknolojik ve sosyal alanda devrim niteliği taşıyan çok önemli gelişmelere sahiptir. Bu değişiklikler, büyük teknolojik devrimler ekonominin yeniden yapılanmasıyla bağlantılıdır. “Endüstri-ötesi” ve “bilgi çağı” ile ilgili olan teoriler, ortaya çıkan yeni sosyal yapıları göstermektedir. Günümüzdeki değişimin boyutları; küreselleşme, bilgi teknolojisi sistemlerinin yaygınlaşması, hiyerarşinin kalkması ve örgüt yapılarının değişmesi olarak açıklanabilir²⁹.

Ülke bazında incelendiğinde önde gelen ülkelerin başında Amerika gelir. Amerika'nın güçlü Ar-Ge yapısı, geniş iç pazarı, aktif ihracat pazarlaması, yatırım sermayesi üretme kapasitesinin yüksek olması, esnek ve yetişmiş işgücü, performansa dayalı yönetim biçimi gibi kriterleri yüksek teknolojilerdeki başarılarının arkasındaki sebeplerdir. Aynı zamanda 21. yüzyılda son 60 yılda ABD’de bölgesel gelirlerin birbirine yaklaşması gibi, başlıca sanayi ülkelerinin kişi başına gelirleri de birbirine yaklaşmaktadır. Japonya, ABD ve Avrupa’ya yetiştikçe, büyüme haddinin hızı düşebilmekte ve onun grubun önünde yer almasını engellemektedir³⁰.

Günümüzde, KOBİ’ler büyük işletmelere göre sayısal değerlendirmelerde üstün durumdadırlar. Dünya genelinde ülke ekonomilerinin %95-99’ni KOBİ’ler oluşturur. Bu oran GSMH’ DA %30-70 arasında, istihdam da %40-80, yatırımlarda %30-60, ihracatta ise %10-40 civarında bulunmaktadır. Bu özellikler KOBİ’lerin ülke ekonomileri için vazgeçilmez olduklarını göstermektedir³¹. Japonya’da KOBİ’ler

²⁹ Nusret Ekin, **Küreselleşme ve Gümrük Birliği (Rekabet Gücüne Sosyal Boyutlu Bir Yaklaşım)**, İstanbul, İTO Yay., 1996, s.9.

³⁰ Hakkı Çiftçi, **İktisadi Gelişmede Uluslararası Rekabet ve Ulusal Kurumlar Dinamiği**, Ankara, Seçkin Yay., 2004., s146.

³¹ Süleyman Özdemir, Halis Yunus Ersiz ve İbrahim Sarı oğlu, **İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi**, İstanbul, İTO Yay, 2006, s.144.

imalat kesiminin %99'unu oluşturmaktadırlar. En üstte büyük işletmeler (keiretsu) yer almaktadır. Küçük işletmeler büyük işletmeler için üretim yapmaktadırlar.

Cemaatçi anlayışına sahip olan Japonya'daki işletmeler, is grupları, becerilerde toplumsal sorumluluk, ekip çalışması, şirkete sadakat, sanayi stratejileri, büyümeyi tevsik eden aktif sanayi politikaları ile birlikte varlıklarını sürdürmektedir³². Diğer bir hususta, Japon ekonomisinin 1990'ların ortalarından itibaren girmiş olduğu genişleme döneminde gerçekleştirdiği yatırımların beş yıl içinde fabrika ve sermaye ekipmanına 3 trilyon doları bulmasıdır. İlave olarak 600 milyar dolar araştırma-geliştirme alanına aktarılmıştır. Aynı zamanda yaklaşık dörtte biri Avrupa'ya olmak üzere, dış ülkelere 597 milyar dolarlık yatırımda bulunmuştur. Japonya böylelikle hem iç bünyesini güçlendirmiş hem de uluslararası bağlantılarını geliştirmiştir³³.

1985 de Avrupa Komisyonu'nun talebiyle KOBİ'lerin gelişme ve rekabet kabiliyetini önleyen yasal ve idari yüklerin azaltılması amaçlanmıştır. KOBİ'lerin is yaratma olanaklarını artıracak ne gibi basitleştirmelerin yapılabileceğini belirlemek ve KOBİ'lerin is yaratmadaki gelişmelerle ilgili önceliklerini ortaya koymak amacıyla "Belmond Raporu" olarak isimlendirilen bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada "vergilendirme, çevre, tüketicinin korunması, rekabet ve sosyal yasalar" ele alınmıştır³⁴.

Avrupa, günümüzde dünyanın şu zamana kadarki en büyük iktisadi pazarı konumunda bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nde yer alan ülkelere ve 2005 yılına göre KOBİ'lerin rakamları tabloda gösterilmektedir.

³² Çiftçi, a.g.e., s.151.

³³ a.g.e., s.149.

³⁴ Ekin, a.g.e., s.108.

Tablo 4. AB Ekonomisinde KOBİ'lerin Önemli Göstergeleri

	İşletme Sayısı (Bin)	İstihdam Sayısı (Bin)	Katma Değer (Euro Milyar)	İşletme Sayısı (%)	Çalışan Sayısı (%)	Katma Değer (%)
EU-27	19.602	85.000	3.090	99.8	67.1	57.6
BE	395	1.602	83	99.8	66.6	57.8
BG	240	1.318	5	99.7	72.6	53.2
CZ	878	2.461	30	99.8	68.9	56.7
DK	202	1.129	67	99.7	66.0	64.8
DE	1.654	12.357	553	99.5	60.6	53.2
EE	38	305	4	99.6	78.1	75.1
IE	85	654	53	99.5	67.5	58.2
EL	820	2.031	44	99.9	81.9	69.6
ES	2.542	10.538	339	68.5	99.9	78.7
FR	2.274	8.834	412	99.8	54.2	61.4
IT	3.819	12.182	420	70.9	99.9	81.3
CY	43	174	5	80.0	99.9	84.3
LV	62	469	5	99.7	75.6	71.1
LT	93	619	5	99.7	72.9	58.5
LU	21	120	7	99.6	70.8	58.5
HU	556	1.783	20	99.8	70.9	50.2
MT	-	-	-	-	-	-
NL	61.5	492	3.146	146	99.7	67.6
AT	272	1.589	76	99.7	67.4	60.0
PL	1.405	5.289	59	99.8	69.8	48.4
PT	848	2.676	47	99.9	82.0	67.8
RO	410	2.463	13	99.5	60.8	48.4
SI	88	371	8	99.7	66.4	60.6
SK	42	501	7	98.8	54.0	44.5
FI	187	717	40	99.7	58.5	53.9
SE	523	1.667	83	99.8	63.2	55.6
UK	1.535	9.636	501	99.6	54.0	51.0
NO	241	895	102	99.8	69.6	68.6

Kaynak: Manfred Schmiemann, "Enterprises By Size Class-Overview of SMEs in the EU", 2008, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-031/EN/KS-SF-08-031-EN.PDF, Erişim Tarihi: 20.04.2012.

Tabloda görüldüğü üzere, Avrupa Birliği'ndeki KOBİ'ler ülke ekonomileri içinde önemli bir konumdadırlar. Bütün Avrupa Birliği ülkelerinde KOBİ işletmelerin sayısı %99'un üzerindedir. Ayrıca bu işletmelerin istihdam payları %50'nin üzerindedir. Ülke ekonomileri için önemli katma değer yaratmaktadırlar. Avrupa Birliği kaynaklarına göre büyük işletmeler, toplam istihdamdaki payları kadar katma değer üretirken, KOBİ'ler istihdamdaki paylarından daha fazla katma değer üretmektedir. AB'deki KOBİ'lerin çoğunluğu müteşebbis kontrolü altında olup,

bunların finansman ihtiyaçları, büyük işletmelere iş üreten KOBİ'lerden çok değişik olmaktadır. Bu tür işletme sahipleri, büyük riskler altına girmekte, modernizasyon, yeni pazarlara açılma, teknolojik yenilikleri izleme vb. konularında uluslararası rekabet koşullarına uymaya çalışmaktadır. Bu sebeple AB, bu girişimcilere destek vermektedir. KOBİ'lerin yasadıkları mali zorluklarla baş edebilmeleri için büyük işletmeler karşısında yok olmamaları, rekabet edebilmeleri için AB, KOBİ'lere finansal destek verecek mekanizmalar oluşturmuştur. Bunlar³⁵;

- Mali yardımlar
- Yardımlar
- Krediler, şeklinde sıralanmaktadır.

KOBİ'lere kredi sağlayan kuruluşlar ise³⁶;

- Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank-EIB)
- Avrupa Kömür ve elik Topluluğu (European Coal and Steel Community- ECSC)
- Yeni Topluluk Aracı (The New Community Instrument NCI)
- Avrupa Topluluğu Yatırım Ortakları Programı (European Community Investment Partners-ECIP) seklinde sıralanmaktadır.

KOBİ'lere yardım yapan kuruluřlar³⁷;

- Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (European Regional Development Fund-ERDF),
- Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund-ESF),

³⁵ Uludağ, a.g.e., ss.138-146.

³⁶ a.g.e.

³⁷ a.g.e.

- Avrupa Toplumsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund-F,FEOGA),
- Avrupa Risk Sermayesi Birliği (Capital Association-EVCA),

Avrupa Komisyonu, çeşitli zaman aralıklarında Avrupa işletmeleri arasında birçok araştırma yapmaktadır. Bu süreçte yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, daha kaliteli idari düzenlemeler yapılması küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından 50 milyar Euro'ya varan tasarruflar sağlayabilmektedir³⁸. Avrupa Birliği-Türkiye Mali işbirliği kapsamında yürütölen bölgesel kalkınma programlarında, hibe programları uygulamasıyla projeler desteklenmektedir. Bu çerçevede, destek programların öncelik alanlarında belirlenen şartlara uygun projelerden, yarışma yoluyla seçilenler hibelerden yararlanmaktadır.

Hibe programlarının hazırlık ve uygulamaları Devlet Planlama Teşkilatı koordinasyonu ile gerçekleştirilmektedir. İhale aşamaları ise Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından yürütölmektedir. Bu programlara, ilgili program kapsamındaki illerin sınırları içinde yürütölmeleri koşuluyla, yerel yönetimler ile kar amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar başvuruda bulunabilmektedir. KOBİ'ler ise, ancak doğrudan gelir artırıcı nitelikte olmayan faaliyetleri için hibe alabilmektedir. Bu niteliğe sahip kurum ve kuruluşlar;

- Yerel Yönetimler (belediye, il özel idaresi, köy tüzel kişiliği, muhtarlıklar),
- KOBİ'ler,
- Sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm yerel inisiyatifler,

Avrupa ve Amerika'da KOBİ'lere finansman olanağı sağlamak adına gelişmiş sermaye piyasaları kurulmuştur. KOBİ niteliğindeki işletmeler tezgah üstü adı verilen piyasalardan başarılı şekilde finansman olanağı sağlarlar. Amerika'da

³⁸ TİSK, "Avrupa Birliği'nde Girişimciliğin geliştirilmesi Türkiye'ye Yol Gösteren İlke, Politika ve Uygulamalar", (Çevrimiçi) <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1215>, 20.04.2011.

NASDAQ ve Avrupa’da EASDAQ ve benzeri birçok borsa bulunmaktadır. Dünyada KOBİ’lere destek sağlama politikaları genel olarak³⁹;

- Devletin yoğun tevsik, danışmanlık ve eğitim desteği,
- KOBİ’lerin kendi aralarında geliştirdikleri işbirliği sistemleri,
- İstikrarlı bir sosyal, siyasi ve ekonomik ortam, şeklinde sıralanmaktadır.

Ülke uygulamalarına bakıldığında bu uygulamalar⁴⁰;

- Hibe Yardım,
- Kredi Desteği (Kredi, Kredi Garanti Sistemi),
- Vergi İndirimi ve Muafiyeti,
- Sosyal Yüklerin Hafifletilmesi,
- Devletin Sermayeye Katılımı,
- Arsa Tahsisi,
- Enerji İndirimi,
- İmtiyazlar (Kamu alım ve satımları, İhaleler, Tekeller),
- Diğer (Piyasayı etkileyecek nitelikteki kamusal tercih, eylem ya da beyanlar v.b.) şeklindedir.

³⁹ Güler Aras ve Alövsat Müslümov, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”, (Çevrimiçi)

http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf%5CBildiri_33.PDF, Erişim Tarihi: 02.02.2012, s.13.

⁴⁰ Güler Aras ve Alövsat Müslümov, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”, (Çevrimiçi)

http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf%5CBildiri_33.PDF, Erişim Tarihi: 02.02.2012, s.13.

2.2. KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

20. yüzyılın ilk yarısında ülkemizin sanayi yapısı çoğunlukla devlet egemenliği altındadır. Özel sektör sadece bir kısım tekstil ve gıda sanayisine ait işletmeler haricinde tüketicilerin siparişleri üzerine üretim yapan küçük işletmelerden oluşmaktadır⁴¹. Gümrük Birliği anlaşmasıyla fonların ve gümrüklerin kaldırılmasından sonra ülkemizde özellikle sanayi sektöründeki KOBİ'ler açısından yoğun bir rekabet ortamı oluşmuştur. Ülkemizdeki KOBİ'lerin yapısal durumları ve sermaye yeterlilikleri düşünüldüğünde son teknolojileri bünyesinde barındıran AB işletmeleriyle rekabet etmeleri oldukça güç gözükmemektedir ve devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir⁴².

Türkiye'nin Avrupa'ya yönelik bütünleşme sürecini başlatması, ekonomideki önemli yerinden dolayı KOBİ'leri doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen çeşitli ekonomik politikalar ile orta ve uzun vadeli ekonomik stratejilerin oluşturulmasını sağlamıştır. Bu süreci 1960'lı yıllarda başlamış ve özellikle 1980'li yıllarda hızlanmıştır. Bu süreçte özel bir KOBİ politikası geliştirilmiş ve bu politikanın uygulamasını gerçekleştirmek üzere önemli bir araç olarak SEGEM (Sınai Eğitim ve Geliştirme Merkezi) ve KÜSGET (Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı) kurulmuştur. Bu kuruluşlar daha sonra KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Destekleme ve Geliştirme İdaresi Başkanlığı) adı altında birleşmişlerdir⁴³.

KOBİ'lere destek oluşturması bakımından bilimsel ve teknolojik ilerlemenin ticarileştirilmesini öngören politikaları uygulanmaktadır. Ülkemizde bu girişimler ilk olarak 1960'lı yıllarda Türkiye Bilimsel ve Teknik araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK) kurulmasıyla başlamıştır. TÜBİTAK ile Türkiye'deki bilim ve teknoloji politikalarının hazırlanması, uygulanmasına ilksin koordinasyon sağlanmıştır.

⁴¹ Tamer Müftüoğlu, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Sorunlar Öneriler**, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1989, ss.123-124.

⁴² DPT, "**KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009)**", Ocak 2004, (Çevrimiçi) <http://www.dpt.gov.tr/DYS/DokumanAra.aspx?Enc=9311D34D022EB51F8F965FAB6D24991113CAC673450E38F7>, Erişim Tarihi: 07.01.2012, s.7.

⁴³ OECD, "**Türkiye'deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Mevcut Durum ve Politikalar**", 2004, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf>, s.9, Erişim Tarihi: 29.04.2012.

Devletin Ar-Ge araştırmalarına başlaması da 1983 yılında gerçekleşmiştir. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) kurulmuştur. Bilim ve teknoloji politikalarının temel yönelimleri 1990’larda bir dizi belgelerle tanımlanmıştır. Bu politikalar farklı içeriklerinin dışında ulusal yenilik sisteminin yürütülmesine, bilim ve teknoloji alanında ihtiyaç duyulan kaynak ve kurumların geliştirilmesine, elde edilenlerin ekonomide kullanılmasına etken olmuştur. 1997 yılında BTYK, ulusal yenilikçilik sisteminin önemine, yaygınlaştırılmasının gerekliliğine, yenilikçilik faaliyetlerine hız verilmesi ihtiyacına ve sonuç olarak KOBİ’lerin yenilikçilik faaliyetlerine destek verilmesinin gerekliliğine dikkat çekmiştir⁴⁴.

Ülkemizde 1963 den itibaren her beş yılda bir beş Yıllık Kalkınma Planı (BYKP) hazırlanmaktadır. Bu planlarda küçük sanayi konusu çeşitli nedenlerle ve değişik açılardan ele alınmıştır. Türkiye’nin kalkınma sürecinin beş yıllık planlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesinin hedeflendiği bu çalışmalarda, küçük sanayi ile ilgili politikaların kapsamlı ve tutarlı bir şekilde ele alındığı söylenemez. Bunun başlıca nedeni, ülkemizdeki geleneksel esnaf, sanatkar, el sanatları ve tacir gibi sınıflandırmalarda küçük sanayinin yerinin tam bir belirginlik kazanamamasıdır⁴⁵.

1970 yılında çıkartılan yeni Merkez Bankası Yasası ile vadesine en çok 5 yıl kalan senetlerin reeskontu kabul edilmesi Orta Vadeli Krediler (OVK) mekanizmasının alt yapısını oluşturmuştur. Ekonomik kalkınmada orta vadeli kredilerin ne kadar önem taşıdığını bilen yetkililer Merkez Bankası’nın 1972’de aldığı kararla “ticaret bankalarının toplam plasmanlarının %10’unu OVK (işletme ve yatırım kredisi) ve tahsis etmesini öngörmüşlerdir. Bankalar bu karara 1974’ten itibaren uyum göstermişler, 1976’da ise bu oran yetkililerce %20’ye çıkartılmıştır. Böylece bankaların sanayi işletmelerinin özellikle KOBİ’lere karşı daha olumlu katkılarda bulunmaları sağlanmış olmaktadır⁴⁶.

İhracata yönelik devlet yardımlarını düzenlemek amacıyla 11.01.1995 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan karar göre Kalkınma Planları ve yıllık programlardaki toplumsal ve ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesini teminen yapılacak

⁴⁴ OECD, 2004, **a.g.e.**, s.43.

⁴⁵ Müftüoğlu, **a.g.e.**, s.168.

⁴⁶ Uludağ, **a.g.e.**, s.90.

faaliyetlerin, Avrupa Birliği'ne olan yükümlülüklerle ters düşmeyecek yöntemlerle desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu karar, bölgeler arası farklılıklardan kaynaklanan ekonomik ve sosyal olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına, yeni eğitim olanakları sağlanarak istihdamın güçlendirilmesine ilişkin yardımları kapsamaktadır.

Özellikle yeni ürün, yeni üretim sistemi ve teknoloji kullanan, araştırma-geliştirme programlarının uygulanmasına, aynı üretim alanında faaliyet gösteren KOBİ'lerin örgütlenmelerine, çevre sorunlarının önlenmesi için sanayinin yeniden yapılanmasına, GATT taahhütleri çerçevesinde tarım ürünlerinin desteklenmesine, ürünlerin uluslararası alanda tanıtılmasına ve pazarlanmasına ilişkin devlet yardımlarını da kapsamaktadır. Aynı zamanda bu karara göre devlet yardımları, araştırma-geliştirme (Ar-Ge) yardımları, çevre koruma yardımları, yurtiçi ve uluslararası nitelikteki ihtisas fuarlarına ilişkin yardımlar, pazar araştırmasına yönelik yardımlar, eğitim yardımları, tarımsal ürünlerde ihracat iadesi yardımları, uluslararası taahhütlere aykırılık teşkil etmeyecek diğer yardımları kapsamaktadır⁴⁷.

18.01.2001 tarih ve 24291 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Devlet Yardımları Hakkında 21.12.2000 tarihli ve 2000/1822 sayılı Karar ve 18.02.2001 tarih ve 24322 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına ilişkin 2001/1 sayılı Tebliğ ile yardım programları yasal dayanağını sağlamıştır⁴⁸. Ülkemizde KOBİ'ler sayıları ve sağladıkları işgücü nedeniyle ekonomide önemli bir rol üstlendiklerinden devlet kurum ve kuruluşları aracılığı ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye 1 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Birliği ile imzaladığı Gümrük Birliği anlaşmasının ardından KOBİ destek programları tasarım ve uygulanmasına verilen önem artmıştır.

Türkiye, 2002 yılında Avrupa Küçük İşletmeler Şartını imzalamış ve KOBİ'lere yönelik politika ve programların geliştirilmesi için daha somut adımlar atılmıştır.

⁴⁷ 20 DTM, "İhracata Yönelik Devlet Yardımları Nelerdir?", (Çevrimiçi)

<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/IHR/DevletYardimlariDb/devyardnot.doc>, Erişim Tarihi: 14.03.2012.

⁴⁸ DPT, **Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Devlet Yardımları**, DPT Yayın No:2730, Ankara, 2007-a, s.18.

Aynı zamanda Türkiye, İşletme ve Girişimcilik Çok Yıllı Programı'na (MAP) ve BEST (İs Ortamı Basitleştirme çalımsa Kolu) Programı'na da katılmaktadır. Bu çerçevede ülkemiz küresel KOBİ ortaklıklarının güçlendirilmesi için ikili ve çok taraflı faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla 2000 yılında OECD üyesi ülkeler ve OECD dışındaki ekonomilerle birlikte Bolonya Deklarasyonu'nu imzalamıştır.

Türkiye'de uygulanan devlet yardımlarının genel çerçevesi; genel nitelikli düzenlemeler (vergi avantajları, sanayi altyapısının kurulması ile ilgili düzenlemeler, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca uygulanan destek programları, serbest bölgeler), yatırımlara yönelik destek programları (Genel teşvik mevzuatı, KOBİ'lere yönelik yardım programları), işletme dönemi destekleri (DTM destekleri, KOSGEB destekleri, EXİMBANK uygulamaları), AR-GE destekleri, bölgesel yardım programları seklindedir.

Avrupa Birliği ile olan ilişkilerin kuvvetlenmesiyle özellikle özelleştirmeye bağlı olarak devletin ekonomideki rolünün küçültülmesi programları uygulanmaya başlanmıştır. Bu durum ülkemizde rekabeti teşvik edici politikaların uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Avrupa Birliği Antlaşması hükümlerine uygun olarak hazırlanan Rekabetin Korunması Kanunu 1994 yılında kabul edilmiş olup, 1997 yılında Rekabet Kurumu kurulmuştur. Rekabet Kurumu, açık ve rekabete dayalı bir pazarın temin edilmesin ve sürekliliğin sağlanmasında önemli roller üstlenmektedir.

Ülkemizdeki KOBİ'lerin sayıca çok, ölçek olarak küçük ve ülke geneline yayılmış olmalarından dolayı Rekabet Kurumu'ndan etkilenememektedir. Ancak KOBİ'lerin teknelci eğilimlere karşı güvence altına alınması ve piyasada tam rekabetin sağlanması bakımından rekabet politikalarının uygulanması ekonominin tamamını ve KOBİ'leri olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda KOBİ'lerin kredi payı da genel olarak Halk Bankası'nın bu işletmelere verdiği kredilere dayalı olarak sayısallaştırılmış olup, bu oran % 4 gibi çok düşük düzeydedir. Çünkü bankaların sınırlı da olsa verdikleri kredilere ilişkin elde bilgi bulunmamaktadır.

Dünyanın birçok ülkesinde küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin korunması ve geliştirilmesi için bu kesimin gereksinimi olan finansal ve teknolojik destekler veren

kuruluşların mevcut olduğu ve KOBİ'lerin yasal düzenlemelerle korunduğu bilinmektedir. Özellikle son yıllarda KOBİ'lere Halk Bankası'ndan başka kurumlar da finansman dışı desteklerin yanında, kredi desteği de sunmaktadır. Böylece, KOBİ'lere olan destek ekonomik kaynakların gelişimine göre her geçen gün artmaktadır.

Nitekim geleneksel finansman kurumları olan bankaların kredi faiz oranlarının oldukça yüksek olması özellikle Gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye'de finansman modelinin geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Çünkü bu yüksek maliyetli fonları kullanarak uzun vadeli yatırımlara girişmek mümkün değildir. Gelişmekte olan ülkelerde gerçek anlamda girişimci sayısının da az olması nedeniyle özel girişimlerin yatırım miktarı da düşük seviyelerdedir. Bu nedenle risk sermayesi finansman modeli adı verilen ve faiz ve anapara tarzında geri ödeme zorunluluğu içermeyen bir finansman şeklinin önemi ortaya çıkmaktadır. Risk sermayesi, teknolojiye dayalı işletmelerin sahip oldukları yeni ürün ve/veya süreçlerin ticarileştirilmesi esnasında karşılaştıkları finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla geliştirilmiş uzun vadeli ve riskli yatırımların finansmanında kullanılan öz kaynak benzeri yatırımlardır.

KOBİ'lerin ya da sermaye bulamamış fakat projesi olan kişilerin veya işletmelerin, yatırımlarının gerçeğe dönüştürülmesi için gerekli finansman ihtiyaçlarının çözümünde kullanılan bu finansman modeli, özellikle gelişmiş ülkelerde yani ABD, AB ve Japonya gibi yüksek teknoloji yatırımları olan ülkelerde başarılı şekilde uygulanmaktadır. Risk Sermayesi Finansman Modelinin ülkemizde de uygulanması için gerekli ekonomik, politik ve hukuki tedbirlerin alınması ile bu model ülke kalkınmasına iyi bir ivme kazandıracaktır.

Ülkemizde KOBİ'lerin en çok karşılaştığı sorunların başında, pazarlama, planlama ve finansman sorunları gelir. Bu sorunlarla karşılaşılmasında en önemli etkenin KOBİ'lerin bilimsel olmayan çalışma yöntemleri ve eğitim eksikliğidir. Böylece, KOBİ'ler bu anlamda büyük işletmelere karşın diğer alanlarda oluşan üstünlüklerinden istenilen biçimde yararlanamamaktadırlar. KOBİ'lerin sayısal üstünlüklere rağmen yarattıkları katma değer düşük kaldığı gözlenmiştir.

İstihdamın yarıdan fazlasını oluşturan KOBİ'lerin, yarattıkları katma değer sadece % 30'lar düzeyinde kalmıştır⁴⁹. KOBİ'lerin oluşturdukları istihdama karşın yeterli katma değer yaratamamalarının temel nedeni emek yoğun çalışmaları, teknolojilerini yenileyememeleridir.

AB ile Gümrük Birliğine girilmesinden sonra Türk KOBİ'leri, Avrupalı rakipleriyle rekabet edebilmek ve ulusal pazardaki fırsatlardan istifade edebilmek için, teknik seviyelerini yükseltmek, know-how edinmek ihtiyacı ile karşı karşıya kalmışlardır. Her ne kadar son yıllarda hızlı bir ilerleme kaydetmiş ise de, bilgi ve iletişim teknolojilerine olan yatırım miktarı Türkiye'de hâlâ düşük kalmıştır⁵⁰.

Kaynak yetersizliği, küçük ölçekli olmaları, kendi ihtiyaçlarını anlamakta yaşadıkları güçlükler ve kötü işleyen bir piyasa sebebiyle işletmelerin teknoloji ihtiyaçları otomatik olarak bir talep doğurmamış, teknolojik gelişme için gerekli olabilecek destek politikaları, yine kamusal finansman eksikliği sebebiyle yeterli olamamıştır. Bu nedenle Türkiye'deki KOBİ'lerin teknolojik gelişimi oldukça yavaş kalmıştır. Giderek daha fazla sayıda Türk KOBİ'si teknolojik kapasiteleri arttırmak ve tesis ekipmanlarını modernize etmek istese de gerekli finansman ve kredi elde edilmesinde yaşanan zorluklardan dolayı istediklerini gerçekleştirmeleri zor olacaktır. Şöyle ki; KOBİ'ler sanayi kesiminde faaliyet gösteren işletmelerin %99,5'ine tekabül etmesine rağmen banka kredilerinin ancak %5'inden az bir bölümü KOBİ'lere verilmektedir⁵¹.

KOBİ'ler finansman yetersizlikleri nedeniyle gelişmiş teknolojilere sahip olamamakta, eski teknoloji ile emek yoğun çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu da ürünlerin kalitesine olumsuz yansımaktadır. Kalitesiz üretim, KOBİ'lerin satış gücünü ve büyük işletmelerle rekabet gücünü engellemektedir. Eski teknolojilerle yapılan üretim ile ihracat yapılması ve uluslararası pazarlarda rekabet edilmesi güç gözükmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda yaşanan büyük bütçe açıkları ile 2000 ve 2001 ekonomik krizleri bankacılık sektörünü oldukça zayıflatmıştır. Bankaların

⁴⁹ DİE, **1997 Sanayi İş Yeri Sayımı**

⁵⁰ (Çevrimiçi)<http://www.oecd.org/dataoecd/60/58/38369169.pdf>, Erişim Tarihi: 14.01.2012

⁵¹ (Çevrimiçi)<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc>, Erişim Tarihi: 14.01.2012

birçoğu KOBİ'lere kredi vermeme yoluna gitmiş ve bu tür kredileri kullandıran bankaların çoğu ise gerçekte bu derece küçük miktarlı kredilerin nasıl verildiği ve bunları destekleyecek olan fonların neler olduğu hakkında bilgi sahibi olamamıştır. KOBİ'lerin gelişimini desteklemek için diğer Avrupa bankalarından fon kullanımı da söz konusu olabilir ancak bu durumda sağlanan fonların mevcut bankacılık sistemi kanalıyla etkin bir şekilde kullanılabilceği şüphelidir. Ayrıca, risk sermayesi, menkul kıymetler borsası kanalıyla öz sermaye finansmanı gibi alternatif finansman araçları da yeterince gelişmemiştir.

KOBİ'lerin ülkemizde de işletmelerin hemen hemen hepsini (% 99,89), istihdamın %45,6'sını ve katma değerin %26,5'ini oluşturan KOBİ sektörünün KOBİ'lerin Ahilik kültürüne dayanan geçmişi, Türk insanının girişimci ruhu ve risk alabilme becerisinin günümüzün teknolojisi ve yeni yaklaşımlarıyla sentezlenerek ortaya çıkacak sinerjiden küçük işletmelerin dış ticaretimizin %70'ini oluşturan AB'deki 18 milyon KOBİ ile rekabet edebilecek güce kavuşması hedeflenmektedir. KOBİ'lerin performansını etkileyici faktörler arasında girişimcinin demografik, psikolojik ve davranışsal özellikleri ile yönetim becerileri ve teknik bilgisinin daha yüksek etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. OECD ise KOBİ'lerde genel stratejileri etkileyen kararlar genellikle işletmenin sahibi ya da yöneticisi tarafından verildiğinden baştaki kişinin firmanın başarısındaki rolünün büyüklüğünden bahsedilmektedir.

Türkiye'de, 1980'lerde ortaya çıkan serbest pazar ekonomisi, uluslararası ticaret serbestisi, fiyat kontrollerinin kaldırılması yeni bir ekonomik dönüşümün önemli unsurlarını oluşturmuştur. 1970'ler küçük ve orta ölçekli işletmeler için elverişli ortamın olduğu yıllar olmakla birlikte, 80'ler de yeni bir girişimcilik ve ihracat furçasının başladığı yıllar olmuş, toplumun her kesiminde özel teşebbüs özendirilmiştir. Ancak, ticari işletmeler ve servis sektöründeki firmalar, bu akımdan geleneksel üretim yapan firmalara ya da tarımla uğraşan işletmelere göre daha iyi faydalanmışlardır. Bununla birlikte küçük ve orta ölçekli işletmelerin teknolojik gelişmelerin gerisinde kaldığı, yetenek ve becerilerini çok iyi geliştiremedikleri gözlenmiştir. Mevcut ekonomik yapı içinde çoğu zaman düşük verimliliklerine rağmen, KOBİ'ler, üretim, ticaret ve hizmet sektörlerindeki sayıca ezici

çoğunluklarıyla önemli bir role sahiptirler. KOBİ'ler, kişisel ve aile birikimlerinin ekonomiye kazandırılmasını sağladığından, sermaye oluşumunu da hızlandırmaktadırlar. Küçük işletmeler, sayıca çokluğunun iş imkânı yaratması bakımından da ekonomiye katkıda bulunur. Ancak çok küçük ölçekli firmaların göreceli çoğunluğu ülkemizde küçük işletme sektörünün az gelişmiş yapısını da vurgular. Başka ülkelerdeki benzerleriyle karşılaştırıldığında da Türkiye'deki KOBİ'lerin daha küçük olduğu ve ülke milli gelirine katkısının daha düşük seviyelerde kaldığı fark edilmektedir. Bunun yanında Türkiye'de, çok küçük ölçekli firmalar, bütün firmaların yüzde 95'ini, işlerin yüzde 34'ünü, üretimin yüzde 8'ini oluştururken, İtalya, Portekiz ve Fransa gibi ülkelerde bu firmalar göreceli daha az olmakla birlikte, üretime katkısı yüzde 11-15 civarındadır. Avrupa firma ölçekleri esas alındığında, Türk sanayi, AB sanayisine göre daha KOBİ ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Özellikle tarım sektörü payının ve tarım sektöründe istihdam edilen kırsal nüfusun AB ortalamalarından çok yüksek olduğu görülür⁵².

Ülkemizde küçük işletmelerin sektörsel dağılımına bakıldığında daha çok geleneksel alanlarda olduğu görülür. Teknolojik gelişmelerin, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin oldukça zayıf kaldığı, sanayinin içine sokulamadığı bir gerçektir. Hatta son yıllarda elektronik, mikroişlemciler ve genetik alanında yapılan yenilikler Türkiye'deki küçük işletme sektörünün içine yayılmamıştır. Türkiye'deki KOBİ'ler bilgi teknolojilerini kullanma açısından oldukça kötü durumdadırlar. Yapılan araştırmalara göre, KOBİ'lerin % 80'inde bilişim altyapısının olmadığı ve % 20'sinde ise ortalama bilgisayar kullanımının 3 ile 4 arası olduğu, bunlarında muhasebe departmanlarında kullanıldığı gözlenmiştir. Teknolojiyi kullanabilen 1-1.5 milyon KOBİ'nin ise sadece 200 bininin bilgisayarı vardır. Geri kalanı henüz bilgisayarla tanışmamışlardır. 200 bin KOBİ'nin de toplam 700 bin bilgisayarı mevcuttur. Bu anılan rakamlar KOBİ'lerin geneli göz önüne alındığında, yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Ülkemizde yaşanan ekonomik dalgalanmalardan büyük oranda etkilenen KOBİ'lerin bilgi teknolojileriyle donatılmaları halinde, rekabet gücü kazanıp, uluslararası piyasalara açılmaları mümkün olabilecektir. Günümüzde bir zamanlar bize yol gösteren sınırlar (coğrafi, politik, toplumsal ve duygusal) artık kalkmış durumdadır. Türkiye'deki KOBİ'lerin çeşitli problemleri, gelişebilmeleri ve

⁵² KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2004

gerek dünya gerekse AB iç pazarında rekabet gücü kazanabilmeleri yönünde önündeki temel darboğazları oluşturur⁵³..

- Finansal ortamdaki güçlükler: KOBİ'lerin finansmanında en büyük problemlerden biri kredi hacminden yararlanmada çıkmaktadır. KOBİ'lerin kredilerden aldığı pay ancak % 4 civarındadır. Türkiye'de KOBİ'lerin finansman ihtiyacını karşılama amacıyla kurulmuş bir kurum bulunmamakta, bu konuda büyük görev ve pay T. Halk Bankası'na düşmektedir. Kamu kesiminin piyasalardaki yüksek borçlanmasının faizlerin aşırı yükselmesine ve bankaların finanse etme kapasitesinin aşınmasına yol açması; ekonomik krizler neticesinde yatırım/proje finansmanı hizmetlerinin daralması, KOBİ'lerin kredi piyasasından tamamen dışlanmasına neden olmaktadır. KOBİ'lere hizmet verecek sermaye piyasası imkânları da geliştirilememiştir. Mali sektör bünyesinde yaşanan krizler ve KOBİ'lerle çalışacak kurumsal kapasite eksikliği nedeniyle, KOBİ'lerin kredi darboğazını rahatlatmak için AB'deki para ve sermaye piyasalarından yararlanılmamakta, Türkiye'ye sağlanan finansman imkânlarının bile KOBİ'lere aktarılmasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bunun yanında Türkiye'de KOBİ'lere yönelik kredi garantisi, risk sermayesi yatırım ortaklığı, gayrimenkul yatırım ortaklığı, KOBİ finans şirketleri, KOBİ'lere yönelik faktöring ve leasing şirketleri, KOBİ'lerin menkul kıymet piyasalarından yararlanmasını sağlayan KOBİ borsası gibi bazı finansman kurumları ya sembolik düzeyde gerçekleşmiş ya da plan olarak kalmıştır.

- Düşük teknoloji düzeyleri ve know-how yetersizliği: Türk KOBİ'leri geleneksel üretim metotları ile Türkiye pazarı için üretim yapmakta ancak birçok pazarda AB firmaları başta olmak üzere yabancı firmalar ile rekabet etmek zorunda kalmaktadır. Bununla birlikte, teknoloji düzeyleri Avrupa firmalarının çok altında kalmakta, genellikle modası geçmiş tasarımlar, verimsiz üretim metotları ve eski makine-ekipman kullanarak katma değeri düşük olan alt kalitede ürünleri üretmektedirler⁵. Dünya Bankası tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ülkemizde teknoloji seviyesinin düşük olmasının başlıca nedeni biri, yeni buluşların azlığıdır. AR-GE çalışmalarında özel sektör payı OECD ülkelerinde yüzde 65 civarındayken, ülkemizde bu, yüzde 35 seviyelerindedir. Üniversite-sanayi işbirliği zayıf, teknik

⁵³ KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2004

ekipman da yetersiz olduğundan, proje fonları ve araştırma laboratuvarlarının geliştirilmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Bunların yanında, vergi teşviklerinden çoğunlukla büyük firmalar yararlanmakta, AR-GE ve yeni buluş çalışmalarında finansman zorluğu yaşanmaktadır. Rekabet baskısı ve yeni pazar arayışı nedenleriyle hissedilen teknolojik ihtiyaçlar, ülkenin mevcut yapısal koşullarında ekonomik talebe dönüşemediğinden ve bu ihtiyaçları karşılayıcı “know-how” hizmetleri sunan kesim ile tüketecek kesim arasında ticari bağlar gelişmediğinden, Türkiye’de piyasa mekanizmasının sonucu olarak teknoloji düzeyinin yükseltilmesi yoluyla rekabet gücü kazanımı ortaya çıkmamıştır.

- Kalifiye eleman sıkıntısı ve eğitim sorunları: Kalkınmadaki en önemli öğelerden biri, üretimin artırılarak kalitenin yükseltilmesi olduğundan bu da nitelikli insan gücüne bağlı olduğundan, küçük işletmeler rekabet avantajlarını arttırmada kalifiye insan gücüne olan ihtiyaç duymaktadır. Ancak ülkemizde, küçük sanayici ya da girişimcinin bizzat kendisine ciddi bir eğitim verilmemektedir. Son yıllarda küçük işletmelerin artan önemi ve Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olma çalışmaları nedeniyle birçok proje ve eğitim programı gündeme gelmekte ancak bunların kalitesi, ihtiyacı karşılaması ve geniş kitlelere seslenebilmesi gerçeği bir soru işaret olarak kalmaktadır.
- Tanıtım ve pazarlama sorunu: Firmalar, küçük ölçekli ve dağınık bir yapıya sahip olmaları sonucu tanıtım sorunu yaşamaktadırlar. Bunda, kendi zayıflıkları kadar kurumsal çevrelerinin yetersizlikleri de darboğaz yaratmaktadır. KOBİ’lerin ulusal ve uluslararası alanda tanıtım, pazarlama ve satış sorunlarını aşmalarındaki en önemli unsur; yeni pazarlama modellerini, ürünleri, tercih ve zevkleri yakından takip edebilme yetileridir.
- Kanun ve mevzuat sorunları: Küçük işletmelerin sorunları önemli bir kısmını da kemikleşmiş hukuki ve kurumsal düzenlemeler oluşturmaktadır. Bürokratik engellerin ve uyulması gereken formalitelerin çokluğu, birçok girişimciyi atılımdan uzaklaştırmakta, var olan küçük işletmelerin ise gelişimini engellemektedir. Ekonomik aktiviteleri zorlaştırıcı kanun ve hükümlerin basitleştirilmesi ve her

aşamada kamu işletmelerinin baskıcı varlığının hafifletilmesi KOBİ'lerin faaliyetlerini daha rahat sürdürebilmesine olanak sağlayabilir.

Küçük işletmeler konusunda kemikleşmiş olan problemlerden bir tanesi de destekleyici kuruluşlar ve KOBİ'ler arasındaki koordinasyon eksikliğidir. KOBİ'lere destek verecek kuruluşlar yeterli talep göremekten yakınırken, KOBİ'lerin de kendilerine ihtiyaç duyulan desteğin verilmediğinden yakındıkları çok sık olarak rastlanılan bir durumdur. Bu dağınıklık ve bilgi akışı eksikliğinden dolayı, KOBİ'lere hizmet veren 46 kamu kurum ve kuruluşunun bütçelerinde yer alan yaklaşık 800 trilyon liralık ödeneğin yarısından fazlası kullanılamamaktadır. Türkiye'de KOBİ'lerin ihracata olan katkıları, yani dışa açılma dereceleri birçok ülkeye göre oldukça düşüktür. Türkiye'de KOBİ'lerin yaptıkları ihracatın oransal karşılığı yalnızca % 10 olarak tespit edilmektedir. Bu oranın daha yüksek olması olasıdır. Çünkü istatistiklere yansıyan % 10'luk bu oran, yalnızca KOBİ'lerin kendi başlarına gerçekleştirdikleri ihracatı belirtmektedir. Halbuki büyük işletmelere ürettikleri fason mallar, dolaylı olarak ihraç edilmektedir⁵⁴. Diğer yandan, birçok KOBİ ihracatlarını sektörel dış ticaret şirketleri yoluyla gerçekleştirmektedir. Bunlar dikkate alındığında, sanılının aksine gerçekleştirdikleri toplam ihracat rakamlarıyla KOBİ'lerin ülke ekonomisi için ne kadar önemli oldukları ortaya çıkmaktadır⁵⁵.

KOBİ'lerin sahip oldukları büyük hacme karşın çok düşük düzeyde ihracat gerçekleştirebilmelerinin nedenleri olarak, yetersiz sermaye, teknoloji ve insan gücü kaynaklarına sahip olmaları, ihracat yapma ve dış pazarlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve dış pazarlara uygun fiyat ve kalitede mal ve hizmet üretememeleri vb. gösterilebilir⁵⁶.

Türkiye'de KOBİ'lerin teknoloji düzeyleri ne yazık ki düşüktür, bu nedenle de uluslararası pazarlara yönelik mal ve hizmet üretimi gerçekleştirilememektedir. Onların daha çok uluslararasılaşabilmeleri, çağdaş teknolojileri içselleştirebilme

⁵⁴ Nusret Ekin, **Ekonomik ve Hukuksal Boyutlarıyla Alt İşveren**, İstanbul, İTO Yay., 2002, s. 73-76

⁵⁵ Beytullah Yılmaz, "**Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Toplumda Üstlendikleri Roller Bakımından Analizi**", (Çevrimiçi): <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/ocak%202004/kucuk.htm>, 18.02.2012, s. 3, 12.

⁵⁶ DPT, **2006 YILI Programı**, (Çevrimiçi): <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf>, s. 104.

kabiliyetlerine ve bu konuda onlara sunulacak desteklere bağlıdır. İşletmelerin hem ulusal hem de uluslararası piyasalarda rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla yapılması gerekenler; işletmelerin yüksek teknolojiye ve yüksek nitelikli işgücüne sahip olmalarının, dünyada değişen koşullara uyum sağlayabilecek şekilde esnek bir yapıya kavuşabilmelerinin sağlanmasıdır. Girişim gücü yüksek, verimlilik bilinci olan, modern teknolojiyi içselleştirmiş ve tam faydalanabilen, finansal piyasalara kolay erişen, altyapı ihtiyaçlarının karşılandığı, girdi maliyetlerinin düşürüldüğü, devlet yardımlarının etkin olduğu, bürokrasinin azaltıldığı, kurumsallaşmanın yaygınlaştırıldığı, iş ve çalışma ortamının işletmeleri destekleyici yönde olduğu rekabetçi bir firma yapısına ulaşmak hedeflenmelidir.

Krediler, büyük finansman sorunları bulunan KOBİ'ler için çok önemli mali enstrümanlardır. Türkiye'de KOBİ'lerin toplam kredilerden aldığı pay, ne yazık ki çok düşüktür. Bu oran % 5'ler civarında iken, son hükümet döneminde % 13'lere kadar çıktığı söylenmektedir. Aynı tür işletmelerin toplam krediler içindeki oranı ABD'de % 42,7, Japonya'da % 50, İngiltere'de ise % 27,2'dir⁵⁷. Ülkemizde, KOBİ'lerin kredi gereksiniminin büyük bir kısmı Halk Bankası aracılığıyla karşılanmaktadır. Ancak, bankanın kaynaklarının sınırlı oluşu, kredi maliyetlerinin KOBİ'ler tarafından yüksek bulunması, kredi vadelerinin kısa ve kredi koşullarının ağır olduğu gibi nedenler, bu oranın daha da artmasına engel olmaktadır.

Öte yandan, bireysel tüketici kredilerinden bir kısmının KOBİ'lerin finansman gereksinimleri için kullanılabilmesi olasılığı da düşünüldüğünde, aslında KOBİ'lerin toplam kredilerdeki paylarının birkaç puan daha yukarıda olduğu söylenebilir. Dolayısıyla ülkemizde KOBİ'lerin toplam kredilerden aldığı bu payın, diğer ülkelerin düzeyine erişebilmesi için 3–5 katı oranında artması gerekmektedir⁵⁸. Çok yakın zamanlara kadar, KOBİ'ler kredi açısından riskli görüldüğü için, bankacılık sektörü bu işletmelere soğuk bakarken, günümüzde, ekonomide yaşanan iyileşme ve istikrar ortamı ve faizlerin düşmesi, bankaların KOBİ'lere yaklaşımını olumlu yönde değiştirmiştir. Artık, tüm bankalar KOBİ'lere yönelik özel hizmetler, özel

⁵⁷ DPT, **Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, , s. 104.

⁵⁸ Figen Yılmaz, “Türkiye’de Küçük ve Orta Boy işletmeler (KOBİ’ler)”, (Çevrimiçi): http://http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf, İş Bankası Yayını, 03.12.2012, s. 13.

kampanyalar geliştirmekte, bu konuda birbirleri ile rekabete girişmiş bulunmaktadırlar. Türkiye’de KOBİ’lerin krediler içindeki payı (% 13) gelişmiş ülkelere kıyasla (% 40) ele alındığında, kredi pazarının ne kadar gelişme potansiyeline sahip olduğu görülecektir. Bu yararın, KOBİ’lerin finansman sorunlarının czmne katkıda bulunacağı açıktır. Diğer taraftan, lkemizdeki KOBİ’lerde calışan işçilerin büyük işletmelere kıyasla verimliliğinin genelde düşük olduğu görülmektedir. Ülkemizde, büyüklere göre KOBİ’lerde calışanların verimliliği % 38’dir. Hlbuki, Avrupa lkelerinde KOBİ’lerdeki verimliliğin oranı % 78’dir. lke bazında bakılırsa, Belçika’da 78, Almanya’da 81, Fransa’da 75, İtalya’da 76, Hollanda’da 74, İspanya’da 75’dir⁵⁹.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2002 yılında yapılan Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (2002 GSİS) sonuçlarına göre; Türkiye’de 1.720.598 girişim bulunmaktadır. Bunların 116.598’i cok birimli, 1.604.000’i ise tek ve bağımsız girişimdir. Girişimlerin sektörel dağılımı incelendiğinde; imalat sanayi sektörünün toplam işletme sayısının yüzde 14,35’ini oluşturduğu, en büyük payı ise yüzde 46,19 ile ticaret sektörünün aldığı görülmektedir. Bununla beraber, işletme sayısı itibarıyla ticaret sektörünün cte biri kadar olan imalat sanayinin istihdamdaki payı ticaret sektörüyle aynı düzeydedir (yüzde 32,3). Buna göre, imalat sanayi girişimlerinin yüzde 90’a yakını, sadece işletme sahibinin calıştığı veya 1-9 işçi calıştıran girişimlerdir. 0-49 işçi calıştıran girişimlerin sayısı 20.325 olup, imalat sanayindeki toplam girişimlerin yüzde 8,23 ’ünü oluşturmaktadır. 100-150, 151-250 ve 250+ calışan aralıklarının her birinde girişim sayısı binin altındadır. imalat sanayinde işletme sayısı ve istihdamın leksel dağılımı incelendiğinde, Türkiye’de 1-9 işçi calıştıran mikro ölçekli işletmelerin oranı yüzde 89,73 ve istihdamdaki payı yüzde 27,6’ dır . Sektörel açıdan bu grup işletmelerin dağılımına bakıldığında, gelişmiş ülkelerde orta ve ileri düzey teknoloji kullanan işletmelerin; ülkemizde ise orta düzey ve eski teknoloji kullanan işletmelerin ağırlıkta olduğu dikkati cekmektedir. Türkiye’de işletmelerin yüzde 99,9’unu ve istihdamın yüzde 76,7’sini oluştıran

⁵⁹ Hande Szer, “KOBİ Peşindeki Banka Sayısı Arttı”, **Capital**, 1 Mart 2006, (Cevrimiçi): http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=3364, Erişim Tarihi: 23.03.2012, s. 1. & Ayhan Yüksel, **BASEL-II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, Ankara, BDDK Yayını, 2005, s. 10.

KOBİ'ler, ekonominin bel kemiği olmasına rağmen, katma değer ve ihracat içinde yeterli paya sahip değildir⁶⁰.

Özellikle, nitelikli işgücü eksikliği, teknoloji üretimi ve modern teknoloji kullanımında yetersizlik, yüksek katma değerli ürünlerde kısıtlı üretim kabiliyeti, pazarlama fonksiyonundan kaynaklanan yetersizlikler, bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlükler, kayıt dışılık, maliyet avantajına sahip ülkelerin ihracat yapan sanayi işletmelerinin piyasada önemli pay sağlamaları vb. sorunlar, imalat sanayi KOBİ'lerinin gelişiminde önemli engelleri teşkil etmektedir. Rekabet gücü, verimlilik ve katma değer kriterlerine göre KOBİ'lerin gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'lerden daha üst düzeye ulaşabilmeleri için öncelikle ele alınması gereken sorunları ise şu şekilde sıralamak mümkündür⁶¹ :

- Girişimcilik: Girişimcilik kültürünün henüz yerleşmediği ülkemizde, girişimcilerin iş kurma, iş planı hazırlama, pazar araştırması ve girişimciliğe sağlanan destekler konusunda bilgi eksikliği söz konusudur. Ayrıca, girişim sermayesi eksikliği, girişimcilerin en önemli sorunlarının başında gelmektedir.
- Nitelikli İnsan Kaynağı: KOBİ'ler için, vergi, zorunlu istihdam ve sosyal güvenlik harcamalarının getirdiği yük, önemli bir maliyet unsurunu oluşturmaktadır. Yüksek nitelikli personel istihdamı durumunda, mali yük daha da artmaktadır. Bununla birlikte, imalat sanayinin gereksinim duyduğu nitelikli eleman ve ara eleman sayısının yetersiz olduğu ülkemizde, mesleki eğitim ve yüksek eğitim, sanayinin ihtiyaç duyduğu hazır personeli sağlamakta yeterli olamazken, üniversitelerdeki araştırmacı potansiyeli de, sanayiye kanalize edilememektedir.
- Teknoloji, Ar-Ge ve Yenilikçilik: Henüz teknoloji üretiminde yeterli düzeye erişilmeyen ülkemizde, sanayinin gereksinim duyduğu teknoloji yurt dışından transfer edilmektedir. Dolayısıyla, ileri teknolojiye sahip, verimliliği yüksek, bakım-

⁶⁰ Hande Süzer, “KOBİ Peşindeki Banka Sayısı Arttı”, **Capital**, 1 Mart 2006, (Çevrimiçi): http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=3364, Erişim Tarihi: 23.03.2012, s. 1. & Ayhan Yüksel, **BASEL-II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, Ankara, BDDK Yayını, 2005, s. 10.

⁶¹ OECD, “Türkiye’deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Mevcut Durum ve Politikalar”, 2004, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf>, 29.04.2012, s.25.

onarım-sarf maliyetleri düşük donanım için yapılacak yatırım KOBİ'lere önemli yük getirebilmekte ve ayrıca, KOBİ'lerimizin dış piyasalarda rekabet gücünün artması, uluslararası rakiplerin teknoloji satmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Bu sonuç, KOBİ'lerin özgün teknoloji üretmelerinin gereğini, Ar-Ge ve yenilikçiliğin önemini açıkça ortaya koymaktadır.

- **Bilgi ve İletişim Teknoloji/eri:** Başta bilgi eksikliği olmak üzere, donanım, yazılım, altyapı yatırım maliyetlerinin yüksekliği sebebiyle KOBİ' ler, bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanamamaktadır. Özellikle e-devlet uygulamalarının henüz yaygınlaşmaması da, bilişim konusunda KOBİ'lerin yatırıma yönelmesini engellemektedir.
- **Kalite ve Standardizasyon:** Ulusal ve uluslararası kalite standartları hususunda bilgi yetersizliği söz konusudur. KOBİ'ler hedef dış piyasalardaki ürün ve sistem belgelendirme koşullarını çeşitli sebeplerle karşılayamamakta, karşılayanlar ise, yüksek maliyet yükü nedeniyle sürekliliği sağlayamamaktadırlar. Bununla birlikte, piyasa gözetimindeki eksikliklerin, standartlara uygun üretim gerçekleştiren ve gerçekleştiremeyenlerin farklılığını ortaya koyamaması dolayısıyla, standartlara uygun üretim gerçekleştirmek için yüksek maliyet yüküne katlanan KOBİ'ler, haksız rekabete uğramaktadırlar.
- **Pazarlama ve İhracat:** Pazarlama ve ihracat açısından karşılaşılan sorunların başında, bilgi ve yetkin yönetici eksikliği gelmektedir. Markalaşma bilincinin yerleşmediği KOBİ'lerde kurumsallaşma eksikliğinin olması sebebiyle pazarlama ve ihracat hususunda uzmanlaşmış departmanlar kurulamamaktadır. Bununla birlikte, ortak çalışma kültürünün yerleşmemiş olması dolayısıyla, ortak pazarlama ve ihracat yöntemleri ve oluşumlar yeterince kullanılamamaktadır. Ayrıca, yurt dışı piyasa raporları KOBİ'lerin kullanımına gerektiğince sunulamamaktadır.
- **Çevre:** Çevreye duyarlı üretim bilincinin henüz yerleşmediği ülkemizde, uluslararası çevre standartları ve atık kontrolü hususunda bilgi eksikliği söz konusudur.

- Finansman: KOBİ'lerin kredilerden aldığı pay, teminat problemleri sebebiyle düşüktür. Bu soruna çözüm bulmak için kurulan kredi kefalet şirketi sayısı ise yeterli değildir. Yakın gelecekte uygulanacak olan Basel-II standartları da, buna hazır olmayan KOBİ'leri yüksek kredi maliyetleriyle karşı karşıya bırakacaktır. Sermaye piyasasında yeterince yer alamayan KOBİ'lerin yararlanabileceği AB kaynaklı fonlar konusunda da bilgi eksikliği söz konusudur.

Ayrıca, ülkemizde girişim sermayesi gibi uygulamalar henüz yaygınlık kazanmamıştır. KOBİ'lerin ekonomideki esnekliklerine rağmen varlıklarını sürdürmeleri ve büyümeleri için gerekli en önemli unsurlardan birisi hiç şüphesiz finansmandır. Kaynak sorunu, KOBİ'lerin en büyük sıkıntısıdır. KOBİ'ler bu sorunun çözümünde iç kaynak (kaynağın ortaklarca sağlanması yani sermaye artırımı) ve dış kaynak (borçlanmak) alternatifini ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Ancak, KOBİ'ler yabancı kaynak sağlamada güçlüklerle, maliyetlerin yüksekliği ve kredibilitenin düşüklüğü sorunları ile karşılaşmaktadırlar.

KOBİ'lerin kuruluş aşamasında başlayan ve işletme aşamasında devam eden söz konusu finansman sorunları şu şekilde sıralanabilir: KOBİ'lerin finansmanla ilgili sorunlarının başında kaynak yetersizliği gelmektedir. Kriz dönemlerinde finansman kaynakları son derece azalmakta ve KOBİ'ler yüksek faizli banka kredilerine yönelmek zorunda kalmaktadırlar. Ekonomik krizin reel sektör üzerindeki etkilerine ilişkin olarak TOBB 'un gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre, işletmelerin yüzde 70.10'u herhangi bir bankadan kredi alamayacaklarını tahmin ettiklerini ifade etmektedirler⁶².

KOBİ'lerin toplam krediler içinde düşük bir pay almalarının ve büyük bölümünün gelecekte de banka kredilerinden faydalanamamalarının en önemli nedeni kredi maliyetlerinin yüksek olmasıdır. Kredi alırken temininde güçlüklerle karşılaşılacak belgeler (ipotek, kefalet, ekspertiz raporu, kapasite raporu, yerleşim planı, ticaret odası raporu ve vergi kayıt belgesi vb.) de KOBİ'lerin banka kredilerinden düşük oranda yararlanma nedenleri arasında yer almaktadır. Bankalar teminat olarak

⁶² Öznur Yüksel, “Şubat Krizinin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri”, Çevrimiçi http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_09.pdf , Erişim Tarihi: 14.03.2013 s.17

özellikle gayrimenkul ipoteği istemekte ve sonuçta kredi, girişimcilik niteliklerine sahip ya da ekonomik açıdan uygulanabilir projesi olan girişimci niteliği taşıyan kişiler yerine gayrimenkulü olan kişilere verilmektedir. KOSGEB 'in yaptığı ir araştırmaya göre, KOBİ'lerin banka kredisi kullanımına ilişkin sorunların en önemlileri, ipotek (yüzde 33) ve kefalet (yüzde 22) olmuştur. Ayrıca, bankaların kredi işlemlerini cevaplandırma süresinin uzunluğu ve bunun neden olduğu mali yükler de KOBİ'lerin ekonomideki ağırlıklarına uygun olmayan düzeyde banka kredilerinden faydalanmasına yol açmaktadır⁶³.

Tüm bu olumsuzluklar sonucunda, KOBİ'ler kredi ihtiyaçlarını bankacılık sistemi dışında informel para piyasasında tefecilerden karşılamaya yönelmiştir. Kuruluş aşamasında ticari bankalardan tesis ve yatırım kredisi imkanları kısıtlı olup, sadece Halk Bankası'nın geliştirdiği araçlar son dönemde artmakla beraber, istenilen düzeyde KOBİ'ye ulaşamamaktadır.

AB ve gelişmiş ülke uygulamalarıyla kıyaslandığında, Türkiye'de KOBİ'ler için hazırlanan destek programları, işletmelerin taleplerini karşılayacak yeterliliğe sahip değildir. Ayrıca, kaynak yetersizliği ile kurumsal kapasite eksikliği, hazırlanan programlardan kısa ve orta vadede somut sonuçlar alınmasını engellemektedir. KOBİ desteklerini daha etkin kılmak ve mükerrerlikleri önlemek amacıyla, kurumlar arasında koordinasyonun artırılması ve desteklerin bütüncül bir yapıya sahip kılınması ihtiyacı devam etmektedir.

Kalkınma ve yatırım bankacılığının yeterince gelişmediği, risk sermayesi fonlarının yetersiz kaldığı bir ortamda, sabit sermaye yatırım araçları sağlayan *leasing sistemi* ile proje bazında AB'nin ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların sağladığı fonlara geleneksel yapılar ve bilgi eksikliği yüzünden KOBİ'lerin pek yönelmediği görülmektedir. Devletin yatırım konusunda teşvik ve yardımları hem çok az sayıda işletmeye ulaşmakta, hem de yatırımları doğru bölge ve sektöre yönlendirme konusunda eksik kalmaktadır. Teşviklerden yeterince yararlanamayan KOBİ'ler, yatırım zamanlamasında da hatalar yapmaktadır. Sermaye yetersizliği, küçük

⁶³ Öznur Yüksel, “Şubat Krizinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri”, Çevrimiçi http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_09.pdf , Erişim Tarihi: 14.03.2013 s.18

işletmelerin en büyük zayıflıklarından biri olduğundan, muhtemel girişimcileri en fazla engelleyen faktördür. KOBİ'ler, kuruluş aşamasından hemen sonra işletme sermayesi sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Sık aralıklarla meydana gelen finansal krizler, KOBİ'lerin işletme sermayesi eksikliğini beslemektedir.

Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman İşlevine İlişkin Özellikleri Ölçek büyüdükçe (ortaya yaklaştıkça) değişmekle birlikte, genellikle bir finansman ve muhasebe bölümleri yoktur. Sermaye piyasalarının imkanlarından yararlanamazlar. Kredi imkanları büyük işletmelere göre daha kısıtlıdır. Kredi maliyeti daha yüksektir. İşletme sahibinin işletmesiyle özdeşleşmesi, bu işletmelerin kredilendirilmesi şartların da etkisini göstermektedir. Nitekim KOBİ'ler kredilendirilirken, kredi verilen işletmenin performansı ve ödeme gücünden çok, işletme sahibinin kişi olarak gösterebileceği teminatlara bakılmaktadır. Oto finansman imkanları kısıtlıdır (amortisman ve ihtiyatlar). İşletme sahibi, şirket sermayesinin yanında kişisel varlıkları ile de sorumlu tutulmaktadır. İflas durumunda böyle bir risk dolayısıyla işletme sahipleri, kredi almaktan çekinebilmektedirler. Sübvansiyon imkanları olabilmektedir. Stokların, vadeli satışların finansmanı da sorun olmakta, öz sermaye yönetiminin yetersiz olması, öz sermaye/toplam varlık oranını olumsuz etkilemektedir.

KOBİ'lerin yönetim ve örgütlenmeleri, genelde bir muhasebe normuna uygun defter tutmamaları ve öz sermaye/toplam varlık oranının düşüklüğü bankaların KOBİ'lere kredi verme konusunda çekimser davranmasına neden olmaktadır. Verilen kredilerde de KOBİ'ler miktar, vade, faiz oranı ve teminat açısından zorlu kredi koşullarına maruz kalmakta, finansman maliyetleri yükselmekte, buna bağlı olarak da bankacılık sistemine başvurmayı çok fazla tercih etmemektedirler.

Sermaye piyasaları, KOBİ'lerin finansman sorunlarını serbest piyasa ekonomisi içinde çözebilecek bir alan olmasına rağmen, bu alan KOBİ'ler için henüz yeterli düzeyde tanınmış değildir. KOBİ'lerin, *Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)*' nun borsaya kotasyon koşullarını karşılayamamaları ve geleneksel yapılan, sermaye piyasalarından da fon sağlayamamalarına neden olmaktadır. Girişimci kredisi ve işletme sermayesi ihtiyaçları yabancı kaynak ile karşılanabilen KOBİ'ler, menkul kıymet ihracı ile fon sağlayamamaktadırlar. KOBİ'lerin sermaye piyasalarından

yararlanamamaları sadece menkul kıymet ihracı konusu ile sınırlı kalmamakta, risk sermayesi ve finansal kiralama gibi mali enstrümanların fazla yaygınlaşmaması veya hedef kitle olarak KOBİ'lerin belirlenmemiş olması da alternatif kaynak sağlama açısından sıkıntı yaratabilmektedir.

KOBİ'lerde mali konularda uzman eleman eksikliği söz konusudur ve bu nedenle mali disiplinden uzaktırlar. Dolayısıyla, birçok küçük işletme, büyüme sürecine girmekten çekinmekte ve faaliyetlerini küçük ölçekte sürdürerek, karşılaştıkları fırsatları etkin bir biçimde değerlendirememektedir. Ayrıca, işletme sahiplerinin finansal yönetime ilişkin bilgi eksikliği ve profesyonel finansal yönetici istihdam edilmemesi, KOBİ'lerin diğer finansal sorunları arasında yer almaktadır. KOBİ'lerin genelde birinci kuşak sahiplerince yönetildiği görülmektedir. Bu da tüm esnekliklerine rağmen yeniliklere hızla uyum sağlamalarını engellemektedir. KOBİ'lerin genelde bilgiye ulaşma ve bilgi eksikliği nedeniyle verimlilikleri ve katma değer yaratmaları yeterince yüksek olmamaktadır. Bu da kaynak sorununu derinleştirmektedir. Bilgi eksikliği nedeni ile KOBİ'ler, kaynaklara ve teknolojiye ulaşmakta da sorun yaşamaktadır.

KOBİ'lerin finansman yetersizlikleri nedeniyle gelişmiş teknolojilere sahip olamamaları, eski teknoloji ile emek yoğun çalışmak zorunda kalmaları da, ürettikleri malın kalitesine olumsuz yansımaktadır. Kalitesiz üretim, KOBİ'lerin satış gücünü ve dolayısıyla büyük işletmelerle rekabet gücünü engellemektedir. Eski teknolojilere dayalı üretimle de ihracat yapma ve uluslararası pazarlarda rekabet olanağı yoktur.

Finans ve pazarlama faaliyetlerini gereği gibi yerine getiremeyen KOBİ'ler, bu anlamda büyük işletmelere karşın diğer alanlarda oluşan üstünlüklerinden istenilen biçimde yararlanamamakta ve özellikle finansman sıkıntıları nedeniyle pazarlama fonksiyonuna yeterince önem verememektedir. Pazarlama için gerekli olan harcamalar KOBİ'lerin bünyesinde yeterli düzeyde oluşturulamamaktadır. Organizasyon ve yönetimdeki eksiklikler, KOBİ'lerin yurtdışı pazarları bir yana yeni yurt içi pazarlara girmesini engellemektedir. Tüm ülkelerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam işletmeler içindeki oranı %96'dan fazladır. Almanya, Fransa ve Japonya'da bu oran %99'dur. Ülkemizde ise bu oran oldukça yüksektir. Aynı

şekilde, küçük ve orta ölçekli işletmeler ülke istihdamının da büyük bir bölümünü karşılamaktadırlar. Japonya'da istihdamın %80'den fazlasını bu işletmeler sağlamaktadır. Bu işletmeler, toplam yatırım, yaratılan katma değer ve gerçekleştirilen ihracat içinde de büyük paylara sahiptir⁶⁴.

Ülkemizdeki KOBİ'lerin küçük ölçekli olup milli üretime olan katkılarının az olması, uluslararası karşılaştırmalarda da dikkati çekmektedir. Örneğin, 100 kişiden az işçi çalıştıran KOBİ'lerin oranı Türkiye'de birçok OECD ülkesinde (İtalya tek istisnadır) olduğundan daha fazladır ve Türk KOBİ'lerinin birçoğu, bünyesinde 10 kişiden az işçi çalıştıran işletmeler kategorisinde yer almaktadır. Türkiye, ayrıca bünyesinde 10 kişiden az işçi çalıştıran imalat firmalarda %34'lük gibi bir en yüksek oranda iş sayısına sahip bir ülkedir. Aynı zamanda mikro ölçekli işletmeler Türkiye'deki işletmelerin %95'ini ve tüm işlerin %34'ünü oluştururken bunlar toplam imalatın %7,8'i gibi son derece düşük bir bölümünü teşkil etmektedir. Bu, İtalya, Fransa ve Portekiz gibi bu tür işletmelerin orantısal olarak daha az olduğu ve daha az kişinin istihdam edildiği ülkelerde %11 ile %15'e tekabül etmektedir⁶⁵.

Türkiye ekonomisinde önemli yere sahip KOBİ'ler küreselleşme ve bölgeselleşme eğilimi ile birlikte artan rekabet ortamından önemli ölçüde etkilenmekte ve bu durum KOBİ'lerin sorunlarının çözümünü daha önemli ve ivedi hale getirmektedir. Globalleşme ile birlikte krizlerin yayılması da kolaylaşmaktadır. 1998 yılında yaşanan krizin Asya ülkelerinde başlayıp giderek hemen hemen bütün dünyayı ve dünya ticaretini etkilemesi bunun en önemli göstergelerindendir. Bu dönemde globalleşme taraftarlarının dahi bu olumsuz etkiyi göz ardı edemedikleri görülmüştür.

Türkiye'de KOBİ'lerin büyük ölçüde fason üretime yöneldikleri, kendi markalarını yaratmakta ve kendi ürünlerini pazarlamakta güçlük çektikleri görülmektedir. Ülke imajının ve markanın olmaması bu işletmelerin rekabet gücünü büyük ölçüde zayıflatmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, globalleşme sürecinde Türkiye'ye biçilen rol büyük ölçüde ucuz, fason üretim yapılan ülke konumundadır. Firmalar kendi

⁶⁴ “Küçük ve orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'LER)” Çevrimiçi, www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html , Erişim Tarihi: 25.02.2013

⁶⁵ OECD , “Türkiye'deki küçük ve orta ölçekli işletmeler mevcut durum ve politikalar” Çevrimiçi, www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, s.27

markasını yaratmadığı ve kaliteli üretime önem vermediği sürece bu gelişmeler karşısında rekabet avantajı yakalaması olanaksızdır. Türkiye'nin toplam ihracatı ve ithalatının dağılımına bakıldığında büyük ölçüde teknoloji yoğun ve katma değeri yüksek mallar ithal ettiği (makineler, mineraller, kimyasallar) ve emek yoğun malları (tekstil konfeksiyon) ihraç ettiği görülmektedir. Türk dış ticaretinde en önemli ihraç ürünü olan tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin büyük bir kısmı küçük ve orta ölçekli atölye tarzı çalışan işletmelerdir. Özellikle sanayileşme ve teknoloji seviyeleri yüksek Avrupa ülkeleri ile rekabet KOBİ'lerin maliyetleri düşürmelerini ve ileri teknoloji ile kaliteli üretim yapmalarını zorunlu hale getirmiştir. Son yıllarda maliyet avantajları arasında en önemlilerinden olan ucuz işgücü ve hammadde avantajını kaybeden KOBİ'ler artan rekabete uyum sağlamak için yeni teknoloji yatırımlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu ise yeni fonların sağlanmasını zorunlu hale getirmiştir. AB'de her türlü koruma yasaklanmış olmasına rağmen ekonomik krizlere uyum gösterme gücü yüksek olan KOBİ'ler vergi kolaylıkları, yatırım teşvikleri, düşük faizli krediler hibeler şeklinde desteklenmektedir. Birlik kredilerinin büyük bölümü KOBİ'lere tahsis ederek finansman açısından desteklemektedir.

Küreselleşme sürecinde Türkiye'de uygulanan tevsikler ise yatırım ve ihracat teşvikleri seklindedir. AB Türkiye'nin yakın çevresinde ve ticaret alanı içinde bir gelişme olması ve içinde yer almak istediğimiz nedeniyle bizi en fazla ilgilendiren entegrasyondur. Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği'nin son aşaması olan Euro'ya geçiş bu bölgesel entegrasyonun başarı ile tamamlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Avrupa Parasal Birliği'nin ticaret yaratıcı-saptırıcı etkisi Euro alanı dışındaki ülkeler tarafından iyi değerlendirilmelidir. Özellikle AB içinde artması beklenen tüketim pazara yakın Türk firmalarına yeni olanaklar yaratacaktır. Zira AB alanı Türkiye'nin en büyük ticaret bölgesini oluşturmaktadır. Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık %50'si AB ülkelerine yapılmaktadır. Toplam ithalatın ise yaklaşık %52'si bu bölge ülkelerinden gerçekleştirilmektedir. AB ülkeleri ile bu kadar sıkı ticari bağları bulunan Türk işletmelerinin entegrasyonun gelişiminden etkilenmemesi kaçınılmazdır. Dünya üretim ve ticaretine çokuluslu şirketlerin hakim olması KOBİ olarak nitelenen ve dışa açılma konusunda büyüklere oranla daha fazla güçlük

çekenlerin ulusal bağımlılıklarını kaybedecek düzeyde çokuluslu olabileceklerini söylemek zordur. Zira bunlar büyük ölçüde işgücü, hammadde, sermaye vb. açısından buldukları ülkeye bağımlıdır. Dolayısıyla KOBİ'lerin küreselleşmenin getirdiği çokulusluluk özelliğine tam olarak dahil olması beklenemez. Ancak, ayakta kalabilmek için bu ortamın getirdiği rekabet koşullarına uyum sağlamak zorunluluğu vardır⁶⁶.

Öte yandan KOBİ'lerin küçük olmalarından kaynaklan karar almada ve uygulamadaki esneklikleri onlara yeni gelişmelere uyum sağlamak konusunda kolaylık sağladığını da göz ardı etmemek gerekir. Önemli nokta rekabetçi bir piyasa ile karşı karşıya kalan, fakat rekabet yeteneği zayıf küçük ya da orta ölçekli işletmelerin ne şekilde bir strateji izlemeleri gerektiğinin belirlenerek finansal ve diğer gerekli desteklerin zamanında sağlanabilmesidir.

Aynı zamanda serbest teşebbüslerin toplumdaki en önemli vazifesinin milli kaynakları ve milli emeği azami derecede kullanarak kıymetlendirmek, yabancı kaynaklardan en uygun durumlarda azami derecede faydalanmayı sağlamak, ilim ve sanat dallarında ve sosyal alanda gelişme için maddi ve manevi yardımlarda bulunmak ve gerektiği durumlarda bu alanlarda da rol oynamak olduğu belirtilmiştir⁶⁷. Ülkelerin küresel rekabet düzeyinde faaliyette bulunabilmeleri için önemli olan unsurlardan biri de ne kadar ihracat yaptıklarıdır. Ekonomik büyümede ihracatın önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu yüzden KOBİ'lerde ihracat yapanların payları büyüme açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda KOBİ'lerin rekabet gücünün geliştirilmesi kalkınmayı da desteklemektedir. Rekabet gücünü belirleyen firma dışı faktörler⁶⁸:

- Döviz kuru politikası ve devalüasyon
- Makroekonomik ortam
- Teknoloji

⁶⁶ İstanbul Ticaret Odası, **Ülke Hizmetinde 100 Yıl**, Rehberlik Yayınları Dizisi No:12, İstanbul, İTO Yay.,1982, s.5.

⁶⁷ **a.g.e.**, s.5.

⁶⁸ Coşkun Can Aktan ve İstiklal Y. Vural, **Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Rekabet Dizisi 1, Yayın No:254, Ankara, 2004, ss.31-56.

- Beşeri kaynaklar
- Organizasyon el yapısı
- Kamusal politikalar
- Finansal kaynaklar ve mali sektör
- Kalite şeklinde sıralanmaktadır.

Ülke ekonomisi için ihracat oldukça önemlidir ve ülke ihracatında hem büyük işletmeler için hem de küçük ve orta ölçekli işletmeler büyük rol oynamaktadır. İhracat ülke ekonomisine oldukça katkı sağlamaktadır. İhracat⁶⁹:

- Ülke kaynaklarının daha verimli ve etkin kullanılmasına katkıda bulunması açısından,
- Ölçek ekonomilerinden ve pozitif dışsallıklardan elde edilen kazançları artırması açısından,
- Döviz sıkıntısının hafiflemesine yardımcı olması açısından,
- Ara malların ithalatını kolaylaştırması açısından,

Yeni teknolojilerin ve diğer yeniliklerin ülkeye getirilmesinin kolaylaştırılması açısından, önemlidir. Ayrıca ihracat istihdamı artırmakta, yeni ürün gelişimine katkıda bulunmakta, dış ticaretle başlayan ilişkiler yabancı sermayenin ülkeye çekilmesiyle de önemli bir katkı yaratmaktadır. İhracat ile KOBİ'ler uluslararası bir boyut kazanmaktadır⁷⁰. İktisadi gelişme sürecinde uluslararası rekabetin ve kurumsal yapının belirleyici olma özelliği, günümüzde daha baskın şekilde görülmektedir. Sermaye hareketleri, ticaret ve yabancı yatırımların önündeki engeller, ulaşım ve iletişim maliyetleri, ulusların neyi nerede ve nasıl üretecekleri ve kime satacakları konusundaki tercihlerinin genişlemesi, ulus ötesine tasan endüstri ve firmaların hızla çoğalması ve uluslararası rekabet gibi unsurlar kurumsal yapılanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden özellikle ihracat sektörü, ihracat yapacak işletmenin pek çok

⁶⁹ Koç, a.g.e., s.142.

⁷⁰ Çiftçi, a.g.e., s.155.

bilgi birikimine sahip olmasının yanı sıra rekabet edilebilir mallar üretmesini de gerektirmektedir. Ekonominin yanı sıra sosyal kalkınmada da KOBİ'ler önemli rollere sahiptir.

2.3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LER ve GELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ KOBİ'LERİN BENZEŞEN ve AYRIŞAN YÖNLERİ

KOBİ'ler ekonomiye farklı oranlarda katkıda bulunurlar. Büyük kısmı geleneksel işletmelerdir . Geleneksel küçük ve orta boy işletmeler “statik KOBİ'ler”dir. Bir kısım küçük ve orta boy işletmeler ise modern işletmelerdir bunlarda “dinamik KOBİ'ler”dir. Türk KOBİ'leri ile gelişmiş ülke KOBİ'leri arasındaki en büyük fark, özellikle yatırım, teknoloji düzeyi, Ar-Ge, ihracat ve kredi kullanım oranlarında ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de KOBİ'lerin finansman, pazarlama ve yönetim sorunlarının olduğu görülmektedir⁷¹.

2.3.1. Teknolojik Gelişimlerden Uzak Geleneksel “Statik Kobiler”

1970’li yıllara kadar KOBİ'lerin genel olarak beden gücüne dayalı olarak faaliyet göstermiştir, nitelikli işgücü, yüksek teknoloji ve otomasyon sistemine sahip olmadıkları görülmektedir. 1970 sonrasında KOBİ'lerin bir kısmı yine aynı anlayış üzere faaliyetlerine devam ederken, bir kısmı ise son derece ileri teknoloji ve nitelikli işgücü kullanır duruma gelmiştir. Ülkemizdeki KOBİ'ler diğer ülke KOBİ'leri ile karşılaştırıldığında, bazı noktalarda çok büyük farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların başında, ülkemizdeki KOBİ'lerin daha geleneksel oluşudur⁷². Yani, bizde mikro işletmeler başta olmak üzere daha ziyade emek–yoğun teknolojiler tercih edilmekte ve bunun yanında başka ülkelerde demode olmuş, terk edilmiş, geri teknolojiye sahip makine ve teçhizatlar da yoğun şekilde kullanılmaktadır. Geleneksel KOBİ'lerin yeniliklerle fazla yönelmez, iş yapış şekillerini var olan konumlarında sürdürme gayretindedirler. Günümüz dünyasında, bu şekilde geri teknolojiyle üretim yapan, yenilikten kaçan, rekabetten kaçınan, sadece iç pazarlara

⁷¹ Mehmet Civan, Mehmet Tekinkul, “Küçük ve Orta Boy işletmelerin Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci: Gaziantep Örneği”, (Çevrimiçi): <http://www.econturk.org/> Turkiyeconomy/P455.pdf, 19.03.2012, s. 5.

⁷² Uludağ, a.g.e., s.88.

dönük olarak çalışan KOBİ'lere sahip olmak, yarının kaybedildiği, o ülkenin geleceğinin pek parlak olmayacağı anlamına gelebilir.

2.3.2. Yeniliğin Ve Teknolojik Gelişmelerin Kaynağı “Dinamik Kobiler”

Asıl olarak ekonomilere lazım olan işletme tipi atılgan, hırslı, yenilikçi, teknolojiyle barışık işletmelerdir. Bunların çok sayıda olduğu ülke ekonomileri, daha dinamikdir ve çağın koşullarına uygundur. Günümüzde ucuz işçilik ve tabii kaynaklara dayalı geleneksel işletmeler yerine, bilgiye ve teknolojiye dayalı işletmeler öne çıkmaktadır. Çağdaş dünyanın gerektirdiği KOBİ'ler, kendisini sürekli geliştiren, gelişmelere ve yeniliklere açık, bütün dünyayı pazar olarak gören, rekabet gücü yüksek, dinamik, esnek, yaratıcı, teknoloji düzeyi yüksek ve riski seven işletmelerden oluşmaktadır. Türkiye’de KOBİ’lerin daha az bir kısmının bu niteliklere sahip olduğu, ancak son yıllarda KOBİ politikaları yeniden oluşturulurken, bu gerçeklerin göz önünde tutulmaya çalışıldığı gözlenmektedir.

3. KOBİLERİN FİNANSMANI VE DESTEKLEYEN KURUMLAR

3.1. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

Temelde KOBİ'ler yabancı kaynaklara ulaşmakta sıkıntı yaşamakta olup finansman ihtiyaçlarının büyük kısmını öz kaynaklardan sermaye olarak ve elde edilen karların işletme ihtiyaçlarında finansal kaynak olarak kullanılması (oto finansman) yöntemleri ile karşılarlar. Kısa vadeli yabancı kaynaklar içinde en çok kullanılan satın alma işlemlerinde sağlanan vadeli alımların yarattığı ticari kredi kullanımınıdır. Özellikle yatırım malları üretimi yapan KOBİ'ler için önemli diğer bir kısa vadeli kaynak bu projeler için proje başında ve aşamalarında müşterilerden alınan avanslar önemli finansal kaynaklardır. Banklardan sağlanan finansal kaynakların çok büyük bir kısmı ise kısa vadeli banka kredilerinden oluşmaktadır. Bunun yanında az sayıda KOBİ yatırımın finansmanında ve işletme sermayesi olarak orta vadeli banka kredilerine ve finansal kiralama işlemlerine ulaşabilmektedir. Kobilerin finansman kaynakları incelendiğinde bu kaynaklar şu şekilde sınıflandırılabilir⁷³:

- Öz Kaynaklar
- Yabancı Kaynaklar
- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
- Ticari Krediler
- Kısa Vadeli Banka Kredileri
- Avanslar
- Faktoring
- Orta Vadeli Yabancı Kaynaklar
- Orta Vadeli Banka Kredileri
- Finansal Kiralama
- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
- Uzun Vadeli Banka Kredileri
- Oto finansman

⁷³ Uludağ, a.g.e., s.88.

KOBİ'lerin en önemli sorunlarından biri finansmana erişimdir. Krediyeye erişim ve kredi koşulları bakımından mikro işletmeler, yeni girişimciler, yeterli teminatı olmayan işletmeler ile gelişmişlik seviyesi düşük bölgelerdeki işletmeler özellikle banka kredilerine erişim bakımından en fazla sorunu yaşayan kesimlerdir. Kullanılan kredinin niteliği, türü, vade ve faiz yapısı ülkelerin koşullarına göre önemli farklılıklar gösterebilmektedir. Riske dayalı performans yönetimine geçilmesiyle birlikte bankalar, kredi vermede daha ihtiyatlı davranmaktadırlar Bankacılık sisteminde yaşanan bu gelişmelerle birlikte son yıllarda bankalar, KOBİ kredilerine yönelmek suretiyle gelir hacimlerini arttırmayı hedeflemişlerdir. Bu çerçevede KOBİ'lerle ilişkilerini geliştirmek ve Şubeler-Alternatif Dağıtım Kanalları aracılığı ile daha iyi hizmet verebilmek amacıyla;

- Bilgi asimetrisini ve yüksek risk potansiyelini azaltmak için puanlama sistemleri kullanma, riske göre fiyatlandırma yapma, bilgi sağlayan kurumlardan (kredi kayıt büroları vb) yararlanma, üçüncü kişiler ve kurumlarla paylaşma,
- Kredi maliyetlerini azaltmak için bilgi teknolojilerinden yararlanma ve kredilendirme sürecini kısaltma,
- KOBİ bankacılığı konusunda çalışanları eğitme, KOBİ müşterilerini sınıflandırma ve özel birimler oluşturma,
- Riski ve maliyetleri düşürme ile finansmanın yanı sıra danışmanlık benzeri hizmetleri sağlama gibi çeşitli araç, yöntem ve stratejiler geliştirmişlerdir. Tüm bu gelişmelerin neticesinde KOBİ kredilerinde önemli bir artışlar yaşanmıştır.

3.2. KOBİLER İÇİN ALTERNATİF FİNANSMAN YÖNTEMLERİ

3.2.1. AB'de Finansal Destek Sistemleri

KOBİ'ler, Avrupa Birliği'nde (AB) gerek istihdam yaratmada gerekse ekonomik büyüme ve refahın artırılmasında önemli rol oynamaktadır. Avrupa İstatistik Kurumu (Eurostat) verilerine göre Avrupa Birliği'nde 20,796,192 KOBİ bulunmakta olup,

KOBİ'lerin tüm işletmeler içerisindeki oranı %99'dur. AB'de KOBİ'ler istihdamın %66'sını, katma değer ise %58'ini oluşturmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun "Avrupalı KOBİ'lerin Uluslararasılaşması" konulu raporunda AB'deki KOBİ'lerin %25'inin ihracat yaptığı belirtilmiştir. Bu nedenle, Avrupa Komisyonu Haziran 2008'de; KOBİ'lerin büyümesi için en uygun ortamı yaratmayı, AB tarafından oluşturulan tüm politikalarda KOBİ'lerin ihtiyaçlarını ön planda tutmayı ve hükümetlere Devlet Başkanları ile Hükümetlere KOBİ vizyonu kazandırmayı amaçlayan Küçük İşletmeler Yasasını (Small Business Act - SBA) yürürlüğe koymuştur⁷⁴.

Küçük İşletmeler Yasası ile KOBİ'lerin Avrupa Ekonomisinin merkezinde olduğu kabul edilmekte ve üye ülkeler için politika çerçevesi belirlenmektedir. Küçük İşletmeler Yasası işletmelerin gelişimine yönelik 10 adet prensibi (ilkeyi) ortaya koymaktadır.

Küçük İşletmeler Yasası 10 Prensip⁷⁵:

1. Girişimcilerin ve aile işletmelerinin teşvik edildiği bir iş ortamı oluşturulması: Girişimcilik eğitimleri için iş dünyasıyla ortak stratejiler geliştirilmesi, özellikle orta öğretim müfredatlarına yenilikçi ve girişimci zihniyetin gelişmesine yönelik derslerin eklenmesi, işletme devirlerini kolaylaştırıcı önlemler alınması yönünde çalışmaların yapılması,
2. İflas tehdidiyle karşılaşan dürüst girişimcilere ikinci bir şans tanınması: İflasın ardından yeniden iş kuran dürüst girişimcilerin ilk işini kuranlarla eşit muamele görmelerini sağlayan tedbirlerin alınması,
3. "Önce Küçük Olanı Düşün" ilkesine uygun kurallar geliştirilmesi: İşletmeler üzerindeki idari yüklerin kısa vadede %25 oranında düşürülmesi, düzenlemelerin uygulamaya konulmadan önce KOBİ'ler üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi,

⁷⁴ "KOBİ'lerin Kredilere Ulaşımı" Çevrimiçi, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/12573/Turkiyede_Kobilerin_Banka_Kredilerine_Erisimi_UzmanlikTezi.pdf, Erişim Tarihi: 25/04/2013

⁷⁵ "küçük işletmeler yasası 10 prensip" Çevrimiçi, Resmi Gazete sayı 27955 05 haziran 2011, cdd.kosgeb.gov.tr/.../file.axd, Erişim Tarihi: 25/04/2013

4. Kamu kurum ve kuruluşlarının KOBİ'lerin ihtiyaçlarına duyarlı hale getirilmesi: İşletme kurma süresinin kısaltılarak KOBİ'lerin ticari faaliyete başlama sürecinin hızlandırılması, işletmeleri ilgilendiren tüm bilgilerin alınabileceği ve her türlü işlemin elektronik ortamda yapılabileceği bir tek başvuru noktasının kurulması suretiyle Hizmetler Direktifinin uygulanması,

5. Kamu politika araçlarının KOBİ ihtiyaçlarına uyumlaştırılması: KOBİ'lerin kamu alımlarına iştirakinin kolaylaştırılması ve Devlet yardımı imkânlarının KOBİ'ler tarafından daha iyi kullanılmasının sağlanması Kamu alımlarına KOBİ'lerin iştirakinin teşvik edilmesi, KOBİ'lerin Devlet yardımlarından yararlanma imkânlarının artırılmasına yönelik önlemlerin alınması

6. KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması ve ticari işlemlerde ödemelerin zamanında yapılmasını destekleyici düzenlemelerin ve iş ortamının geliştirilmesi: KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarına yönelik araçların geliştirilmesi, yapılacak vergi düzenlemeleri ile yatırımların teşvik edilmesi, ticari işlemlerde geç ödemelerin önüne geçilmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşları ile büyük işletmelerin KOBİ'lere zamanında ödeme yapmalarının sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması,

7. KOBİ'lerin Tek Pazar'ın sağladığı fırsatlardan daha fazla yararlanmasının sağlanması: Ülkelerin karşılıklı tanıma ilkesini doğru şekilde uygulamaları, Tek Pazar haklarının kullanımında karşılaşılan sorunların resmi yöntemler yanında daha hızlı sonuç alınabilecek yöntemlerle de çözümlenebilmesinin desteklenmesi,

8. KOBİ'lerin sahip olduğu becerilerin ve her türlü yenilik faaliyetinin geliştirilmesinin teşvik edilmesi: KOBİ'lerin araştırma ve yenilik yapma kapasitelerinin artırılmasına yönelik olarak oluşturulacak eylem planlarına uygun hareket edilmesi,

9. KOBİ'lerin çevresel sorunları fırsata dönüştürmesine imkan sağlanması: KOBİ'lerin hafifletilmiş çevresel prosedürlere tabi olmalarının sağlanması, Çevre

Yönetimi ve Denetleme Planına erişimlerinin kolaylaştırılması ve bu kapsamda yeni destek mekanizmalarının geliştirilmesi,

10. KOBİ'lerin büyüyen pazarlardan yararlanmasının desteklenmesi ve teşvik edilmesi: KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda daha fazla yer alabilmesi için, karşılaşılabilecek ticari engellerin bertaraf edilmesi amacıyla "Önce küçük olanı düşün" ilkesinin teşviki ile KOBİ'lerin aday ve komşu ülke pazarlarına girişinin kolaylaştırılması.

Türkiye, Avrupa Küçük İşletmeler Yasası'na 2010 yılında taraf olmuştur. 5 Haziran 2011 tarihinde ise "Avrupa Küçük İşletmeler Yasası Prensipleri" konulu Genelge 27955 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Genelgede, gerek Avrupa Birliği bünyesinde gerek ulusal düzeyde KOBİ'lere yönelik politikalar oluşturulurken, rehber niteliği taşıyan 10 temel prensip üzerinde durulmuş ve bu yasaya temel teşkil eden "Önce Küçük Olanı Düşün" prensibi ışığında bir dizi mevzuat düzenlemesinin yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), ülkemiz adına, Yasa ile belirlenmiş prensiplere ilişkin ilerlemeleri izlemekle görevli "Ulusal Koordinatör" olarak belirlenmiştir⁷⁶.

AB'ye üye olmak için başvuran ve resmi olarak adaylığı tanınmış ülkelere de özel mali destekler verilmektedir. Türkiye de aday ülke statüsü ile katılım öncesi yardım adı altında oluşturulmuş bu mali yardımlardan faydalanabilmektedir. Söz konusu yardımlar, ülkelere AB üyeliği süreci kapsamında AB müktesebatına uyum ve uygulama yönünde ülke tarafından alınması gereken siyasi, ekonomik, yasal ve idari tedbirler için mali kaynak sunmaktadır. Merkezi Finans ve İhale Birimi. Türkiye'de Avrupa Birliği tarafından finanse edilen programlar çerçevesinde gerçekleşen hizmet, mal, iş ve hibelere ilişkin ihalelerin genel bütçeleme, ihaleye çıkma, sözleşme imzalama, ödeme, muhasebe ve mali raporlaması bakımından tek sorumlu olacaktır. Merkezi Finans ve İhale Birimi, hizmetlerin, malların, işlerin ve hibelerin ihalesine ilişkin Avrupa Birliği kural, düzenleme ve usullerine bağlı kalınmasını ve uygun bir raporlama sisteminin işlemlerini sağlamaktır.

⁷⁶ "Küçük İşletmeler Yasası", Çevrimiçi, www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=..., Erişim Tarihi: 12.01.2013.

A -) Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP):

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) kapsamında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yürütmekte olduğu BROP, hedef bölgedeki illerden gelecek başvurular doğrultusunda proje finansmanı sağlamaktadır. KOBİ'lerin direk başvurusuna hali hazırda açık olmayan programa, hedef bölgede yer alan kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra KOBİ'lerin ortak çıkarlarını korumak gibi bir misyonları da bulunan oda, birlik ve borsa benzeri kuruluşlar da başvurabilmektedir. Program kapsamında, belli bir sektördeki tüm KOBİ'lerin ortak faydasına yönelik projeler hayata geçirilmektedir. Projelerin en fazla %85'ine kadar finansmanı AB'den, geriye kalan kısmı ise Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı merkez bütçesinden karşılanmaktadır⁷⁷.

AB Çerçeve Programları, Avrupa Birliği'nde çok uluslu araştırma ve teknoloji geliştirme projelerinin desteklendiği başlıca Topluluk Programı'dır. İlki 1984 yılında başlayan Çerçeve Programları (ÇP) çok yıllık programlar olup, kapsamı ve programa ayrılan bütçe miktarı her bir programda artış göstermektedir. Bu noktada 2007 - 2012 yıllarını kapsayan 7. Çerçeve Programı ise şu an yürürlüktedir. Genel olarak, 7.ÇP projelerinde en az 3 farklı AB üyesi ülke ya da asosye ülkeden en az 3 bağımsız kuruluşun yer alması gerekmektedir. Sahip olduğu bütçeyle 7. ÇP, bilginin, yeteneklerin ve uzmanlığın ortaklaşa kullanılabilceği Avrupa çapındaki konsorsiyumlara katılma fırsatları sunmaktadır⁷⁸.

B -) Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (Competitiveness and Innovation Programme-CIP)

KOBİ'leri hedef alan Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP), 2007 ilâ 2013 yılları arasında uygulanacak olup, programın genel bütçesi 3,6 milyar Avrodur. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (Competitiveness and

⁷⁷ "Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı" Çevrimiçi , www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view...id... , Erişim Tarihi: 25.12.2013

⁷⁸ "7 Çevre Programı" , Çevrimiçi , www.fp7.org.tr/home.do?ot=1&sid=310 , Erişim Tarihi: 25.12.2013

Innovation Programme-CIP), Avrupa'daki işletmeleri rekabete teşvik etmeyi amaçlamaktadır⁷⁹.

CIP programı üç alt programa ayrılmıştır. Bunlar ⁸⁰;

İşletmelerin rekabet edebilirliği ve KOBİ'ler programı (programme for the competitiveness of enterprises and sme – COMSE) : 2013 yılında bu çerçeve programının sona ermesiyle birlikte, yerine 2014 - 2020 yılları arasını kapsayacak yeni bir çerçeve programı gelecektir. COSME programının 2014 – 2020 yılları arasında 2,5 Milyar Avro bütçe ile yürütülmesi öngörülmekte olup, söz konusu program ile aşağıdaki alanlara yoğunlaşılacaktır.

Leonardo Da Vinci (hayatboyu öğrenme programı) : Leonardo da Vinci AB'ne üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır. Bu program; ülkeler arası işbirliğinin kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinmiştir. Üye Devletlerin mesleki eğitimin kapsamı ve organizasyonu konusundaki sorumluluğuna, kültürel çeşitliliğe ve dil çeşitliliği dikkate alınarak gerçekleştirdikleri eyleme destek olmaya çalışılmaktadır. Bunun için mesleki eğitim alanındaki ülkeler arası işbirliği projelerine hibe desteği verilmektedir.

Kırsal kalkınma programı (IPARD) : Avrupa Birliği (AB) aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı (Instrument for Pre-Accession Assistance- IPA) oluşturmuştur. IPA desteği beş bileşeni içermekte olup, Türkiye IPA tüzüğünün EK 1'inde yer alan aday ülke statüsünde bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir. IPA'nın beşinci bileşeni Kırsal Kalkınma (IPA Rural Development- IPARD) Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemektedir.

⁷⁹ “Rekabet Edilebilirlik Ve Yenilik Çevre Programı”, Çevrimiçi <http://ab.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=2033&lng=tr>, Erişim Tarihi 15.12.2012

⁸⁰ “Rekabet Edilebilirlik Ve Yenilik Çevre Programı”, Çevrimiçi <http://ab.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=2033&lng=tr>, Erişim Tarihi 15.12.2012

IPARD desteğinin 2007-2013 yıllarını kapsayan çok yıllık “Kırsal Kalkınma Programı” kapsamında uygulanması gerekmektedir. Türkiye için IPA Kırsal Kalkınma Programı (IPARD Program) ülkenin kırsal kalkınma bağlamında katılım öncesi dönemdeki öncelikleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Bu çerçevede 2007-2013 yıllarını içeren 9uncu Kalkınma Planı, 2006-2010 yıllarını içeren Tarım Stratejisi ve Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi öncelikleri yanında Avrupa Birliği Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesi'nin stratejik öncelikleri de dikkate alınmıştır. AB'nin 1085/2006 IPA Konsey Tüzüğü ve tüzüğün uygulanması esaslarını içeren 718/2007 sayılı IPA Uygulama tüzüğü Programın dayanağını oluşturmaktadır. Program 2007-2013 yıllarını içeren yedi yıllık bir süreci içermekte olup mali çerçevesi MIPD'nin en son versiyonunda yer alan dönem için belirlenmiştir. Bu kapsamda, IPA ve IPARD için Türkiye'ye tahsis edilen fonlar, önceki ve halihazırda 2009-2011 yılları için MIPD belgesi temelinde , milyon Avro olarak aşağıda verilmektedir⁸¹.

C -) AB Çerçeve Programları

AB Çerçeve Programları, Avrupa Birliği'nde çok uluslu araştırma ve teknoloji geliştirme projelerinin desteklendiği başlıca Topluluk Programı'dır. İlki 1984 yılında başlayan Çerçeve Programları (ÇP) çok yıllık programlar olup, kapsamı ve programa ayrılan bütçe miktarı her bir programda artış göstermektedir. Çerçeve Programlarının başlıca amaçları arasında, Avrupa'nın bilimsel ve teknolojik temelini güçlendirilmesi, endüstriyel rekabetin desteklenmesi ve ülkeler arası işbirliğinin teşvik edilmesi sayılabilir. AB'nin Mart 2000'de yapılan Zirve Toplantısı'nda belirtilen ve Lizbon Stratejisi olarak adlandırılan strateji kapsamında ise, AB'nin "dünyanın en dinamik rekabetçi bilgi temelli ekonomisi" olması hedeflenmiştir⁸².

Bütünleştirilmiş bir Avrupa Araştırma Alanı oluşturmayı hedefleyen ve 2002-2006 döneminde yürürlükte olan 6. Çerçeve Programı (6.ÇP) ve 2007-2013 yıllarında yürürlükte olacak 7. Çerçeve Programı (7.ÇP) AB'nin bu hedefe ulaşması amacıyla şekillendirilmiştir. Bilginin, yeteneklerin ve uzmanlığın ortaklaşa kullanılabilceği Avrupa çapındaki konsorsiyumlara katılma fırsatları sunmaktadır. 7.ÇP'ye katılanlar,

⁸¹ “IPARD projesi”, Çevrimiçi , <http://www.ipard.com.tr/ipard.html> , Erişim Tarihi 15.12.2012

⁸² “Çerçeve programları” Çevrimiçi , <http://projeofisi.ogu.edu.tr/?q=node/39> Erişim Tarihi 17.12.2012

Avrupa’da ve Avrupa dışında yeni ilişkiler ağı ve pazarlar kurma fırsatını yakalayıp teknolojinin en ileri noktasını hedefleyen projelere ortak olabileceklerdir. Çerçeve Programlarına, ulusal/uluslararası kanunlar ve AB kanunlarına göre kurulmuş tüzel ve gerçek kişiler başvurabilirler. Bu kapsamda, üniversiteler, araştırma merkezleri, kamu kurumları, sanayi kuruluşları ve sivil toplum örgütleri Çerçeve Programlarına katılabilirler. Ayrıca, tüzel kişiliğe sahip olan veya olmayan KOBİ’lerin de başvuruları teşvik edilecektir.1 Ocak 2014 itibariyle Araştırma ve yenilik için sağlanan finansman kaynaklarının hepsi (Çerçeve Programı, CIP ve EIT) tek bir programda toplanacak ve Horizon 2020 olarak ifade edilecektir. Türkçe "Ufuk 2020" olarak çevrilebilecek isim, internet üzerinden yapılan bir oylama sonunda finale kalan üç isim arasından seçilmiştir: Discover (Keşfet), Imagine (Hayal Et), Horizon (Ufuk)⁸³.

D -) EUREKA

EUREKA pazar odaklı, kısa sürede ticarileşebilecek ürün ve süreçlerin geliştirilmesine yönelik projelerin desteklendiği uluslararası işbirliği platformudur. 1985 yılında Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 18 ülke ve Avrupa Birliği’nin katılımıyla kurulan EUREKA o tarihten bu yana 4000’den fazla AR-GE projesinin desteklenmesini ve €29 Milyar üzerinde Ar-Ge hacmi yaratılmasını sağlamıştır. Standart EUREKA projeleri; teknoloji alanı kısıtı olmaksızın, EUREKA üyesi en az iki ülkenin bir araya gelerek başlattıkları pazar odaklı uluslararası AR-GE projeleridir. Standart EUREKA projesi başlatmak için aşağıdaki adımların izlenmesi gerekmektedir. EUREKA bünyesinde gözde teknoloji alanlarındaki firmaların bir araya gelerek oluşturdukları yapılanmalar küme (cluster) olarak adlandırılmaktadır. Bu tür stratejik yapıların oluşturulmasındaki amaç, sektördeki büyük firmaları bir araya getirerek onların uzun vadeli stratejik projelerinin EUREKA programınca desteklenmesini sağlamaktır. EUREKA şemsiyeleri (umbrellas), EUREKA programlarında aktif rol alan EUREKA üyesi ülke temsilcileri ve kümenin hedeflediği sektörü temsil eden firmalar arasındaki işbirliğini geliştirmek amacıyla kurulmuş sektörel yapılanmalardır. Bu yapılanmaların amacı, EUREKA üye ülkelerindeki Ar-Ge destek programları, ilgili sektör temsilcileri ve firmaların

⁸³ “Çerçeve programları” Çevrimiçi , <http://projeofisi.ogu.edu.tr/?q=node/39> Erişim Tarihi 17.12.2012

arasında yakın işbirliği kurulmasını sağlayarak EUREKA projeleri yaratmak ve sektöre yön vermektir⁸⁴.

E-) EUROSTARS

Avrupa Komisyonu ve EUROSTARS üye ülkelerin Avrupa'daki KOBİ'lerin rekabetçiliğinin artırılması için başlattıkları KOBİ'lere özel, hızlı ve etkin bir destek programıdır. EUROSTARS herhangi bir teknoloji alanı ve sektör ayrımı yapmaksızın Ar-Ge odaklı faaliyetler yürüten KOBİ'lerin projelerinin desteklenmesini amaçlamaktadır. Bunların dışında aşağıdaki kurum ve kuruluşlarca da KOBİ'lere farklı destekler sağlanmaktadır⁸⁵.

- Merkezi Finans Ve İhale Birimi
- Avrupa Birliği Bakanlığı
- Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
- Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları Merkezi
- GEF Küçük Destek Programı
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
- Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim Ve Araştırma Birimi
- The World Bank
- Acı Voca
- Danimarka Dışişleri Bakanlığı
- Unicef
- National Endowment For Democracy
- World Health Organization

⁸⁴ “Eureka” Çevrimiçi , <http://www.eureka.org.tr/home.do?rt=9&ot=1&pid=0&sid=1389> , Erişim Tarihi 17.12.2012

⁸⁵ “Eureka Eurostars “ , Çevrimiçi , <http://www.aia-istanbul.org/tr/content.asp?PID={84485BB8-F3FA-4F01-8F1F-7FE813F8272E}> , Erişim Tarihi 17.12.2012

3.2.2. Türkiye’de Finansal Destek Sistemleri

3.2.2.1. Yasalarda Küçük Girişimcilik

Ülkemizde çeşitli kurumların farklı KOBİ tanımlama ölçütleri olup 04.11.2012 tarih ve 790 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile KOBİ tanımı revize edilmiştir. Bu tanıma göre, KOBİ’ler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır⁸⁶:

Tablo 5: Türkiye’de kullanılan KOBİ Tanımları

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤ 1 Milyon TL	≤ 8 Milyon TL	≤ 40 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 1 Milyon TL	≤ 8 Milyon TL	≤ 40 Milyon TL

Kaynak: <http://www.tobb.org.tr/KobiArastirma/Sayfalar/KOBITanimi.aspx> , erişim tarihi 20.12.2012

Kurumların kendilerinin belirlediği KOBİ tanımları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6: Türkiye’de kullanılan KOBİ Tanımları

Kuruluş	Tanım Kapsamı	Tanım Kriterleri	Mikro Ölçekli İşletme	Küçük Ölçekli İşletme	Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	İmalat Sanayi	İşçi Sayısı	-	1-50 İşçi	51-150 İşçi
Halkbank	İmalat Sanayi, Turizm, Yazılım Geliştirme	İşçi Sayısı	-	-	1-250 İşçi
		Sabit Yatırım Tutarı (Euro)	230.000	230.000	230.000
Hazine Müsteşarlığı	İmalat Sanayi, Turizm, Tarımsal Sanayi, Eğitim, Sağlık, Yazılım Geliştirme	İşçi Sayısı	1-9 İşçi	10-49 İşçi	50-250 İşçi
		Yatırım Tutarı, Kobi Teşvik Belgesine Konu Yatırım Tutarı (Euro)	350.000	350.000	350.000
Dış Ticaret Müsteşarlığı	İmalat Sanayi	İşçi Sayısı	-	-	1-200 İşçi
		Sabit Yatırım Tutarı (Euro)	-	-	1.830.000
Eximbank	İmalat Sanayi	İşçi Sayısı			1-200 İşçi

Kaynak: Çevrimiçi, <http://www.usakgundem.com/yorum/9/t%C3%BCrkiyede-kobi-tanimlari.html>

Erişim Tarihi: 20.12.2012

⁸⁶ “Kobi Tanımları “ , Çevrimiçi , <http://www.tobb.org.tr/KobiArastirma/Sayfalar/KOBITanimi.aspx> , Erişim Tarihi 20.12.2012

3.2.2.2. Kobi'leri Destekleyen Kurum Ve Kuruluşlar

1 -) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Üretici ve Sanayiciler için verilen destekler şu şekildedir⁸⁷:

A) AR-GE Merkezleri

Kurumsal bir Ar-Ge desteği olup, en az 50 tam zamanlı eşdeğer Ar-Ge personeli bulunan ve 5746 Sayılı Kanunda belirtilen şartları sağlayarak Bakanlıkça Ar-Ge Merkezi Belgesi verilmesi uygun görülen işletmelerin Ar-Ge faaliyetleri için vergisel indirimler, istisnalar ve muafiyetler sağlamaktadır.

Ar-Ge Merkezleri Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 12 Mart 2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5746 Sayılı “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun” 01 Nisan 2008 tarihinde yürürlüğe girmiş, Kanunun Uygulama ve Denetim Yönetmeliği ise 31 Temmuz 2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu Kanun kapsamında sağlanan teşvik ve muafiyetlerden yararlanacak; Ar-Ge Merkezleri, Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri ve Tekno-girişim Sermaye Desteği ilgili işlemler bakanlıkça yürütülmektedir⁸⁸:

Bugüne kadar;

- 163 işletme Ar-Ge Merkezi kurmak için başvurmuş,
- 134 işletmeye Ar-Ge Merkezi Belgesi verilmiştir.

Bu işletmelerin;

- Toplam Ar-Ge Personel sayısı 14.837,
- İşletmeler tarafından yapılan Ar-Ge harcaması ise 4,80 milyar TL'dir

⁸⁷ “ Kobi Destekleri”, Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁸⁸ “ Ar-Ge Destekleri “Çevrimiçi , <http://www.sanayi.gov.tr/ServiceDetails.aspx?dataID=113&catID=305&lng=tr> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

B) Sanayi Tezleri Programı (SAN-TEZ)

Üniversite-sanayi işbirliği ile yürütülen be Bakanlıkça desteklenmesi uygun görülen Ar-Ge Projelerinin %75'i Bakanlıkça hibe olarak, %25'i proje ortağı firma tarafından karşılanmaktadır⁸⁹.

C) Tekno-girişim Sermayesi Desteği

Tekno-girişim Sermayesi Desteği (TGSD) için yeni ve yenilikçi bir iş fikri bulunan, örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok beş yıl önce almış kişiler başvurabilmektedir. İş fikri desteklenmesi uygun bulunan girişimci, firmasını kurmasını müteakip bir defaya mahsus olmak üzere, en fazla 100.000,00 TL teminatsız hibe destek ile bir yıl süre boyunca desteklenmektedir. Programa yılda bir kez Bakanlığımızca duyurulacak tarihlerde başvuru yapılabilmektedir⁹⁰.

5746 Sayılı Kanunun destek mekanizmalarından birisi olan “Teknogirişim Sermayesi Desteği”; Örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok beş yıl önce almış kişilerin, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini, desteği veren merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından desteklenmesi uygun bulunan bir iş planı çerçevesinde, katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmelerini teşvik etmek için düzenlenmiştir⁹¹.

⁸⁹ “ Kobi Destekleri” , Çevrimiçi ,
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹⁰ “ Kobi Destekleri “ , Çevrimiçi
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹¹ “ Tekno Girişim Desteği” Çevrimiçi , <http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

Bu Kanun ile ülkemizde nitelikli girişimciliğin özendirilmesi bu girişimciler tarafından uluslararası rekabet gücü olan, yenilikçi, teknoloji düzeyi yüksek ürün ve süreçleri geliştirebilen işletmelerin oluşturulması hedeflenmektedir. Ayrıca bu destek ile ülkemizde bilgi yoğun ve yenilikçi girişimcilik konusundaki farkındalığın artırılmasının yanında yüksek eğitilmiş, nitelikli gençlerin iş hayatına kazandırılması da sağlanmaktadır⁹².

Kanun kapsamında desteklenmesi uygun bulunan girişimci, işletmesini kurmasını m üteakip en fazla 100.000 TL ve bir yıl süre ile desteklenecek olup, destek ödemeleri bir iş planı çerçevesinde ve dönem raporlarının projenin iş planına uygun olarak yürütüldüğünün denetimi sonrası yapılmaktadır. 5746 Sayılı Kanun kapsamında sağlanan Teknogirişim Sermaye Desteği ile yeni ve yenilikçi iş fikirleri olan genç girişimcilerin, bu iş fikirlerini katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmeleri için çekirdek sermaye sağlanarak desteklenmesi amaçlanmaktadır. Destek başvuru koşulları ve yararlanacaklar⁹³:

- Programa üniversitelerin örgün öğrenim veren, herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok 5 yıl önce almış gerçek kişiler başvurabilmektedir.
- "Bir yıl içinde mezun olabilme" şartı, ilgili üniversitenin yetkili birimlerince Teknogirişim sermayesi desteği için talepte bulunulan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idaresi adına düzenlenen bir yazıyla,
- "ön başvuru tarihinden en çok beş yıl önce alma" şartı ise ilgili üniversitelerce verilen çıkış belgesiyle veya diplomayla tevsik edilecektir.
- Destekten, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idaresi tarafından kabul edilmiş iş planına uygun biçimde ve destek başvurusundan sonra ihdas edilmiş ve girişimcinin tek başına temsil ve ilzama yetkili olduğu işletme yararlanabilecektir.

⁹² " Tekno Girişim Desteği" Çevrimiçi , <http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹³ " Tekno Girişim Desteği" Çevrimiçi , <http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

Programa yılda bir kez 01 Ekim - 01 Kasım tarihleri arasında başvuru yapılabilmektedir. Desteğin süresi ve miktarı destekleme süresi 12 ay, desteklenmesine karar verilen iş fikirlerinin giderlerine uygulanan en fazla destek miktarı 100.000,00 TL olup teminat alınmaksızın ve hibe olarak verilmektedir. Destek kapsamında bulunan gider kalemleri⁹⁴:

- Makina, donanım, yazılım ve yayın giderleri,
- Sarf malzemesi giderleri
- Personel giderleri,
- Hizmet alımı ve danışmanlık giderleri (Toplam bütçenin %20'sini geçemez),
- Genel işletme giderleri.

Teknogirişim Sermayesi Desteği Programına 2009-2012 döneminde toplam 3.339 başvuru yapılmış olup, Değerlendirme Komisyonunun çalışmaları sonucunda 767 girişimciye ait iş fikri desteklenmeye değer bulunmuştur. Girişimcilerin işletmesini kurmasını müteakip 740 işletme ile sözleşme imzalanmıştır⁹⁵.

D) Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri

Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri başvurusu, 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunda öngörülen destek ve teşviklerden yararlanmak üzere en az iki işletme tarafından başvuru yapılması ile gerçekleşir⁹⁶.

2-) Ekonomi Bakanlığı

A) Uluslararası nitelikteki yurt içi ihtisas fuarlarına katılım desteği

Uluslararası nitelikteki yurtiçi ihtisas fuarlarının dış tanıtımının sağlanması ve uluslararası düzeyde katılımın artırılması amacına yönelik bir destektir. Dış Ticaret

⁹⁴ “ Tekno Girişim Desteği” Çevrimiçi, <http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹⁵ “ Tekno Girişim Desteği” Çevrimiçi, <http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹⁶ “ kobi destekleri “ , Çevrimiçi, http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi: 12.12.2012

Müşteriliği'nca belirlenecek kriterlere uygun yerli organizatörlerin fuar öncesinde ve fuar süresince gerçekleştirecekleri tanıtım ve promosyon faaliyetlerine ilişkin giderlerin belli bir oranı karşılanmaktadır. Bu destekten organize eden firmalar yararlanabilmektedir⁹⁷.

Desteklenecek Fuarlar⁹⁸

- Tekstil-konfeksiyon-halı
- Deri (ayakkabı dahil)
- Taşıt araçları ve yan sanayi
- Gıda ve gıda teknolojisi
- Elektrik/elektronik sanayi
- Madeni eşya sanayi
- Toprak sanayi
- İnşaat malzemeleri
- Mobilya sanayi

Desteklenecek Harcamalar⁹⁹

- Fuar öncesi yapılan yurtdışı tanıtım faaliyetleri ı (% 50) Azami Destek (ABD Doları) 25.000
- Fuara davetli önemli yabancı alıcıların (2 kişi/ülke) ulaşım giderler Destek Oranı (% 50) Azami Destek (ABD Doları) 15.000
- Fuar süresince düzenlenecek seminer, konferans, panel ve ödüllü yarışmalara ilişkin giderler Destek Oranı(% 50) Azami Destek (ABD Doları) 5.000

⁹⁷ “ Yurtdışı Fuar Desteği” , Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=0FCD75B3-D8D3-8566-4520AE92BA183DC2> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹⁸ “ Yurtdışı Fuar Desteği” , Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=0FCD75B3-D8D3-8566-4520AE92BA183DC2> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

⁹⁹ “ Yurtdışı Fuar Desteği” , Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=0FCD75B3-D8D3-8566-4520AE92BA183DC2> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

B) 97/5 Sayılı Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi

Bu desteğin amacı; Türkiye'de ticari ve sınai faaliyette bulunan veya tarım ya da yazılım sektörlerinde işigal eden şirketler tarafından çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesini teminen akredite edilmiş kurum ve/veya kuruluşlardan alınacak kalite, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti ve güvenliğini gösterir işaretler ile tarım ürünlerine ilişkin laboratuvar analizleri ve belgelendirme işlemleriyle ilgili harcamaların belirli bir bölümünün karşılanmasıdır. Destekten yararlanabilecek şirketler¹⁰⁰:

- Türkiye'de ticari ve sınai faaliyette bulunan şirketler
- Tarım veya yazılım sektöründe işigal eden şirketler
- Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS)
- Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ)

Sağlanan Destek

- ISO 9000 serisi
- ISO 14000 serisi
- CE işareti
- Uluslararası nitelikteki diğer kalite, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti ve güvenliğini gösterir işaretler
- ISO 22000 gıda güvenliği yönetimi sistemi belgeleri
- Tarım ürünlerine ilişkin belgelendirme işlemleri ve olumlu sonuçlanmak kaydıyla laboratuvar analiz raporlarını alma masrafları (sadece belgelendirme masrafları)

Destek Şartı için harcamaların belgelendirilmiş olması ve Türk Standartları Enstitüsü veya akredite edilmiş kuruluşlardan alınmasıdır. Destek Oranı % 50 olup Azami Destek Tutarı 25.000 ABD Dolarıdır, belgeyi aldıktan sonra 6 ay içinde

¹⁰⁰ “Çevre Maliyetlerinin Değerlendirilmesi “ Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=7924EE8E-D8D3-8566-452070DDCEC9618C> , Erişim Tarihi 12.12.2012

başvurulması gerekmektedir. Yetkili Kuruluş DTM olup uygulamacı kuruluş İhracatçı Birliği Genel Sekreterliği'dir¹⁰¹.

C) 98/10 Sayılı Araştırma-Geliştirme (AR-GE) desteği

Yeni bir ürün üretilmesi, ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici mahiyette yeni tekniklerin uygulanması, üretimle ilgili olarak yeni bir teknoloji geliştirilmesi veya yeni teknolojinin yurt koşullarına uyumu konusunda bilimsel esaslara uygun ve araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette hazırlanacak çalışma ve teknoloji uyarlanmasına yönelik bir destektir. Başvuru Mercii Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)'dir. Yararlananlar : sanayi kuruluşları, yazılım geliştirmeye yönelik firmalar/kuruluşlar ile sektör ve büyüklüğüne bakılmaksızın firma düzeyinde katma değer yaratan bütün kuruluşlardır. Desteğin kapsamı projelere sermaye desteği sağlanmasıdır. Destek Oranı % 50 dir. TTGV ile proje sahibi kuruluş arasında bir sözleşme imzalanması esasına dayanmaktadır. Sermaye desteği iki şekilde sağlanmaktadır¹⁰²:

- Ürün Geliştirme Projelerine Sermaye Desteği

Ticari değeri olan yeni ürün oluşturulması veya mevcut ürünlerin rekabet gücünün yükseltilmesine ya da bu amaçla üretim yöntemi, sistemi ve tekniklerinin araştırılmasına ve geliştirilmesine yönelik AR-GE projelerine, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan projeyi yürüten sanayi kuruluşunu teşvik eder nitelikte destek sağlanmasıdır.

Azami destek süresi : 2 yıl

Azami destek tutarı : 1 milyon \$

- Stratejik Odak Konuları Projelerine Sermaye Desteği

¹⁰¹ "Çevre Maliyetlerinin Değerlendirilmesi " Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=7924EE8E-D8D3-8566-452070DDCEC9618C> , Erişim Tarihi 12.12.2012

¹⁰² "Ar-Ge Yardımları" Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&icerik=A7566044-D8D3-8566-4520B559CF46D075> , , Erişim Tarihi 15.12.2012

“Stratejik Odak Konuları Projeleri”, ülkemizde mevcut sanayi yapısı, teknoloji ve insan birikimi ile uluslararası karşılaştırmalı üstünlüklerin dinamiği esas alınarak, hangi alanlarda teknolojik projeler yürütülmesinde yarar bulunduğunu veya araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin ülkemizde gelişip yaygınlaşması için alınması gereken tedbirleri tespit eden projelerdir. Ürün geliştirme projeleri sonucunda ticari uygulamaya geçilmesi halinde, projeye sağlanan sermaye destek miktarı, projeyi yöneten kuruluş veya ticari uygulamayı başlatan üçüncü şahıslar tarafından, faiz oranları üzerinden DFİF’e geri ödenir.

Destek oranı : Proje giderlerinin tümü

Azami destek tutarı : 100.000 \$

Azami destek süresi : 1 yıl

D) 2000/1 İstihdam Yardımları

Sektörel Dış Ticaret Şirketi unvanını haiz firmaların münhasıran dış ticarete ilişkin işlemlerini yürütmek üzere konusunda tecrübeli ve yüksek öğrenimli yönetici ve eleman istihdamının sağlanması amaçlanmaktadır. Destek oranı % 75 olup en fazla 1 yıl süreyle desteklenmektedir. Desteklenen Harcamalar : Bir SDŞ'ye istihdam edeceği en fazla bir yönetici ile iki elemanın ücretleri için ve bir defa destek sağlanmasıdır¹⁰³.

Destek Kapsamında Çalışan Sayısı¹⁰⁴

- SDŞ'lerin ilk defa istihdam edecekleri, konusunda tecrübeli ve yüksek öğrenimli
- Yöneticinin toplam azami 18.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşmamak üzere yıllık brüt maaşlarının % 75'i
- Elemanların toplam azami 9.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşmamak üzere yıllık brüt maaşlarının % 75'i

¹⁰³ “İstihdam Yardımı” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ISTIHDAM.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹⁰⁴ “İstihdam Yardımı” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ISTIHDAM.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

E) 2009/5 Sayılı Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesi
Firmalarımızın yurt dışı fuarlara iştiraki ve sektörel nitelikteki uluslararası fuarlara bireysel katılımlarının sağlanması ile Türk ihraç ürünlerinin tanıtılması ve pazarlanması suretiyle desteklenmesidir. Yurt dışı fuar organizasyonu gerçekleştiren organizatörler ve söz konusu fuara iştirak eden firma ve kuruluşlar ile sektörel nitelikteki uluslararası fuarlara bireysel katılım sağlayan firma ve kuruluşlar destekten faydalanabilir. Gerekli tüm bilgi ve belgeler fuarın bitiş tarihinden en geç üç ay içerisinde; yurt dışı fuar organizasyonlarında; katılımcı ve/veya organizatör tarafından Müsteşarlıkça belirlenecek İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliklerine, bireysel düzeyde uluslararası fuar katılımlarında ise; katılımcı tarafından katılımcının üretim konusuyla ilgili üye olduğu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliklerine intikal ettirilir¹⁰⁵.

Katılımcının bireysel olarak katılım sağlayacağı, Müsteşarlıkça destek kapsamına alınmış bulunan sektörel nitelikteki uluslararası fuarın başlama tarihinden en az on beş gün önce, destek müracaatında bulunacağı İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğine fuarın yetkili organizatörü tarafından düzenlenen, boş stand ve/veya standart donanımlı stand metrekafe fiyatını gösteren yer tahsis belgesi veya faturasını ibraz eder. Yurt Dışı Fuar Organizasyonlarında, katılımcı tarafından organizatöre ödenen katılım bedelinin % 50'si destek kapsamında katılımcıya ödenir. Katılımcının SDŞ olması durumunda, organizatöre ödenecek katılım bedelinin % 75'i destek kapsamında katılımcıya ödenir. Üretici/İmalatçı organizasyonlarının katılacağı yurtdışı fuarlarda katılım bedelinin % 75'i destek kapsamında katılımcıya ödenir. Yurt Dışı Fuarlara İlişkin Organizatör Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Müsteşarlıkça görevlendirilen organizatör tarafından yapılan tanıtım faaliyetlerine yönelik harcamalar, tüm katılımcıların toplam katılım bedelinin % 25_ ini geçmemek üzere; yurt dışı fuarın genel nitelikli olması halinde % 75 oranında destekten yararlandırılır¹⁰⁶.

¹⁰⁵ “Yurtdışı Fuar Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/YD%20FUAR.pdf> , Erişim Tarihi 12.12.2012

¹⁰⁶ “Yurtdışı Fuar Desteği” çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/YD%20FUAR.pdf> , Erişim Tarihi 12.12.2012

Sektörel Türk İhraç Ürünleri Fuarları ve sektörel nitelikteki uluslararası fuarlara Milli Katılımlarda, Müsteşarlıkça verilecek ön uygunluğa istinaden, fuar konusu sektörün tanıtımına yönelik gerçekleştirilecek gösteri/etkinlik/trend alanı harcamaları % 75 oranında desteklenir. Müsteşarlıkça belirlenerek ilan edilen yurt dışında düzenlenen sektörel nitelikteki uluslararası fuarlara Bireysel Katılım gerçekleştirilmesi durumunda; katılımcının fuarın yetkili organizatörüne ödeyeceği boş stand ve/veya standart donanımlı stand kirasının ve nakliye harcamalarının % 50'si, Katılımcının SDŞ olması durumunda, boş stand ve/veya standart donanımlı stand kirasının tamamı ve nakliye harcamalarının % 75'i, Üretici/İmalatçı organizasyonlarının katılacağı sektörel nitelikli uluslararası fuarlar için, boş stand ve/veya standart donanımlı stand kirasının ve nakliye harcamalarının % 75'idir. İhracatımızın ülke ve pazar açısından çeşitlendirilmesi ve firmalarımızın hedef pazar olarak nitelenen ülkelere yönlendirilebilmelerini teminen her yıl belirlenen 15 hedef ülkede düzenlenecek fuarlara iştirak eden katılımcıların % 50 destek oranına 20 puan ilave destek sağlanır. Bu Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl süre içerisinde gerçekleştirilecek fuarlara iştirak eden katılımcıların % 50 destek oranına 10 puan ilave destek sağlanır¹⁰⁷.

F) 2010/6 Sayılı Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi

G) 2006/4 Sayılı Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®'nin Desteklenmesi

Türk markalarının pazara giriş ve tutunmalarına yönelik gerçekleştireceği her türlü faaliyet ve organizasyonlara ilişkin giderler ile olumlu Türk malı imajının oluşturulması ve yerleştirilmesi için yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştireceği her türlü harcamaların uluslararası kurallara göre Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanması amaçlanmaktadır. İhracatçı Birlikleri, Üretici Dernekleri, Üretici Birliklerinin, sektörlerinin yurtdışında tanıtımı amacıyla gerçekleştirecekleri harcamalara ilişkin giderler, Türkiye'de ticari ve/veya sınai faaliyette bulunan şirketlerin ürünlerinin markalaşması amacıyla gerçekleştirecekleri faaliyetlere ilişkin giderler ile İhracatçı Birliklerinin TURQUALITY® Programı kapsamında firmalara

¹⁰⁷ “Yurtdışı Fuar Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/YD%20FUAR.pdf> , Erişim Tarihi 12.12.2012

yurt içinde ve yurt dışında markalaşma sürecinde vereceği desteklere ilişkin harcamalar, Türk markalarının pazara giriş ve tutunmalarına yönelik gerçekleştireceği her türlü faaliyet ve organizasyonlara ilişkin giderler ile olumlu Türk malı imajının oluşturulması ve yerleştirilmesi için yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştireceği her türlü harcamaların uluslararası kurallara göre Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, anılan Tebliğ kapsamında firmalarımıza sağlanan desteklerin daha etkin ve verimli bir biçimde yürütülmesi amacıyla "Turquality Otomasyon Sistemi" tasarlanmış ve 23/11/2009 tarihi itibarıyla canlı kullanıma geçilmiştir. Diğer taraftan, "2011/5 Sayılı, 2006/4 Sayılı Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®'nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ" ile 2006/4 Sayılı Tebliğ'de önemli yenilikler getirilmiş olup, Gastronomi sektörü destek kapsamına dahil edilmiştir¹⁰⁸.

Bu kapsamda sağlanması öngörülen destekler¹⁰⁹:

- Yurtdışında Onay Yeri: Ticaret Müsteşarlığı veya Konsolosluk
- Başvuru Mercii : Ekonomi Bakanlığı
- Başvuru Süresi : 6 ay
- Yararlananlar : İhracatçı Birlikleri, Üretici Dernek/Birlikleri,
- Türkiye'de ticari ve/veya sınai faaliyette bulunan şirketler
- Destek Oranı : şirketler % 50 (İhracatçı Birlikleri %80)
- Destek Süresi :4 Yıl (Marka Destek Programı)
- 5 Yıl (TURQUALITY® Destek Programı) Desteğin Kapsamı

¹⁰⁸ "Turquality", Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TURQUALITY.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

¹⁰⁹ "Turquality", Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TURQUALITY.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

İhracatçı Birliklerinin; Sektörleri ile ilgili olarak yapacakları tanıtım ve reklam harcamaları en fazla 250.000 \$,Üretici Dernekleri ve Birliklerinin; Sektörleri ile ilgili olarak yapacakları tanıtım ve reklam harcamaları en fazla 100.000 \$ ¹¹⁰

Marka Destek Programı Kapsamındaki Firmalar için: Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları yıllık en fazla 50.000 \$, Reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yıllık en fazla 300.000 \$, Yurtdışında düzenlenen uluslararası nitelikteki sektörel fuarlara katılım halinde, stand dekorasyonu ile fuar katılım bedeline ilişkin harcamaları (Reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine dahildir) , Açtıkları ve/veya açacakları yurtdışı birime (satış sonrası servis hizmeti vermek üzere açılan birimler dahil) ilişkin brüt kira ile buna ilişkin vergi/resim/harç, komisyon, hizmet, anılan birimlerin kiralanmasına yönelik hukuki danışmanlık giderleri ile söz konusu birimlerin işletilmesi için gerekli, Müsteşarlık tarafından belirlenen temel kurulum giderleri yıllık en fazla 500.000 \$, Mağaza\lokanta\kafe açılması amacıyla gerçekleştirecekleri uygun mahal araştırmasına yönelik danışmanlık ve yerel vergi, resim harçlar ile açtıkları ve/veya açacakları mağaza\lokanta\kafelere ilişkin konsept mimari çalışmaları ve dekorasyon giderleri yıllık en fazla 400.000 \$, Kiraladıkları ve/veya kiralayacakları reyonlara ilişkin kira ve/veya komisyon giderleri yıllık en fazla 200.000 \$, Açmış oldukları ve/veya açacakları showroamlara ilişkin kira ve/veya komisyon giderleri yıllık en fazla 200.000 \$, Çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesi ve mağaza/lokanta/kafe açılışı ve işletilmesini teminen gerçekleştirilen; kalite, hijyen, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti, ve güvenliğini gösterir işaretlere ilişkin danışmanlık dahil her türlü giderleri yıllık en fazla 50.000 \$, Franchise vermeleri halinde, franchising sistemi ile yurt dışında açılacak ve faaliyete geçirilecek yıllık en fazla 10 mağazaya ilişkin; dekorasyon harcamaları, mağaza başına en fazla 50.000 \$, Kira giderleri mağaza başına en fazla iki yıl süresince ve azami 100.000 \$, İş yönetimi kapsamında satın alacakları her türlü danışmanlık giderleri en fazla 500.000 \$, İstihdam edilen moda/endüstriyel ürün tasarımcısı, aşçı/şef giderleri yıllık en fazla 200.000 \$, desteklenmektedir¹¹¹.

¹¹⁰ “Turqality”, Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TURQUALITY.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

¹¹¹ “Turqality”, Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TURQUALITY.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

TURQUALITY® Destek Programı Kapsamındaki Firmalar için: Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile TURQUALITY® Sertifikasını haiz markalarının yurtdışında tescili ve korunmasına ilişkin giderleri, Çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesi ve mağaza/lokanta/kafe açılışı ve işletilmesini teminen gerçekleştirilen; kalite, hijyen, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti, ve güvenliğini gösterir işaretlere ilişkin harcamaları, TURQUALITY® Sertifikasını haiz markalı ürünleriyle ilgili olarak istihdam edilen moda/endüstriyel ürün tasarımcısı, aşçı/şef giderleri, Reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri, Yurtdışında düzenlenen uluslararası nitelikteki sektörel fuarlara katılım halinde, stand dekorasyonu ile fuar katılım bedeline ilişkin harcamaları (Reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine dahildir), Mağazalara/lokantalara/kafelere ilişkin uygun mahal araştırmasına yönelik danışmanlık, konsept mimari çalışmaları, dekorasyon, brüt kira ile buna ilişkin vergi/resim/harç, komisyon, hizmet harcamaları, mağaza/lokanta/kafe kiralınmasıyla ilgili hukuki danışmanlık ve belediye giderleri ile söz konusu birimlerin işletilmesi için gerekli, Müsteşarlık tarafından belirlenen temel kurulum giderleri, Ofis, depo, showroom, satış sonrası servis vb. yurtdışı birimlerine yönelik brüt kira ile buna ilişkin vergi/resim/harç, dekorasyon (yalnızca showroom için), komisyon giderleri, söz konusu birimlerin işletilmesi için gerekli Müsteşarlık tarafından belirlenen temel kurulum giderleri, farklı markaların satıldığı showroom/büyük mağaza (department store), hipermarketlerde kiraladıkları reyon, gondol, köşe (corner), dekorasyonlu köşe (shop in shop), kiosk, stand (floor display) vb. tahsis edilmiş satış alanlarına ilişkin kira, dekorasyon, hizmet ve/veya komisyon harcamaları, Franchise vermeleri halinde, franchising sistemi ile yurt dışında açılacak ve faaliyete geçirilecek mağazalara ilişkin dekorasyon ve kira giderleri, İş yönetimi kapsamında satın alacakları her türlü danışmanlık giderleri, desteklenmektedir¹¹².

H) 2011/1 Sayılı Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği

Yurt dışı pazar araştırması desteğinin amacı sınai ve/veya ticari şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketlerce gerçekleştirilen yurt dışı pazar araştırması

¹¹² “Turqality”, Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TURQUALITY.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

gezilerine ilişkin giderlerin karşılanmasıdır. Türkiye'de sınıt ve/veya ticari faaliyette bulunan Şirketler ve yazılım Şirketleri yararlanabilir. Bir yurt dışı pazar araştırması gezisi kapsamında en fazla 2 (iki) Şirket çalışanının aşağıda belirtilen giderleri desteklenir¹¹³:

Ulaşım: Uluslararası ve Şehirlerarası ulaşımda kullanılan ekonomi sınıfı uçak, tren, gemi ve otobüs bileti ücretleri ile günlük 50 ABD Dolarını, gezi başına da 500 ABD Dolarını aşmamak kaydıyla araç kiralama giderleri.

Konaklama: Şirket başına günlük 300 ABD Dolarını geçmemek kaydıyla konaklama (oda+kahvaltı) giderleri.

Yurt dışı pazar araştırması gezilerine ilişkin giderler %70 oranında ve yurt dışı pazar araştırması gezisi başına en fazla 7.500 ABD Dolarına kadar desteklenir. Bir takvim yılı içerisinde en fazla 10 adet; aynı ũlkeye yönelik en fazla 2 adet pazar araştırması projesi desteklenir. Coğrafi konumu birbirine yakın olmak kaydıyla en fazla 3 (u) ũlkede de yapılabilir. Yurt dışı pazar araştırması gezisi için ayrılan süre yol hariç en az 2 (iki), en fazla 10 (on) gün olabilir. Burada bahsi geçen en az 2 (iki) günlük süre; en az 2 (iki) gün araştırma yapılması zorunluluğunu ifade eder. Başvuru, desteğe ilişkin ilk ödeme belgesi tarihi esas alınarak en geç 6 (altı) ay içerisinde gerekli belgeler ile birlikte Şirketlerin yerleşik oldukları Şehire göre Ekonomi Bakanlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) ya da Bakanlığın Bölge Müdürlüklerine yapılır. Destek işlemleri Ekonomi Bakanlığı (İhracat Genel Müdürlüğü) tarafından yrtlr¹¹⁴.

Yurt dışına yönelik pazara giriş stratejileri ile eylem planlarının oluŐturulabilmesi amacıyla uluslararası kuruluşlara yaptırılan ve satın alınan sektör, ũlke, yabancı Şirket veya marka odaklı raporlar (mali ve hukuki raporlar dahil) ile yabancı Şirket alımlarına yönelik danışmanlık hizmetlerine (mali ve hukuki danışmanlık dahil) ilişkin giderlerin karşılanmasıdır. Türkiye'de sınıt ve/veya ticari faaliyette bulunan Şirketler, İŞbirliği Kuruluşları (Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, İhracatçı Birlikleri, İl Ticaret

¹¹³ "Yurtdışı Pazar Araştırması" evrimii , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹¹⁴ "Yurtdışı Pazar Araştırması" evrimii , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

ve/veya Sanayi Odaları, Sektör Dernekleri ve Kuruluşları, Organize Sanayi Bölgeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile imalatçıların kurduğu dernek, birlik ve kooperatifleri,) ile Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İştigal Eden Kuruluşlara (Türkiye’de yerleşik yüksek öğretim kuruluşları, sağlık sektöründe tedavi amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlar, film sektöründe faaliyet gösteren şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketler) yönelik faaliyet gösteren İşbirliği Kuruluşları bu destekten faydalanabilirler. Uluslararası kuruluşlara yaptırılan ve satın alınan sektör, ülke, yabancı şirket veya marka odaklı raporlar (mali ve hukuki raporlar dahil) ile yabancı şirket alımlarına yönelik danışmanlık hizmetlerine (mali ve hukuki danışmanlık dahil) ilişkin giderler destek kapsamındadır. Şirketler için %60, İşbirliği Kuruluşları için %75 oranında ve yıllık en fazla 200.000 ABD Dolarına kadar desteklenir¹¹⁵.

Rapor ve danışmanlık desteği ön onay başvurusunda bulunan şirket veya İşbirliği Kuruluşlarının Bakanlığın ön onayını müteakip belirtilen ön onay sonrası destek başvuru belgelerini ilk ödeme belgesi tarihinden itibaren en geç 6 (altı) ay içerisinde doğrudan veya posta ile Ekonomi Bakanlığına (İhracat Genel Müdürlüğü/ Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) ibraz etmeleri gerekmektedir. Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İştigal Eden Kuruluşlara (Türkiye’de yerleşik yüksek öğretim kuruluşları, sağlık sektöründe tedavi amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlar, film sektöründe faaliyet gösteren şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketler) yönelik faaliyet gösteren İşbirliği Kuruluşlarının rapor desteği başvurularını Ekonomi Bakanlığı’na (Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) yapmaları gerekmektedir¹¹⁶.

Yurt Dışı Tanıtım Desteği: Döviz kazandırıcı hizmet veya faaliyetlerle iştigal eden kuruluşlar (Türkiye’de yerleşik yüksek öğretim kuruluşları, sağlık sektöründe tedavi amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlar, film sektöründe faaliyet gösteren şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketler) yurt dışında tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesidir. 2011/1 sayılı Tebliğin 10 uncu maddesi uyarınca döviz kazandırıcı hizmet veya faaliyetlerle iştigal eden kuruluşlar (Türkiye’de yerleşik yüksek öğretim

¹¹⁵ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹¹⁶ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

kuruluşları, sağlık sektöründe tedavi amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlar, film sektöründe faaliyet gösteren şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketler) destekten faydalanabilirler. Yurt dışında gerçekleştirilen tanıtım faaliyetleri çerçevesinde aşağıda belirtilen giderler desteklenir¹¹⁷:

Ulaşım: Tanıtım faaliyetleri çerçevesinde uluslararası ve şehirlerarası ulaşımda kullanılan ekonomi sınıfı uçak, tren, gemi ve otobüs bileti ücretleri ile toplu taşımaya yönelik araç kiralama giderleri.

Konaklama: Tanıtım yapılan süre içerisinde gidilen ülkede günlük 300 ABD Dolarını geçmemek kaydıyla konaklama (oda+kahvaltı) giderleri. Aşağıda belirtilen tanıtım ve organizasyon giderleri:

- Tercümanlık giderleri.
- Seminer, konferans, toplantı ve ikili görüşmelerin yapıldığı yerlerin kiralama giderleri.
- Görsel ve yazılı tanıtım ve reklâm giderleri.
- Halkla ilişkiler hizmeti giderleri.
- Fuar ve sergi katılımı giderleri.
- Katalog, broşür, eşantıyon ve tanıtım malzemeleri giderleri

Yurt dışında tanıtımı amacıyla yapılan faaliyetler çerçevesinde; ulaşım, konaklama ve tanıtım giderleri % 50 oranında ve yıllık en fazla 300.000 ABD Dolarına kadar desteklenir. Ekonomi Bakanlığı (Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) Kuruluşların program tarihinden en az 3 (üç) ay önce ön başvuruda bulunması gerekmektedir¹¹⁸.

Sektörel Ticaret Heyeti ve Alım Heyeti : Bakanlık koordinasyonunda Organizatör Kuruluşlarca düzenlenen sektörel ticaret heyeti ile alım heyeti programlarına ilişkin

¹¹⁷ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹¹⁸ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

giderlerin desteklenmesidir. Organizatör Kuruluşlarca düzenlenen sektörel ticaret heyeti ile alım heyeti programları çerçevesinde aşağıda belirtilen giderler desteklenir.

Ulaşım: Sektörel ticaret heyetlerinde şirket başına, alım heyetlerinde davetli yabancı şirket, kurum veya kuruluş başına en fazla 2 (iki) kişinin uluslararası ve/veya şehirlerarası ulaşımda kullanacağı ekonomi sınıfı uçak, tren, gemi, otobüs bileti ve araç kiralama giderleri

Organizatör Kuruluşun en fazla 2 (iki) çalışanının sektörel ticaret heyeti organizasyonu ile ilgili koordinasyonu sağlamak üzere gerçekleştirileceği ön heyet ve/veya sektörel ticaret heyet programı kapsamında uluslararası ve/veya şehirlerarası ulaşımda kullanacağı ekonomi sınıfı uçak, tren, gemi, otobüs bileti ve araç kiralama giderleri (Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İştigal Eden Kuruluşlara yönelik olarak düzenlenecek ön heyet programları desteklenmez.)

Konaklama: Sektörel ticaret heyetlerinde şirket başına, alım heyetlerinde davetli yabancı şirket, kurum veya kuruluş başına günlük 300 ABD Dolarını geçmemek kaydıyla konaklama (oda+kahvaltı) giderleri

Sektörel ticaret heyeti veya alım heyeti programları kapsamındaki aşağıda belirtilen tanıtım ve organizasyon giderleri

- Tercümanlık giderleri
- Seminer, konferans, toplantı ve ikili görüşmelerin yapıldığı yerlerin kiralama giderleri:
- Görsel ve yazılı tanıtım ve reklâm giderleri
- Halkla ilişkiler hizmeti giderleri
- Katalog, broşür, eşantıyon ve tanıtım malzemeleri giderleri

Bir takvim yılında bir Organizatör Kuruluşun yaptığı en fazla 5 (beş) sektörel ticaret heyeti ve 10 (on) alım heyeti programı desteklenir. Organizatör Kuruluşlarca düzenlenen sektörel ticaret heyeti ile alım heyeti programlarına ilişkin giderler %50 oranında ve program başına en fazla 150.000 ABD Dolarına kadar desteklenir. Sınai

ve/veya ticari şirketlere yönelik sektörel ticaret heyeti programları ile alım heyeti programları başvuruları Ekonomi Bakanlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) yapılır. Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İstihlal Eden Kuruluşlara (Türkiye'de yerleşik yüksek öğretim kuruluşları, sağlık sektöründe tedavi amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlar, film sektöründe faaliyet gösteren şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketler) yönelik sektörel ticaret heyeti programları ile alım heyeti programları başvuruları Ekonomi Bakanlığı'na (Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) yapılır¹¹⁹.

E-Ticaret Sitelerine Üyelik Desteği : Şirketlerin nihai tüketiciye yönelik olmayan e-ticaret sitelerine üyelik giderlerinin karşılanmasıdır. E-ticaret sitelerine üyelik giderleri şirketler için %70 oranında ve yıllık en fazla 10.000 ABD Dolarına kadar desteklenir. Destekten şirketler en fazla 5 (beş) e-ticaret sitesi için ve e-ticaret sitesi başına en fazla 3 (üç) yıl süresince yararlanabilir. Şirketlerin yerleşik oldukları şehire göre Ekonomi Bakanlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) ya da Bakanlığın (EK E)'de belirtilen Bölge Müdürlüklerine yapılır. (Destekten yararlanabilmek için üye olmak istenen e-ticaret sitesinin Ekonomi Bakanlığı'ndan ön onay almış olması gerekmektedir¹²⁰.

I) 2010/8 Sayılı Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi

Türkiye'de sınai ve/veya ticari faaliyette bulunan şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü arttırmaya yönelik eğitim giderlerinin desteklenmesidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 136 ncı maddesinde belirtilen sınai ve / veya ticari faaliyette bulunan veya yazılım sektöründe faaliyet gösteren kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketleri yararlanabilir. Her bir eğitim programına, bir şirketten en fazla 4 (dört) kişi katılabilir. Şirketlerin yıllık toplam 20.000 ABD dolarını aşmamak üzere, program bazında süresi 60 (altmış) saati geçmeyen yurtiçi eğitim giderlerinin %70'i desteklenir¹²¹.

¹¹⁹ "Yurtdışı Pazar Araştırması" Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹²⁰ "Yurtdışı Pazar Araştırması" Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹²¹ "Yurtdışı Pazar Araştırması" Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

Eğitim Konuları¹²²:

- Avrupa Birliği ve DÜnya Ticaret Örgütü Mevzuatı,
- Dış Ticarete Anlaşmazlıkların Çözümü ve Uluslararası Tahkim,
- Dış Ticaretin Finansmanı ve Dış Ticaret Muhasebesi,
- Dış Ticarete Fiyatlandırma,
- Dış Ticaret, Gümrük ve Kambiyo Mevzuatı,
- Dış Ticarete Kullanılan Belgeler ve Ödeme Şekilleri,
- Dış Ticarete Sözleşmeler ve Teslim Şekilleri,
- Tedarik Zinciri Yönetimi ve Lojistik,
- Uluslararası Pazarlama ve Elektronik Ticaret,
- Yenilikçilik ve Kümelenme,
- Bakanlıkça uygun görülen diğer konular

Proje Bazlı Eğitim, Danışmanlık, Yurtdışı Pazarlama, Alım Heyeti ve Bireysel Danışmanlık Programları ile İstihdam Giderlerinin Desteklenmesi: İşbirliği Kuruluşlarının Bakanlıkça uygun görülen proje bazlı giderlerinin desteklenmesidir. Üyeleri için işbirliği faaliyeti gerçekleştiren Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, İhracatçı Birlikleri, İl Ticaret ve/veya Sanayi Odaları, Organize Sanayi Bölgeleri, Endüstri Bölgeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Sektörel Üretici Dernekleri, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ) ile imalatçıların kurduğu dernek, birlik ve kooperatifler¹²³.

İşbirliği Kuruluşlarının, Eğitim ve/veya danışmanlık ihtiyacının analizi, İş planı ve ihracat stratejilerinin hazırlanması, izlenmesi, İhracat potansiyelinin belirlenmesi ve ihracat yapmaya hazır hale getirilmesi, Süreç iyileştirme ve yönetimi, Bilgi ve iletişim teknolojileri danışmanlığı, Aynı değer zincirinde yer alan, birbirleriyle ilişki içinde olan ve coğrafi yakınlık içinde bulunan şirketlerin uluslararası rekabetçilik yönünde yol haritalarının hazırlanması, konularında düzenlenen eğitim ve/veya

¹²² “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹²³ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

danışmanlık programları çerçevesinde verilen eğitim, danışmanlık faaliyet giderleri ile program organizasyonuna yönelik faaliyet giderlerinin en fazla %75'i proje bazında 400.000 ABD Dolarına kadar karşılanır. İşbirliği Kuruluşunca bu projelerde görevlendirilen en fazla 2 (iki) uzman personelin istihdam giderlerinin en fazla %75'i desteklenir. İşbirliği Kuruluşunca düzenlenen 5 (beş) adet yurt dışı pazarlama programları (ortak pazar araştırmaları, pazar ziyaretleri, küme tanıtım faaliyetleri, ticaret heyetleri, yurt dışı fuar ziyaretleri, eşleştirme vb organizasyonlar) için her bir program bazında 150.000 ABD Dolarına kadar, 10 (on) adet yurt dışındaki alıcı firmaların Türkiye'den alım yapmaları amacıyla düzenlenen alım heyeti programları için ise her bir program bazında 100.000 ABD Dolarına kadar, aşağıda yer alan giderlerinin en fazla %75'i karşılanır¹²⁴.

Ulaşım: Yurt dışı pazarlama veya alım heyeti programları kapsamında uluslararası ve/veya şehirlerarası ulaşımda kullanılan ekonomi sınıfı uçak, tren, gemi, otobüs bileti ve toplu taşımaya yönelik araç kiralama giderleri,

Konaklama: Yurt dışı pazarlama veya alım heyeti programları kapsamındaki konaklama giderleri,

Yurt Dışı Pazarlama veya Alım Heyeti Programları Kapsamındaki Tanıtım ve Organizasyon Giderleri:

- Tercümanlık gideri,
- Seminer, konferans, toplantı ve ikili görüşmelerin yapıldığı yerlerin kiralama giderleri,
- Görsel ve yazılı tanıtım giderleri,
- Halkla ilişkiler hizmeti gideri.

Proje Bazlı Bireysel Danışmanlık Programı roje bazlı faaliyetler kapsamında, eğitim ve/veya danışmanlık programına/ programlarına ve yurt dışı pazarlama veya alım heyeti programına/programlarına katılan şirketler, Bakanlıkça uygun görülen konularda proje bazlı bireysel danışmanlık hizmeti alabilir. Şirketlerin yıllık 50.000

¹²⁴ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

ABD Dolarına kadar 3 (üç) yıl alacakları danışmanlık hizmetlerine ilişkin giderleri % 70 oranında karşılanır.¹²⁵

J) 2008/2 Sayılı Tasarım Desteği

Markalaşmanın önemli bir unsuru olan tasarımın doğrudan desteklenebilmesini teminen; tasarımcı şirketleri, tasarım ofisleri ile Birlikler, tasarım dernekleri-birliklerinin gerçekleştireceği tanıtım, reklam, pazarlama, istihdam, danışmanlık harcamaları ile yurt dışında açacakları birimlere ilişkin giderlerinin Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanmasını düzenleyen 2008/2 sayılı “Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ” 18/04/2008 tarihli ve 26851 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış ve mezkur Tebliğ’e ilişkin Uygulama Usul ve Esasları düzenlenmiştir¹²⁶.

Yetkili Kuruluş : Dış Ticaret Müsteşarlığı

Başvuru Mercii : İhracatçı Birlikleri

Yararlanan Firmalar : Tasarımcı Şirketleri, Tasarım Ofisleri, Birlikler ve Tasarım Dernekleri-Birlikleri

Destek Süresi : Tasarımcı Şirketleri ve Tasarım Ofisleri: en fazla 4 yıl

Birlikler ve Tasarım Dernekleri-Birlikleri: Proje bazında

Destek Oranı : % 50¹²⁷

Tasarımcı Şirketlerinin Desteklenmesi: Yurt dışına yönelik olarak gerçekleştirecekleri reklam, tanıtım, pazarlama vb. faaliyetlerine ilişkin giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 300.000 ABD Doları, yurt dışında açacakları ve destek kapsamında değerlendirilen birimlerinin (şirket, ofis, mağaza, depo, şube, showroom, reyon, gondol vb.); demirbaş, dekorasyon giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 100.000 ABD Doları, Brüt kira giderleri ve bu birimlerin kiralanmasına ilişkin danışmanlık giderleri ile vergi/resim/harç giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000 ABD Doları, Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile markalarının yurtdışında tescili ve

¹²⁵ “Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹²⁶ “Tasarım Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

¹²⁷ “Tasarım Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

korunmasına ilişkin giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 50.000. ABD Doları, İstihdam edilen tasarımcıların brüt maaş giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 150.000 ABD Doları, Kurumsal kimlik oluşturulması, stratejik şirket yapılandırılması, kalite kontrol sistemi oluşturulması, numune tesis yapılandırılması, moda ve trendler, ürün ve ambalaj tasarımı, modelizm (kalıp ebat setleri) satın alma ve tedarik, stratejik pazarlama, perakende operasyonlar, şirket kuruluşu, mağaza açılması ve işletilmesi, uluslararası ihracat ve hukuk, maliyet muhasebesi, risk yönetimi, uluslararası pazarlarda rekabet avantajını artırıcı diğer her türlü iş yönetimi kapsamında satın alacakları danışmanlık giderleri ile Bilgisayarlı Tasarım (CAD), Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP), Tedarik Zinciri Yönetimi (SCM), Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM), Kurumsal Performans Yönetimi (EPM), Perakende Yönetimi vb. bilgi yönetimi kapsamında satın alacakları veya kiralayacakları yazılım ürünlerinin lisansları ve bunların yıllık bakım-güncelleme bedelleri ile yazılımların devreye alınması, iyileştirilmesi ve idamesi için yapacakları danışmanlık, eğitim ve dış kaynak kullanımı harcamaları, %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000 ABD Doları desteklenmektedir¹²⁸.

Tasarım Ofislerinin Desteklenmesi: Yurt dışına yönelik olarak gerçekleştirecekleri reklam, tanıtım, pazarlama vb. faaliyetlerine ilişkin giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 150.000 ABD Doları, yurt dışında açacakları ve destek kapsamında değerlendirilen birimlerinin (şirket, ofis, mağaza, depo, şube, showroom, reyon, gondol vb.); demirbaş, dekorasyon giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 50.000 ABD Doları, brüt kira giderleri ve bu birimlerin kiralanmasına ilişkin danışmanlık giderleri ile vergi/resim/harç giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 100.000 ABD Doları, Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile markalarının yurtdışında tescili ve korunmasına ilişkin giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 50.000 ABD Doları, İstihdam edilen tasarımcıların brüt maaş giderleri %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000 ABD Doları, Kurumsal kimlik oluşturulması, stratejik şirket yapılandırılması, kalite kontrol sistemi oluşturulması, numune tesis yapılandırılması, moda ve trendler, ürün ve ambalaj tasarımı, modelizm (kalıp ebat setleri) satın alma ve tedarik, stratejik pazarlama, perakende operasyonlar, şirket kuruluşu, mağaza açılması ve işletilmesi, uluslararası ihracat ve hukuk, maliyet

¹²⁸ “Tasarım Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf> , Erişim Tarihi , 15.12.2012

muhasabesi, risk yönetimi, uluslararası pazarlarda rekabet avantajını artırıcı diğer her türlü iş yönetimi kapsamında satın alacakları danışmanlık giderleri ile Bilgisayarlı Tasarım (CAD), Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP), Tedarik Zinciri Yönetimi (SCM), Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM), Kurumsal Performans Yönetimi (EPM), Perakende Yönetimi vb. bilgi yönetimi kapsamında satın alacakları veya kiralayacakları yazılım ürünlerinin lisansları ve bunların yıllık bakım-güncelleme bedelleri ile yazılımların devreye alınması, iyileştirilmesi ve idamesi için yapacakları danışmanlık, eğitim ve dış kaynak kullanımı harcamaları, %50 oranında ve yıllık en fazla 100.000 ABD Doları desteklenmektedir¹²⁹.

K) 2011/4 Sayılı Teknik Müşavirlik Firmalarının Yurt Dışındaki Faaliyetlerine Sağlanacak Devlet Yardımları

Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu'nun 16/05/2011 tarihli ve 27936 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2011/4 sayılı "Teknik Müşavirlik Şirketlerine Sağlanacak Devlet Yardımları Hakkında Tebliğ" in (Tebliğ) amacı, ülkemiz inşaat sektörüne yönelik mal ve hizmet ihracını artırmak için Teknik Müşavirlik Şirketlerine (TMS), Bağımsız Teknik Müşavirlik Şirketlerine (BTMS), Ortak Girişimlere, Sektörel Müşavirlik Şirketlerine (SMS), Müteahhitlik Şirketlerine, İşbirliği Kuruluşuna ve Sektörel Kuruluşlara yurt dışı ve yurt içindeki bazı faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik devlet yardımlarını kapsamaktadır. Mezkur Tebliğ kapsamında, firmalarımız ve sektörel kurum/kuruluşlarımız başvuru esasları aşağıda belirtilen şekilde, "Yurtdışı Ofis", "Reklam, Tanıtım ve Pazarlama", "Pazar Araştırması", "Fuar", "Seminer/Konferans", "Fizibilite Etüdü ve Nazım (Master) Planı Hazırlanması" ile "Sözleşme" desteği unsurlarından faydalandırılmaktadır¹³⁰.

L) 2010/10 Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımları

Bazı tarım ürünlerinin ihracatının desteklenmesidir. Tarım ürünleri ihracatçıları destekten yararlanabilir. İhraç edilen ürünlerin ihracat miktar ve değerleri göz önüne

¹²⁹ "Tasarım Desteği" Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf> , Erişim Tarihi, 15.12.2012

¹³⁰ "Teknik Müşavirlik Destekleri", Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TEKNIK%20MUSVRLIK.pdf> , Erişim Tarihi 15.12.2012

alınarak hesaplanan tutarların, ihracatçıların kamu kuruluşlarına yapmış oldukları vergi, SSK primi, haberleşme ve enerji giderlerinden mahsup edilmesidir¹³¹.

3 -) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

A) Faiz İndirimli Tarımsal Krediler

B) Alan Bazlı Tarımsal Destekler

- Mazot, Gübre ve Toprak Analizi Desteği
- Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları Desteği
- Alternatif Ürün Desteği
- Fındık Üreticilerine Alan Bazlı Gelir Desteği ve Alternatif Ürüne Geçen Üreticilere Telafi Edici Ödeme

C) Fark Ödemesi Destekleri

Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Zeytinyağı, Aspir, Hububat ve Baklagil, Yaş çay destekleri.

D) Hayvancılık Destekleri

E) Tarım Sigortası Destekleri

F) Telafi Edici Ödemeler Kapsamındaki Tarımsal Destekler

G) Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler

- Yurtiçi Sertifikalı Tohum ile Sertifikalı Fidan, Çilek Fidesi ve Standart Fidan Kullanımının ve Yurtiçi Sertifikalı Tohumluk Üretimlerinin Desteklenmesi
- Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Desteği
- AR-GE Destekleri
- Çiftlik Muhasebe ve Veri Ağı Sistemi Katılımı Desteği
- Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Desteklenmesi
- Kırsal Kalkınma Destekleri

¹³¹ “Tarımsal Destek”, Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf>, Erişim Tarihi 15.12.2012

4 -) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın çevre maliyetlerinin desteklenmesi çerçevesinde, Türkiye'de ticari ve sınai faaliyette bulunan veya tarım ya da yazılım sektörlerinde iştegal eden şirketler tarafından çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesini teminen akredite edilmiş kurum ve/veya kuruluşlardan alınacak kalite, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti ve güvenliğini gösterir işaretler ile tarım ürünlerine ilişkin laboratuvar analizleri ve belgelendirme işlemleriyle ilgili harcamaların belirli bir bölümünün Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanması amaçlanmaktadır. Bu Tebliğ kapsamındaki desteklerden, Türkiye'de ticari ve sınai faaliyette bulunan veya tarım ya da yazılım sektörlerinde iştegal eden şirketler, Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS) ile Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ) yararlandırılabilir¹³².

Bu kapsamda; firmaların¹³³,

- a) ISO 9000 serisi kalite güvence sistemi belgelerini,
- b) ISO 14000 çevre yönetim sistemi belgelerini,
- c) CE işaretini,
- d) Uluslararası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgelerini alma masrafları (sadece belgelendirme masrafları),
- e) ISO 22000 gıda güvenliği yönetimi sistemi belgelerini,
- f) Tarım ürünlerine ilişkin belgelendirme işlemleri ve olumlu sonuçlanmak kaydıyla laboratuvar analiz raporlarını alma masrafları (sadece belgelendirme masrafları) karşılanacaktır.

Şirketlerin, bu belgelendirme ve/veya laboratuvar analiz harcamaları % 50 oranında ve belgelendirme ve/veya analiz başına en fazla 25.000 (yirmibeşbin) ABD Dolarına kadar desteklenir¹³⁴.

¹³² "Çevre Değişim Destekleri" Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹³³ "Çevre Değişim Destekleri" Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi 15.12.2012

5 -) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB), teknolojinin toplumsal faydaya dönüşme sürecini hızlandırmak amacıyla, ülkemiz özel sektör kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Böylelikle, ülkemiz kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme yeteneğinin, yenilikçilik kültürünün ve rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir. TEYDEB, bahsedilen hedefler doğrultusunda, destek programları tasarlamakta ve yürütmektedir¹³⁵.

TEYDEB' in yürüttüğü destek programları¹³⁶:

- Sanayi Ar-ge destekleri
- Ulusal Destek Programları
- 1008 - Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Programı
- 1512 - Girişimcilik Aşamalı Destek Programı
- 1301 - Bilimsel ve Tekn. İşblğ. Ağları ve Platf. Kurma Girişimi Proj. (İŞBAP)
- 1501 - TÜBİTAK Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı
- 1503 - Proje Pazarları Destekleme Programı
- 1507 - TÜBİTAK KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı
- 1511 - TÜBİTAK Öncelikli Alanlar Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik P. D. P.
- 1505 - Üniversite-Sanayi İşbirliği Destek Programı
- 1007 - Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini D.P.
- 1513 - Teknoloji Transfer Ofisleri Destekleme Programı

1501, öncelikle firma düzeyinde katma değer yaratan kuruluşlardaki Ar-Ge nitelikli proje harcamalarına %60'a varan oranlarda geri ödemesiz hibe desteği

¹³⁴ “Çevre Değişim Destekleri” Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹³⁵ “TÜBİTAK” Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi 15.12.2012

¹³⁶ “TÜBİTAK Programları” Çevrimiçi , http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari#destekler_sanayi_ana_sayfa_akordiyon-block_1-0 , Erişim Tarihi 17.12.2012

sağlamaktadır. 1507, KOBİ'lerin 400.000 TL bütçeye ve 18 aya kadar Ar-Ge harcamalarını desteklemekte; 1508 ve 1509 ise, büyük ölçekli firmaların Ar-Ge harcamalarına %60, KOBİ'lerin ise %75 oranında hibe desteği vermektedir¹³⁷.

- Uluslararası Ortaklı Destek Programları
- AB 7. Çerçeve Programı
- 1509 - TÜBİTAK Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı
- TC Maliye Bakanlığı Ar-Ge İndirimi
- Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEB)

ARDEB'in misyonu; evrensel gelişmeleri ve ülke önceliklerini göz önüne alarak, bilgi ve teknolojinin üretilerek topluma kazandırılması amacıyla, ülkemizde Ar-Ge faaliyetleri gerçekleştiren kurum ve kuruluşlar ile bilim insanlarını teşvik etmek ve desteklemek üzere programlar ve hedefler geliştirmek, uygulamaktır¹³⁸.

Bilim ve Toplum Proje Destekleri

Toplumumuzdaki bireylere düşünme, gözlemlene, sorgulama, araştırma, veri ve bilgiye dayalı kararlar verme yetilerini kazandırmak ve toplumumuzdaki bireylerin bilimi anlamasını, uygulamasını, çağın teknolojisini yakalamaya çalışmasının ve ülkesinin geleceğinin bilimsel ve teknolojik gelişmelerde olduğunu görmesini sağlamaktır¹³⁹.

AB Çerçeve Programı Destekleri

Oldukça büyük bir bütçeye sahip olan 7.ÇP, bilginin, yeteneklerin ve uzmanlığın ortaklaşa kullanılabilceği Avrupa çapındaki konsorsiyumlara katılma fırsatları sunmaktadır. 7.ÇP'ye katılanlar, Avrupa'da ve Avrupa dışında yeni ilişkiler ağı ve

¹³⁷ "TÜBİTAK Programları" Çevrimiçi, http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari#destekler_sanayi_ana_sayfa_akordiyon-block_1-0, Erişim Tarihi 17.12.2012

¹³⁸ TÜBİTAK Programları" Çevrimiçi, http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259, Erişim Tarihi 17.12.2012

¹³⁹ TÜBİTAK Programları" Çevrimiçi, http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259, Erişim Tarihi 17.12.2012

pazarlar kurma fırsatını yakalayıp teknolojinin en ileri noktasını hedefleyen projelere ortak olabileceklerdir. Çerçeve Programları'na, ulusal/uluslararası kanunlar ve AB kanunlarına göre kurulmuş tüzel ve gerçek kişiler başvurabilirler. Bu kapsamda, üniversiteler, araştırma merkezleri, kamu kurumları, sanayi kuruluşları ve sivil toplum örgütleri Çerçeve Programları'na katılabilirler. Ayrıca, tüzel kişiliğe sahip olan veya olmayan KOBİ'lerin de başvuruları teşvik edilecektir¹⁴⁰.

Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı (BİDEP) Destek Programları

6 -) Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

A) AR-GE Proje Destekleri

Bu desteklerin amacı; kuruluşlarımızın, sahip olduğu teknoloji geliştirme potansiyelinden azami faydayı sağlamalarına olanak vererek geliştirdikleri teknolojiler ile küresel pazarlarda rekabet eden teknoloji şampiyonu işletmeler haline gelmelerini sağlamaktır¹⁴¹.

TTGV'nin kurulmasıyla 1992 yılında başlatılan Türkiye'nin ilk Ar-Ge Projesi Desteği özelliğinde olan bu Program, 1992-2006 yılları arasında Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla Dünya Bankası'ndan sağlanan fonlar ve Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu'nun 98/10 sayılı Araştırma-Geliştirme Yardımına İlişkin Tebliğ'i kapsamında 1995 yılından beri de DFİF kaynağından sağlanan fonlar aracılığıyla yürütülerek sanayi ve yazılım kuruluşlarına finansman desteği sağlanmıştır¹⁴².

B) Ticarileştirme Projeleri Desteği

2006 yılında Vakıf öz kaynaklarıyla uygulamaya alınan program kapsamında, Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden yararlanarak prototip geliştirme aşamasını başarı ile tamamlamış firmaların, proje çıktılarının, Ar-Ge çalışmalarını takip eden pazara hazırlık ve ihtiyaçlarının desteklenmesi amaçlanmıştır. Pilot ölçekte yürütülen ve firmaların yoğun talebi ile de Ar-Ge ve Seri Üretim arasındaki teşvik ihtiyacını

¹⁴⁰ "TÜBİTAK Programları" Çevrimiçi , http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari#destekler_sanayi_ana_sayfa_akordiyon-block_1-0 , Erişim Tarihi 17.12.2012

¹⁴¹ "Tgv" Çevrimiçi , <http://www.tgv.org.tr/tr/genel-bilgi> , Erişim Tarihi 17.12.2012

¹⁴² "TTGV Destekleri " Çevrimiçi , <http://www.tgv.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri> , Erişim Tarihi 17.12.2012

ortaya koymuş olan bu Programın bir destek modeli olarak ulusal ölçekte bir programa dönüştürülmesi beklenmektedir. Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden yararlanarak prototip geliştirme aşamasını başarı ile tamamlamış firmaların, proje çıktılarının, Ar-Ge çalışmalarını takip eden pazara hazırlık ve ihtiyaçlarının desteklenmesi amacı ile Ticarileştirme Projeleri Desteği 2006 yılında tamamı Vakfımız öz kaynaklarından karşılanmak üzere işletmeye alınmıştır. Bu kapsamda 2006-2008 yılları arasında 14 proje ile toplam 6 milyon ABD doları tutarında sözleşme imzalanmış ve 2009 sonu itibari ile toplam 3,4 milyon ABD doları kullandırım sağlanmıştır. TTGV'nin Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden yararlanarak prototip geliştirme aşamasını başarı ile tamamlamış firmaların faydalanabileceği Ticarileştirme Projeleri Desteği, bu projeler sonucunda oluşan çıktıların ölçek ekonomisine uygun şekilde ticarileştirilmesine yönelik geliştirilecek projelere destek sağlamayı amaçlamaktadır. TTGV'nin Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden yararlanarak prototip geliştirme aşamasını başarı ile tamamlamış sanayi kuruluşları ve yazılım şirketleri yararlanmaktadır. Üst limiti 1.000.000 ABD Doları olarak belirlenen geri ödemeli desteğin çerçevesi ticarileşme sürecinin gereklerine uygun olarak genişletilmiş, tamamlanan Ar-Ge projesi sonrasında uluslararası pazarlarda rekabet gücüne kavuşmak amacıyla yapılması gerekli üretim ve satışa yönelik hazırlık çalışmaları destek kapsamına dahil edilmiştir. Destek süresi azami 1 yıldır¹⁴³.

C) İleri Teknoloji Projeleri Desteği

2010 yılı sonunda uygulamaya alınan ve Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği ve Ticarileştirme Desteği'nin hibrit bir modeli olarak tasarlanan Program kapsamında, Vakfın belirlediği öncelikli teknoloji alanlarında, ülkemizin ihtiyaçları ile paralel olarak yüksek katma değer ve ileri seviyede yenilik içeren projelerin, Vakfın öz kaynakları aracılığıyla desteklenmesi öngörülmektedir. TTGV'ye, 1992 yılından 2011 yılı ortasına kadar toplam 2337 teknoloji geliştirme proje başvurusu yapılmıştır. Bu başvuruların 898'i desteklenmiş olup, desteklenen projelere ilişkin toplam sözleşme tutarı 310 milyon ABD dolarıdır. Desteklenen projelerden 32 tanesi

¹⁴³ “TTGV Destekleri” Çevrimiçi , <http://www.ttg.org.tr/tr/ticarilestirme-projeleri-destegi>, Erişim Tarihi 17.12.2012

Stratejik Odak Noktası Projesi olup, bu projelere 3,4 milyon ABD doları kullanılmıştır. Sağlanan destek ile 2011 yılı ortası itibari özel sektörümüzün 620 milyon ABD dolarını aşan bir Ar-Ge hacminin oluşumuna katkıda bulunulmuştur. TTGV, 1991 yılından itibaren Hazine Müsteşarlığı/Dünya Bankası (HM/DB) kaynaklı Teknoloji Geliştirme Projesi (TGP) ve Endüstriyel Teknoloji Projesi (ETP) ile Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) kaynaklarını kullanmıştır. Halen Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği %75'i DTM, %25'i TTGV'nin öz kaynaklarından olmak üzere devam etmektedir. "Teknolojik Ürün" ve "Teknolojik Proses İnovasyonu" kavramları çerçevesinde, bilgi birikimi projeyi gerçekleştiren firmada kalmak üzere, ticari değeri olan ürünlerin elde edildiği teknoloji geliştirme düzeyindeki Ar-Ge faaliyetleri desteklenmektedir. Altyapı veya üretim yatırımına dayalı projeler TGP destek kapsamı dışında kalmaktadır. Sanayi kuruluşları ve yazılım şirketleri destek programından yararlanabilecek kuruluşlardır. Sanayi kuruluşları ve yazılım şirketlerinin Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek amacıyla oluşturulan desteğin tamamı geri ödemeli olup, destek miktarı en fazla 1.000.000 ABD Doları olarak belirlenmiştir. Destek süresi azami 2 yıldır. 2005-2011 döneminde desteklenen DTM kaynaklı projelerin bütçeleri dikkate alındığında desteğin %84'ünün 250 ve daha az personeli olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelere yöneldiği görülmektedir. Desteklenen firmaların %'46'sü 10 yaşından küçük, genç firmalardan oluşmakta, %54'sini ise 11 ve üzerinde olan firmalar oluşturmaktadır. 2005-2011 döneminde desteklenen projelerin sözleşme tutarlarına göre; %31'unun makina, %23'sinin enformasyon, % 18'sinin ise elektrik/elektromekanik alanında olduğu bunu % 14 ile malzeme, % 7 ile kimya ve % 7 ile biyo/agroteknolojinin izlediği görülmektedir¹⁴⁴.

D) Çevre Proje Destekleri

Çevre Teknolojileri Desteği'nin temel amacı, eko-verimlilik (temiz üretim/ sürdürülebilir üretim) anlayışı çerçevesinde üretim süreçlerinde asgari enerji, su, hammadde tüketimi ve atık üretimi için üretim süreçlerinde teknolojik yenilik içeren, sanayide uygulanabilir ve ekonomik değeri olan temiz üretim teknolojilerinin uygulanmasına yönelik uygulama projelerinin teşvik edilmesi ve desteklenmesidir. "TTGV Çevre Destekleri Programı" ile çevre teknolojileri (temiz üretim/

¹⁴⁴ "İleri Teknoloji Destekleri", çevrimiçi, <http://www.ttg.gov.tr/tr/ileri-teknoloji-projeleri-destegi>, Erişim Tarihi, 17.12.2012

sürdürülebilir üretim) ve enerji verimliliği alanlarında sanayi kuruluşları tarafından gerçekleştirilen uygulama projelerine finansman desteği sunulmaktadır. Bu kapsamda, sanayicimizin çevre performansını artırıp üretim maliyetlerini düşüren ve dolayısıyla rekabet gücünü artıran uygulamalar desteklenmektedir. Sanayici tarafından uygulanan bu projelerde yerli teknolojilere öncelik verilmesi suretiyle bu tür teknolojilerin yerli olanak ve kaynaklarla geliştirilmesinin/ üretilmesinin de dolaylı olarak teşvik edilmesi hedeflenmektedir. TTGV Çevre Desteklerine başvuran firmaların projeleri; sağladığı çevresel kazanımlar, finansal etkinlik, teknoloji ve yenilik düzeyi, yerli olanak ve kaynak kullanımına katkı, ağ-yapı etkisi, firma kapasitesine katkısı (sürdürülebilirlik vb.) gibi kriterler göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede bugüne kadar tekstil, gıda, seramik, plastik, demir-çelik ve elektrik üretimi gibi farklı sektörlerden; atık geri kazanımı, su geri kazanımı, hammadde kullanım verimliliğinin artırılması, yakma sistemi verimliliğinin artırılması, soğutma sistemi optimizasyonu, atık ısı geri kazanımı, enerji izleme ve otomasyon sistemi, buhar sisteminin iyileştirilmesi ve süreç optimizasyonu gibi farklı uygulamalara destek sağlanmıştır. Enerji Verimliliği Destek Programı, Türkiye'nin dünyada artan enerji fiyatları karşısında, özellikle enerji yoğun sektörlerde rekabet gücünün korunması, dışa bağımlılığını azaltması ve sera gazı salımlarının azaltılmasına katkı sağlanması ve sanayicinin ilgili faaliyetlerinin teşvik edilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Destek kapsamında enerji verimliliği etütleri de dahil olmak üzere, enerji verimliliğine yönelik uygulama projelerinin uygun şartlarda desteklenmesi amaçlanmaktadır¹⁴⁵.

E) Teknolojik Girişimcilik Destekleri

TTGV'nin teknolojik girişimcilik destekleri Teknoloji Yatırım A.Ş. tarafından yürütülmektedir.

7 -) Kalkınma Ajansları

8 -) Kültür ve Turizm Bakanlığı

9 -) İŞKUR

¹⁴⁵ İleri Teknoloji Destekleri", Çevrimiçi , <http://www.ttg.gov.tr/tr/ileri-teknoloji-projeleri-destegi> , Erişim Tarihi, 17.12.2012

A) Aktif İstihdam Programları

Girişimcilik Eğitimleri, İşbaşı Eğitim Programları, Toplum Yararına Çalışma Programları, Çalışanların Mesleki Eğitimi ile ilgili kurs programlarına destek verilmektedir¹⁴⁶.

B) Pasif İstihdam Programları

İşsizlik Sigortası

Ücret Garanti Fonu

Kısa Çalışma Ödeneği

İş Kaybı Tazminatı

C) SGK Prim Teşviki Uygulaması

6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun

9 -) Gelir İdaresi Başkanlığı

Kanunlarına Göre Vergisel Teşvikler¹⁴⁷

- 193 Sayılı Gelir Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Yer alan Vergisel Teşvikler
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 4325 Sayılı Olağanüstü Hal Bölgesinde Ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde İstihdam Ve Yatırımların Teşviki Hakkında Kanunda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nda Yer alan Vergisel Teşvikler
- 5084 Sayılı Yatırımların Ve İstihdamın Teşviki Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler

¹⁴⁶ “İŞKUR Destekleri” , Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=132&Itemid=260 , Erişim Tarihi, 17.12.2012

¹⁴⁷ “Vergisel Destekler” , Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=132&Itemid=260 , Erişim Tarihi, 17.12.2012

10 -) Türk Eximbank

Türk Eximbank'ın temel amacı; ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının artırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması, ihracatçılar ile yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılması, yurt dışında yapılacak yatırımlar ile ihracat maksadına yönelik yatırım malları üretim ve satışının desteklenerek teşvik edilmesidir¹⁴⁸.

A) Krediler

Türk Eximbank, ihracatçıları, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıları ve yurt dışında faaliyet gösteren girişimcileri kısa, orta-uzun vadeli nakdi ve gayri nakdi kredi programları ile desteklemektedir. Ayrıca, vadeli satış işlemlerini teşvik etmek ve bu yolla ihracat hacmini artırmak, yeni ve hedef pazarlara girilmesini kolaylaştırmak amacıyla vadeli ihracat alacaklarını indirimine tabi tutmaktadır¹⁴⁹.

- Kısa Vadeli İhracat Kredileri
- Orta-Uzun Vadeli İhracat Kredileri
- İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi(EFIL-IV)
- Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kredisi
- Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi
- Özellikli İhracat Kredisi
- Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı
- Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler
- Turizm Kredisi

¹⁴⁸ “Eximbank Kredi Destekleri”, Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 , Erişim Tarihi, 17.12.2012

¹⁴⁹ “Eximbank Kredi Destekleri”, Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 , Erişim Tarihi , 17.12.2012

- Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi (UNPK)
- Yurtdışı Mütcahitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı
- Yurtdışı Mütcahitlik Hizmetleri Köprü KREDİSİ
- Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisi
- Yurt Dışı Fuar Katılım Kredisi

B) Ülke Kredi ve Garanti

Türk Eximbank, Türkiye'nin dış politikası ve ekonomik hedefleri çerçevesinde önem arz eden ülkelerle kalıcı ve uzun süreli ilişkilerin tesis edilebilmesine hizmet etmek amacıyla, bu ülkelerde Türk yüklenicileri tarafından gerçekleştirilecek projelere Ülke Kredi/Garanti Programı çerçevesinde finansman desteği sağlamaktadır¹⁵⁰.

C) İhracat Kredi Sigortası

Eximbank bünyesinde uygulanmaya başlanan ihracat kredi sigortası programları ile ihracatçı firmaların ihraç ettiği mal bedellerinin, ticari ve politik risklere karşı belirli oranlarda teminat altına alınması ve Sigortalı firmaların gerek Türk Eximbank nezdinde doğmuş veya doğacak alacak haklarını ticari bankalara temlik etmek suretiyle, gerekse kambiyo senedine bağlı vadeli alacaklarını ister Türk Eximbank'da, isterse Türk Eximbank onayı ile ticari bankalarda ıskonto ettirmek suretiyle hem sevk öncesi, hem de sevk sonrası dönem için düzenli finansman imkanına erişmeleri amaçlanmaktadır¹⁵¹:

- Türk Eximbank bünyesinde hâlihazırda uygulanmakta olan Sigorta Programları
- Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası
- Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredisi Sigortası Programları
- Teminat Mektuplarının Haksız Nakde Çevrilme Sigortası

¹⁵⁰ "Eximbank Kredi Destekleri", Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 , Erişim Tarihi , 17.12.2012

¹⁵¹ "Eximbank Kredi Destekleri", Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 , Erişim Tarihi , 17.12.2012

D) KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri

Küçük ve Orta Boy İşletme tanımına giren; İmalatçı-İhracatçı ,İhracata yönelik mal üreten imalatçı firmalar krediden faydalanırlar¹⁵².

11 -) Türkiye Kalkınma Bankası

Türkiye Kalkınma Bankası, Anonim Şirket statüsündeki teşebbüslerin yatırımlarını yurtiçi-yurtdışı kaynaklarla destekleyerek, öncü/örnek işletmelere iştirak ederek, girişimcilere teknik yardım desteği sağlayarak, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunarak ülkemizin kalkınmasını ve sürdürülebilir büyümenin gerçekleştirilmesini amaçlayan bir kuruluştur¹⁵³:

- Kalkınma Yatırım Kredisi
- Kalkınma İşletme Kredisi
- Dünya Bankası Kaynaklı Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Kredisi
- Avrupa Yatırım Bankası Kobi Geliştirme Kredisi
- İslam Kalkınma Bankası Kaynaklı Yatırım Kredisi
- Dünya Bankası KOBİ-II Apeks Kredisi
- Proje Finansmanı ve Kredilendirme

12 -) TESKOMB

Ülkemizde esnaf ve sanatkarları desteklemek amacıyla kurulan Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), verdiği kredilerle finansal destek sağlamaktadır.

13-) KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.

Yüksek büyüme potansiyeline sahip yeni pazarlar, yeni teknoloji veya ürün, yeni bir üretim şekli veya hizmet biçimi tasarlayan vizyon sahibi girişimcilerin yenilikçi

¹⁵² “Eximbank Kredi Destekleri”, Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 , Erişim Tarihi , 17.12.2012

¹⁵³ “Kalkınma Bankası Kredi Destekleri” Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=136&Itemid=268 , Erişim Tarihi 17.12.2012

projelerine yatırım yapmayı, Ürün/hizmet açısından rakiplerine göre avantajlı pozisyonda olmalarına rağmen, kapasite ve finansman darlığı çeken KOBİ'lere finansman ve yönetsel destek sağlamayı, Girişim sermayesi ve iş melekleri modellerinin ülkemizde de gelişmesi ve farkındalıklarının artırılması için gerekli altyapıyı oluşturmayı misyon olarak edinmiştir¹⁵⁴.

14 -) KGF

KGF, küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vermekte, yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında banka kredisi kullanmalarını mümkün hale getirmektedir. KGF, KOBİ'lere verdiği kefalet ve üstlendiği risk ile bu işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlamakta, uzun vadeli ve uygun maliyetli kredilerden küçük işletmelerimizin de yararlanmasını mümkün hale getirmektedir¹⁵⁵.

15 -) İVCI

Istanbul Venture Capital Initiative (iVCI), Türkiye'nin ilk fonların fonu ve eş-yatırım programı olarak 2007'de kurulmuştur. Başlıca yatırımcıları arasında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Garanti Bankası, National Bank of Greece Grubu (NBG) ve European Investment Fund (Avrupa Yatırım Fonu – "EIF") bulunmaktadır. EIF iVCI'nin danışmanlığını yapmaktadır. iVCI, Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) için uzman finansal kuruluşu ve European Investment Bank (Avrupa Yatırım Bankası – "EIB")'in risk sermayesi kolu olan EIF'in tecrübesinden güç almaktadır. iVCI Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz fona yatırım yapmış, toplam taahhüt tutarı 144 milyon Euro'ya ulaşmıştır. 2012 yılı içinde bölgesel girişim sermayesi fonuna gerçekleştirilecek yatırım ile portföyde toplam dokuz fona

¹⁵⁴ "Kobi A.Ş." Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=182&Itemid=274 , Erişim Tarihi 17.12.2012

¹⁵⁵ "KGF A.Ş.", Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=183&Itemid=275 , Erişim Tarihi 17.12.2012

ulaşılarak, iVCi kaynaklarının bütünüyle Türk Girişim Sermayesi sektörüne taahhüt edilmiş olması öngörülmektedir¹⁵⁶.

3.2.2.3. İhtisas Kuruluşu Olarak KOSGEB

KOSGEB; 12.04.1990 günlü, 3624 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının Kurulması Hakkında Yasa ile kurulmuştur. KOSGEB'in kuruluşundan önce, SEGEM ve KÜSGET adlı iki kuruluş, KOBİ'lere destek verme görevini yürütmüştür.v3624 sayılı kuruluş Yasasının 1. maddesine göre KOSGEB'in kuruluş amacı, "Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek ..."tir. 3624 sayılı Yasada KOSGEB'in örgüt yapısına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yer almamaktadır. KOSGEB'in örgüt yapısı, esas olarak 1998 yılında İcra Komitesi kararı ile yürürlüğe konulan "Değişim Mühendisliği" adlı belge ile biçimlendirilmiştir. KOSGEB'in organları; Genel Kurul, İcra Komitesi ve Başkanlıktır. Ayrıca hizmet birimi olarak kurulmuş enstitüler, geliştirme merkezleri ile laboratuvar müdürlükleri bulunmaktadır¹⁵⁷.

KOSGEB'İN ORGANLARI

Genel Kurul

Yasanın 7. maddesine göre Genel Kurulun görevleri kalkınma plan ve programları doğrultusunda, işletmelerin teknolojik gelişmelere ve serbest rekabet ortamına uyumunu sağlamak maksadıyla, küçük ve orta ölçekli sanayi kesimine ilişkin geliştirme ve destekleme kararlarının alınması, uygulamaların planlanması ve koordinasyonun sağlanması bakımından tedbirler almak, düzenleyici direktifler vermek, Başkanlığın yıllık faaliyet raporlarını incelemek, yıllık çalışma programı esaslarını tespit etmek ve önerilerde bulunmaktır. Başbakan'ın veya görevlendireceği

¹⁵⁶ "iVCi", Çevrimiçi , http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=344 , Erişim Tarihi 17.12.2012

¹⁵⁷ "KOSGEB Kuruluş Ve Organlar" Çevrimiçi , <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk21.pdf> , Erişim Tarihi 20.12.2012

bir bakanın başkanlığında, Ekonomi Bakanı, Maliye Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı, Kalkınma Bakanlığı Müsteşarı, Hazine Müsteşarı, Ekonomi Bakanlığı Müsteşarı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Müsteşarı, Yüksek Öğretim Kurulu'nca kuruluş tarihleri itibariyle 2 yıl sürelerle ve sırayla tayin edilecek Teknik Üniversite Rektörlerinden biri, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı, Türk Standartları Enstitüsü Başkanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı, Makine Mühendisleri Odası Başkanı, Elektrik Mühendisleri Odası Başkanı, Kimya Mühendisleri Odası Başkanı, Metalurji Mühendisleri Odası Başkanı, İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı, Mimarlar Odası Başkanı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Başkanı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Genel Başkanı, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı, Türkiye Bankalar Birliği Başkanı, Türkiye Halk Bankası Genel Müdürü, Türkiye Kalkınma Bankası Genel Müdürü, Başbakanlıkça uygun görülecek diğer banka genel müdürleri, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurulu'nca seçilecek sanayi odası, ticaret odası ile ticaret ve sanayi odası yönetim kurulu başkanları arasından en az birer tane olmak üzere toplam 5 yönetim kurulu başkanı, Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Başkanı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Genel Kurulunca belirlenecek 2 Birlik Başkanı, Madeni Eşya Sanatkarları Federasyonu Başkanı, Elektrik-Elektronik ve Benzeri Teknisyenleri Esnaf ve Sanatkarları Federasyonu Başkanı, Ağaç İşleri Federasyonu Başkanı, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği Başkanı ve Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı Başkanı ve Genel Kurul gündemi dikkate alınarak Başbakan tarafından belirlenebilecek diğer bakanlar, kamu ve özel sektör temsilcilerinden meydana gelir. Genel Kurul, yılda en az bir defa olmak üzere, Başbakanın daveti üzerine toplanır. Genel Kurul, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verilir. Oyların eşitliği halinde Genel Kurul Başkanı'nın oyu çift sayılır. Genel Kurul'un sekreteryası işleri Başkanlıkça yürütülür¹⁵⁸.

¹⁵⁸ "KOSGEB Genel Kurul" Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=2> , Erişim Tarihi

Genel Kurulun Görevleri: Kalkınma Plan ve Programları doğrultusunda, işletmelerin teknolojik gelişmelere ve serbest rekabet ortamına uyumunu sağlamak maksadıyla, işletmelere ilişkin geliştirme ve destekleme kararlarının alınması, uygulamaların planlanması ve koordinasyonunun sağlanması bakımından tedbirler almak, düzenleyici direktifler vermek, Başkanlığın yıllık faaliyet raporlarını incelemek, yıllık çalışma programı esaslarını tespit etmek ve önerilerde bulunmaktır¹⁵⁹.

İcra Komitesi

3624 sayılı Yasanın 9. maddesine göre İcra Komitesinin başlıca görevleri Genel Kurulun belirlediği politikalar, amaçlar, hedefler ve ilkeler doğrultusunda küçük ve orta ölçekli sanayinin geliştirilmesi ve desteklenmesine ilişkin uygulama kararlarını almak ve yürütmek, Başkanlıkça hazırlanan bütçeyi, personel kadrolarını onaylamak, Yönetmelik taslaklarını incelemek ve uygun göreceği Yönetmelikleri karara bağlamaktadır¹⁶⁰.

İcra Komitesi; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı'nın başkanlığında, Kalkınma Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Müsteşarı, Hazine Müsteşarı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Başkanı, Genel Kurul'da temsil edilen Teknik Üniversite Rektörü, TÜBİTAK Başkanı ile İdare Başkanı'ndan oluşmaktadır¹⁶¹.

İcra Komitesinin Görevleri: Genel Kurulun belirlediği politikalar, amaçlar, hedefler ve ilkeler istikametinde işletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesine ilişkin uygulama kararlarını almak, başkanlıkça hazırlanan bütçeyi, personel kadrolarını, geçici nitelikteki danışman sayılarını ve personele ödenecek gündelik miktarlarını

20.12.2012

¹⁵⁹ "KOSGEB Genel Kurul" Çevrimiçi ,

<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=2> , Erişim Tarihi

20.12.2012

¹⁶⁰ "KOSGEB İcra Kurulu" Çevrimiçi ,

<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=3> , Erişim Tarihi

20.12.2012

¹⁶¹ "KOSGEB İcra Kurulu" Çevrimiçi ,

<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=3> , Erişim Tarihi

20.12.2012

onaylamak, bu Kanuna göre Başkanlıkça hazırlanan, KOSGEB organlarının çalışma usul ve esasları, görev ve yetkileri ile diğer Yönetmelik taslaklarını incelemek ve uygun göreceği Yönetmelikleri karara bağlayarak bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay süre içinde yürürlüğe koymak, başkanlığın ihtiyacı olan taşınmazların edinilmesi, idaresi ve gerektiğinde Genel Kurulun tasvibinden sonra satılması hakkında kararlar vermek¹⁶².

Başkanlık; Başkanlığın 12. maddede sayılan görevleri özet olarak aşağıda belirtilmiştir¹⁶³:

- İcra Komitesinin aldığı kararları uygulamak,
- Mevcut küçük ve orta ölçekli sanayiye, genel sanayi politikalarına göre rehabilite, reorganize ve entegre etmek, yeni teşebbüsleri teşvik ve bu entegrasyona ve ihtiyaçlara göre yönlendirmek,
- İşletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi için stratejiler belirlemek,
- Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur. KOSGEB tarafından KOBİ'lere sunulan destekler aşağıdaki gibidir:

A) KOBİ Proje Destek Programı

Amaç ve Gerekçe¹⁶⁴

- İşletmelere özgü sorunların işletmeler tarafından projelendirildiği ve projelendirilen maliyetlerin desteklenebildiği bir programa ihtiyaç duyulması,
- KOBİ'lerde proje kültürü ve bilincinin oluşturulması,

¹⁶² “KOSGEB İcra Kurulu” Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁶³ “KOSGEB İcra Kurulu” Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁶⁴ “Kobi Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

- İşletmelerin proje yapabilme kapasitelerinin geliştirilmesi,
- Esnek destekleme sistemine ihtiyaç duyulması.

Program Süresi 3 Yıl

Proje Süresi 6-24 ay(+12 ay)

Destek Üst Limiti 150.000 TL

Proje Destek Oranı 1. ve 2. Bölgelerde %50 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde %60¹⁶⁵

Destek Konuları: İşletmelerin; üretim, yönetim-organizasyon, pazarlama, dış ticaret, insan kaynakları, mali işler ve finans, bilgi yönetimi ve bunlarla ilişkili alanlarda sunacakları projeler desteklenir¹⁶⁶.

Desteklenecek Giderler¹⁶⁷ :

- Bu program kapsamında desteklenecek proje giderlerine Kurul karar verir. Ancak, arsa, bina, inşaat, tadilat, tefrişat ve benzeri, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji ve su giderleri, kira giderleri, finansman giderleri, proje ile ilişkilendirilmemiş diğer maliyetler desteklenmez.
- Proje kapsamında desteklenmesi uygun görülen gider gruplarının toplamı Kurul tarafından belirlenir ve sabitlenir. Her bir proje gider grubunun desteklemeye esas tutarı; makine-teçhizat, hammadde, malzeme için, sabitlenen toplam tutarın % 10'unu ve personel, yazılım ve hizmet/diğer gider gruplarının her biri için % 40'ını geçmeyecek şekilde belirlenir. Proje bütçe gerçekleşmesindeki değişiklikler bu tutarları değiştirmez.

¹⁶⁵ “Kobi Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁶⁶ “Kobi Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁶⁷ “Kobi Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

B) Tematik Proje Destek Programı

Amaç ve Gerekçe¹⁶⁸

- KOBİ'lerin kendi işletmelerini geliştirmeleri ve Meslek Kuruluşları tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacıyla daha fazla proje hazırlamalarının teşvik edilmesi,
- Makro strateji dokümanlarında işaret edilen öncelikler dikkate alınarak belirlenen tematik alanlarda bölgesel ve sektörel ihtiyaçların karşılanması,
- KOBİ'lerin uluslararası mevzuat ve önceliklere uyumunun sağlanması,

Destek Unsurları:¹⁶⁹

	Çağrı Esaslı Tematik Program	Meslek Kuruluşu
Proje Destek Programı		
Başvuru Yapabilecekler	KOBİ'ler ve Meslek Kuruluşları	Meslek Kuruluşları
Program Süresi	Proje Teklif Çağrısında Belirlenir	36 Ay
Proje Süresi		24 Ay (+12 Ay)
Destek Oranı		1. ve 2. Bölgede % 50
3, 4, 5 ve 6 Bölgelerde %60		
Destek Türü		Geri Ödemesiz
Destek Üst Limiti		150.000 TL

Çağrı Esaslı Tematik Program Desteklenecek Proje Giderleri¹⁷⁰

- Personel net ücretleri ve seyahat giderleri,
- Yeni Makine-ekipman, yazılım ve donanım alımı veya kiralanması giderleri,
- Sarf malzemesi giderleri,

¹⁶⁸ “Tematik Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=4> Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁶⁹ “Tematik Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=4> Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁷⁰ “Tematik Proje Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=4> Erişim Tarihi 20.12.2012

- Hizmet alım giderleri,
- Genel idari giderler

Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri

Kurul tarafından uygun bulunan ve aşağıda belirtilenler dışında kalan giderler destek kapsamındadır; Bina inşaat yapımı, tadilatı, gayrimenkul alımı, makine-teçhizat, tefrişat, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, finansman giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji, su, kira giderleri, proje ortaklarından alınan danışmanlık ve hizmet alımı giderleri ve proje ile ilişkilendirilmemiş maliyetler¹⁷¹.

C) AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Amaç ve Gerekçe¹⁷²

- Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip KOBİ ve girişimcilerin geliştirilmesi,
- Teknolojik fikirlere sahip tekno-girişimcilerin desteklenmesi,
- KOBİ’lerde Ar-Ge bilincinin yaygınlaştırılması ve Ar-Ge kapasitesinin artırılması,
- Mevcut Ar-Ge desteklerinin geliştirilmesi,
- İnovatif faaliyetlerin desteklenmesi,
- Ar-Ge ve İnovasyon proje sonuçlarının ticarileştirilmesi ve endüstriyel uygulamasına yönelik destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulması.

Proje Süresi¹⁷³

- Ar-Ge ve İnovasyon Programı için en az 12 (on iki), en çok 24 (yirmi dört) ay,
- Endüstriyel Uygulama Programı için en çok 18 (on sekiz) ay,
- Her iki program için de Kurul kararı ile 12 (on iki) aya kadar ek süre verilebilir.
- Destek Üst Limiti (TL) DESTEK %

¹⁷¹ “Tematik Proje Destek Programı”, Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=4> Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁷² “Ar-Ge, İnovasyon Destek Programı”, Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁷³ “Ar-Ge, İnovasyon Destek Programı”, Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6> , Erişim Tarihi 20.12.2012

Ar-Ge ve İnovasyon Programı¹⁷⁴

İşlik Desteği	İşliklerden bedel alınmaz	
Kira Desteği	12.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği	100.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	200.000	75
Personel Gideri Desteği	100.000	75
Başlangıç Sermayesi Desteği	20.000	100

Proje Geliştirme Desteği¹⁷⁵

Proje Danışmanlık Desteği	25.000	75
Eğitim Desteği	5.000	
Sınai ve Fikri Mülkiyet Hakları Desteği	25.000	
Proje Tanıtım Desteği	5.000	
Yurtdışı Kongre/Konferans/Fuar Ziyareti/ Teknolojik İşbirliği Ziyareti Desteği	15.000	
Test, Analiz, Belgelendirme Desteği	25.000	

Endüstriyel Uygulama Programı¹⁷⁶

Kira Desteği	18.000	75
Personel Gideri Desteği	100.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Gid. Desteği	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	200.000	75

¹⁷⁴ “Ar-Ge, İnovasyon Destek Programı”, Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁷⁵ “Ar-Ge , İnovasyon Destek Programı”, Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁷⁶ “Ar-Ge , İnovasyon Destek Programı”, Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6> , Erişim Tarihi 20.12.2012

D) Genel Destek Programı

Amaç ve Gereksinim:¹⁷⁷

- Proje hazırlama kapasitesi düşük KOBİ'ler ile KOSGEB hedef kitlesine yeni dahil olmuş sektörlerdeki KOBİ'lerin de mevcut KOSGEB desteklerinden faydalanması,
- KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal/hizmet üretmelerinin sağlanması,
- Mevcut KOSGEB desteklerinin revize edilerek daha fazla KOBİ'nin bu desteklerden yaygın şekilde faydalanması,
- KOBİ'lerin rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek amacıyla genel işletme geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi,
- KOBİ'lerin yurt içi ve yurt dışı pazar paylarını artırmak amacıyla tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi.

Genel Destekler	Destek Üst Limiti (TL)		Destek Oranı
	1. ve 2. Bölgeler	3., 4., 5. ve 6. Bölgeler	
	%50		%60
Yurt İçi Fuar Desteği	30.000		
Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	10.000		
Tanıtım Desteği	10.000		
Eşleştirme Desteği	15.000		
Bağımsız Denetim Desteği	10.000		
Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	20.000		
Danışmanlık Desteği	15.000		
Eğitim Desteği	10.000		
Enerji Verimliliği Desteği	30.000		
Tasarım Desteği	15.000		
Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	20.000		
Belgelendirme Desteği	10.000		
Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	20.000		

¹⁷⁷ “Genel Destek Programı”, Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7> , Erişim Tarihi , 20.12.2012

E) Girişimcilik Destek Programı

Programın Amacı¹⁷⁸

- Girişimciliğin desteklenmesi
- Girişimciliğin yaygınlaştırılması
- Başarılı işletmelerin kurulması

Programdan Kimler Yararlanabilir¹⁷⁹

- Küçük ve Orta lekli işletmeler,
- Girişimciler
- işletici Kuruluşlar (iş Geliştirme Merkezi'ni yönetmek üzere kurulan tüzel kişilik)

Programın Kapsamı¹⁸⁰

- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi,
- Yeni Girişimci Desteği,
- iş Geliştirme Merkezi (işGEM) Desteği
- iş Planı ödülünden oluşur.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi, kendi işini kurmak isteyen girişimcilerin bir iş planına dayalı olarak kuracağı işletmelerin başarı düzeylerini artırmak amacıyla dzenlenir¹⁸¹.

Uygulamalı Girişimcilik Eđitimi¹⁸²;

- KOSGEB birimleri tarafından düzenlenen,
- Ulusal veya uluslararası projeler kapsamında, KOSGEB tarafından yrtlen,
- KOSGEB ile işbirliği içerisinde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen eğitimler,

¹⁷⁸ "Girişimcilik Destek Programı", evrimii ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁷⁹ "Girişimcilik Destek Programı", evrimii ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁸⁰ "Girişimcilik Destek Programı", evrimii ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁸¹ "Girişimcilik Destek Programı", evrimii ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁸² "Girişimcilik Destek Programı", evrimii ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

- Üniversiteler tarafından örgün eğitim kapsamında verilen girişimcilik dersleridir.

Bu eğitimler, 24 saati atölye çalışmalarından oluşan toplam 70 saatlik eğitimler olup; genel katılıma açık ve ücretsiz eğitimlerdir.

Yeni Girişimci Desteği: ¹⁸³

Bu destekten;

- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi'ni,
- KOSGEB Genç Girişimci Geliştirme Programı'nı,
- Küçük Ölçekli İşletme Kurma Danışmanlığı Desteği (KÖİDD) Programı'nı tamamlayarak eğitime veya programa katıldığını belgeleyen ve işletmesini kuran girişimciler,
- İŞGEM'de yer alan işletmeler yararlanabilir.

Yeni Girişimci Desteğinin Unsurları, Oranı, Süresi ve Üst Limiti ¹⁸⁴

Destek Unsuru	Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%)	
		(1. ve 2 . Bölge)	(3., 4., 5. ve 6. Bölge)
Geri Ödemesiz			
İşletme Kuruluş Desteği	3.000	60	70
Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği	15.000		
İşletme Giderleri Desteği	12.000		
Geri Ödemeli			
Sabit Yatırım Desteği	70.000		

F) Gelişen İşletmeler Piyasası Kobi Destek Programı

Programın Amacı ve Kapsamı ¹⁸⁵

Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı” ile gelişme ve büyüme potansiyeline sahip küçük ve orta ölçekli işletmelerin;

¹⁸³ “Girişimcilik Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁸⁴ “Girişimcilik Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

¹⁸⁵ “Girişimcilik Destek Programı” , Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8> , Erişim Tarihi 20.12.2012

- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem görmesinin sağlanması,
- Sermaye piyasalarından fon temin edilmesine imkan sağlanması
- Program kapsamında, KOBİ'lerin paylarının Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem görmek üzere halka açılma sürecinde;
- Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli,
- Bağımsız denetim hizmeti bedeli,
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurul kaydına alma ücreti,
- İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası Listesine kabul ücreti,
- Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) masrafı,
- Aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu,

KOSGEB tarafından geri ödemesiz destek olarak söz konusu maliyetler KOSGEB tarafından karşılanacaktır. Program kapsamında sağlanan desteğin toplam üst limiti 100.000 (Yüzbin) TL olup, destek unsurlarının üst limit ve oranları aşağıda verilmiştir¹⁸⁶.

Destek Ödemesi Üst Limiti (TL) Destek Unsurları Oranı (%)¹⁸⁷

Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli (azami 2 yıl)	60.000	75
Bağımsız denetim hizmeti bedeli	20.000	75
SPK kurul kaydına alma ücreti	10.000	100
İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası Listesine kabul ücreti	10.000	100
Merkezi Kayıt Kuruluşu masrafı	10.000	100
Aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu	10.000	75

¹⁸⁶ “Gelişen Kobi Destek Programı”, Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=24> , Erişim Tarihi , 20.12.2012

¹⁸⁷ “Gelişen Kobi Destek Programı”, Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=24> , Erişim Tarihi , 20.12.2012

G) Kredi Faiz Desteği

Programın Amacı ve Kapsamı¹⁸⁸

Kredi Faiz Desteği programları ile KOSGEB tarafından; küçük ve orta ölçekli işletmelere uygun koşullarda finansal destek temin edilerek,

- Üretim, kalite ve standartlarını artırmaları,
- Finansman sorunlarının çözümü,
- İstihdam yaratmaları,
- Uluslararası düzeyde rekabet etmelerinin sağlanmasıdır.

KOSGEB'in 2003 yılından itibaren sağladığı finansal destekler, Bakanlar Kurulu Kararı gereğince 2008 yılına kadar üç kamu bankası aracılığıyla sağlanmış, 2008 yılı Mayıs ayında ise yeniden düzenlenen Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, halen Türkiye'de faaliyette bulunan kamu bankaları, özel bankalar, katılım bankaları ile yapılan Protokollerle KOBİ'lere kullanılacak kredilerin faiz/kar payı, komisyon vb. giderlerinin program türüne göre kısmen ya da tamamen karşılanması şeklinde sürdürülmektedir.

KOSGEB Veri Tabanında kayıtları onaylı ve KOSGEB desteklerinden yasaklı olmayan gerçek/tüzel kişiliği haiz işletmeler yararlanabilir. Yatırım, işletme ve ihracat amaçlı Kredi Destek Programı çerçevesinde kullanacakları banka kredileri için başvuru koşulları ve diğer şartlar KOSGEB tarafından belirlenir. Kredi faiz desteği, KOSGEB bütçe imkanları dahilinde, KOSGEB İcra Komitesi'nin kararları doğrultusunda; işletmelerin ve girişimcilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, günün şartlarına uygun olarak hazırlanan kredi programları kapsamında, bankalar ile yapılan protokoller çerçevesinde kullanılır. Bu kapsamda yapılan protokollerde; taraflar ve protokoldeki sorumlulukları, kredinin vadesi, limiti, faiz/kar payı tutarı, ödeme şekli, masraf ve ipotek tesis giderleri, kredinin işleyiş ve uygulama süreci imza altına alınır. Kredi başvuruları bankacılık kredi mevzuatı çerçevesinde değerlendirilir. Bu destek, ana para riski bankaya ait olmak kaydıyla, yatırım, işletme

¹⁸⁸ "Kredi Faiz Desteği", Çevrimiçi , <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=32> , Erişim Tarihi 20.12.2012

sermayesi ve ihracata yönelik Türk Lirası veya döviz cinsinden nakdi ya da gayri nakdi kredilerin, faiz/kar payı, komisyon vb. tutarlarının kısmen veya tamamının KOSGEB tarafından diğer masrafların (vergi yükümlülükleri, dosya masrafları vb.) işletme tarafından karşılanması suretiyle yürütülür. KOSGEB KOBİ kredi faiz desteğinin vadesi azami 48 (kırk sekiz) ayı, üst limiti işletme başına 300.000 (üç yüz bin) TL'yi geçemez. Kredi programı çerçevesinde verilecek yatırım ve işletme kredileri Türk Lirası cinsinden, ihracat kredileri ise döviz ve/veya döviz karşılığı Türk Lirası cinsinden kullanılır. Taahhüde bağlı kredi programlarında; işletmeden, içeriği programın özelliğine uygun olarak KOSGEB tarafından belirlenen ve yükümlülüklerin yer aldığı bir taahhütname istenebilir. Desteklere ilişkin olarak; ilgili mevzuat hükümlerine aykırı kullanımların tespiti halinde yürürlükteki mevzuat dahilinde Kredi Faiz Desteği iptal edilerek işletmelerin ve girişimcilerin yeni destek başvuruları uyuşmazlık bitene kadar kabul edilmez. Bu takdirde destek verilmiş ise, KOSGEB'in desteğe ilişkin kredi faiz alacağı yasal faizi ile birlikte KOSGEB tarafından hiçbir ihbar ve ihtara gerek kalmaksızın işletmelerden ve girişimcilerden tahsil edilir. Uyuşmazlık sona erdiğinde ve işletmenin ve girişimcinin müracaatı halinde yeni desteklerden yararlanma hakkı devam eder. Yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde, KOSGEB Veri Tabanı'nda kaydı onaylanmış ve KOSGEB Desteklerinden yasaklı olmayan işletmeler KOSGEB Kredi Faiz Desteği programlarından yararlanabilir. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca desteklenen veya kamu kaynaklarından subvansé edilen krediler için ayrıca KOSGEB Kredi Faiz Desteği kullanılmaz. KOSGEB Kredi Faiz Destek uygulamaları, web tabanlı yazılım sistemi üzerinden on-line olarak, tarafların müdahalesine imkan vermeyecek şekilde, başvuru sırasına göre ayrılan kaynak tükenene kadar olmak üzere, makul miktarda da yedek başvurular kabul edilerek, hakkaniyet ilkeleri kapsamında yürütülmektedir. Teminat sorunu yaşayan tüm KOBİ'ler Kredi Garanti Fonu A.Ş.(KGF)'den sağlanabilecek kefaletle daha uygun koşullarda bu imkandan yararlanabilmektedirler. İlgili Kanun gereğince diğer KOSGEB Desteklerinde olduğu gibi, Kredi Faiz Destek Programlarından yararlanabilecek işletmelerin, gecikmiş vergi ve SGK Prim borcu bulunmamalıdır¹⁸⁹.

¹⁸⁹ "Kredi Faiz Desteği", Çevrimiçi, <http://www.kosgeb.gov.tr/pages/ui/destekler.aspx?ref=32>, Erişim Tarihi 20.12.2012

4. KOBİ KREDİLERİ AÇISINDAN BASEL-II'NİN ÖNEMİ

4.1 BASEL-I ve BASEL-II'YE GENEL BAKIŞ

Tüm dünyada mali sermayenin yeniden yapılandırılmasını içeren Basel Kriterleri'nin temeli 1974 yılına dayanmaktadır. Ülkelerin Merkez Bankalarının oluşturdukları bir kuruluş olan BİS (Bank For International Settlements) tarafından 1977 yılında uluslararası döviz ve bankacılık piyasalarında meydana gelen önemli krizleri takiben, "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi" adı altında Basel Komitesi kuruldu¹⁹⁰. Komiteye üye ülkeler; Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Kanada, Belçika, İsveç, İsviçre, İspanya, Lüksemburg, İtalya, Japonya ve ABD'dir. Ana amaç bankaların çalışma kriterlerini belirlemek ve uygulamaktır. Bankadan bankaya çalışma kriterlerinin değişiklik göstermesi önlenmeye çalışılmıştır. Ana amaç kurumsallaşma ve risk yöntemlerini kullanmaktır¹⁹¹.

Basel Komitesi ulusal sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerinde uyumluluk getirmek ve bu konuda asgari bir standart oluşturmak amacıyla Basel I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını 1988 yılında yayımlamıştır. Bu uzlaş 1993 yılında yürürlüğe girmiş ve bankalar taşıdıkları riskle orantılı olarak yasal sermaye bulundurmaya başlamıştır. Tanımlanan sermayenin, risk ağırlıklı aktiflere oranının en az % 8 olması öngörülmüş ve kurumsal yapıya ulaşmayan, risklerini yönetmeyen işletmeler için Basel vurgusu yapılmıştır.

Basel kriterleri risk yönetimi anlamına gelir. Bankacılık faaliyetleri içinde oldukça önemli riskler vardır. Bu risklerin başında döviz ve faiz riski gelir. Basel yöntemiyle risk yönetimi uygulaması genişletilmiştir. Basel I'in ortaya çıkışında uluslararası geçerliliği olan bir '*sermaye yeterliliği hesaplama*' yöntemi geliştirilmek ve uygulanmak istenmektedir. Ayrıca piyasa riski hesaplamaya dahil edilerek var olan sistematik riskler içerisine yeni bir risk kat sayısı eklenmiştir. Bankaların sermaye

¹⁹⁰ Çevrimiçi, BIS, <http://www.bis.org/about/history.htm>, Erişim Tarihi: 15/03/2013

¹⁹¹ Murat Beşinci, Cemil Ertem, "Basel Kriterleri", Çevrimiçi, http://www.birgun.net/forum_index.php?news_code=1108535891&year=2005&month=02&day=16 Erişim Tarihi: 20.03.2013

yeterliliği sürecini kuvvetlendirmek amacıyla düzenlemiştir. Komite tarafından yayınlanan *sermaye yeterliliği düzenlemesi*, ülkelerde farklı normlarla uygulanan sistemleri tekdüze hale getirmiş ve bu düzenlemeye 1996 yılında *piyasa riski* hesaplaması eklenmiştir. Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin üyesi G-10 ülkeleri tarafından hazırlanan Basel I, hali hazırda 100'den fazla ülkede, ulusal bankalar da dahil olmak üzere uygulanmaktadır.¹⁹² Bu durum Basel I'i kabul eden bir ülkedeki bankanın risk düzeyini diğer ülkedeki yatırımcı için hesaplanabilir kılmıştır.

Basel Komitesi etkin bankacılık denetimi için 25 temel ilke belirlemiş olup bu ilkeler ilgili oldukları konular kapsamında aşağıdaki gibi sınıflandırılabilirler:¹⁹³

- I. Etkin bankacılık gözetim ve denetimi için ön koşullar
- II. Bankacılık lisansı verilmesine ilişkin ilkeler
- III. Bankaların faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmesini temine yönelik ilkeler
- IV. Bankacılık denetim ve gözetiminde kullanılacak yöntemlere ilişkin ilkeler
- V. Bilgi gereksiniminin karşılanmasına ve kamunun aydınlatılmasına yönelik ilkeler
- VI. Denetim ve gözetim otoritesinin yasal yetkilerine dair ilkeler
- VII. Sınır ötesi bankacılık faaliyetlerine yönelik ilkeler

Basel Komitesi, temel ilkelerini uluslararası finans sisteminin sağlamlaştırılmasına yardımcı olacak şekilde düzenlemiştir. Komite, temel ilkelerin uluslar arası alanda uygulanması durumunda finansal istikrarın gelişmesinde önemli yol alınacağına ve etkin denetim sisteminde geleceğe yönelik taban sağlanacağına inanmaktadır.

Basel Komitesi'nin belirlemiş olduğu 25 temel ilkel şunlardır;¹⁹⁴

1. Amaçlar, Bağımsızlık, Güç, Şeffaflık ve İşbirliği: Denetim sisteminde bankaların denetiminde bulunacak otoriteler açık sorumluluklara ve amaçlara sahip olacaktır. Otorite operasyonel bağımsızlığa, akli yönetime, şeffaf yöntemlere ve kaynaklara

¹⁹²Mustafa Atiker, **Basel I-Basel II, Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi Bilgi Raporu**, Sayı:2005-41, Konya, 2005, s:62

193 M. Ayhan Altıntaş, **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**, Turhan Kitabevi, Mart, 2006, s:60

¹⁹⁴ Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Etkin Bankacılık Denetimi için Temel ilkeler, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 59, 2006, ss.127-130

sahip olmalı ve tüm görevlerini yapmaktan sorumlu olmalıdır. Bankacılık denetimi için uygun yasal çerçeveye; banka kurulmasında ve devam eden denetimlerde yetki ile ilgili hüküm vermeye, güvenlik ve sağlamlıkla kadar kanunlara uygun olarak söz söyleme gücüne ve denetleyiciler için yasal korumaya ihtiyaç duyar. Denetleyenler arasında bilgi paylaşımı ve korunması için düzenlemeler yapılmalıdır.

2. İzin Verilebilir Faaliyetler: Denetime tabi ve lisanslandırılmış kurumların izin verilebilir faaliyetleri açıkça tanımlanmalı, ismen banka kelimesinin kullanımı kontrol edilmelidir.

3. Lisanslama Kriterleri: Lisanslama otoritesin, kriter koyma ve standartları karşılamayan kuruluş başvurularını reddetme yetkisi olmalıdır. Süreç, sahiplik yapısı, bankanın ve daha geniş grubun yönetiminin değerlendirmesinden oluşmalı, kurul üyelerinin ve üst düzey yöneticilerinin saygınlığını ve uygunluğunu, stratejik ve operasyonel planı, iç kontrol ve risk yönetimini içermelidir. Öngörülen sahip yabancı bir banka ise, ana ülke denetim otoritesinden ön kabul temin edilmelidir.

4. Büyük Alımlar: Denetim otoritesi, sınır ötesi operasyonların kurulmasını içeren ve yakın ilişkili ortaklık veya yapıların bankayı risklerle karşı karşıya bırakmamasını ve denetimi engellememesini teyit eden kriterlere aykırı olabilecek bankaların büyük kazanım veya yatırımlarını inceleme yetkisine sahip olmalıdır.

5. Kayda Değer Hisse Transferi: Denetim otoritesi, bankalarının diğer gruplara sahiplik değişimi ya da dolaylı, dolaysız hisse değişimi niyetlerini inceleme ve reddetme gücüne sahip olmalıdır.

6. Sermaye Yeterliliği: Denetim otoritesi, bankaların üstlendiği riskleri yansıtan asgari sermaye yeterlilik gereksinimini belirlemeli ve kayıpları telafi etme kapasitesini göz önünde bulundurarak sermayeyi tanımlamalıdır. En azından global bankalar için tesis edilen gereksinimler, uygulanabilir Basel gereksinimlerinden az olmamalıdır.

7. Risk Yönetim Süreci: Denetim otoritesi, bankalar ve bankacılık gruplarının; tanımlama, gözden geçirme, kontrol etme, değerlendirme ve risk unsurlarını

azaltarak bankaların risk profillerine dair ayrıntılı sermaye yeterliliği değerlendirmeleri için kapsamlı risk yönetim metotlarına (kurul ve üst yönetici kusurlarını içeren) sahip oldukları konusunda tatmin edilmelidir. Bu süreç kurumların yapısal hacmi ve karmaşıklığıyla orantılı olmalıdır.

8. Kredi Riski: Denetim otoritesi, bankaların ihtiyatlı politika ve metotlarla kredi risklerini (karşılıklı riskleri içeren) tanımlamak, ölçmek, gözetlemek ve kontrol etmek için kurumların risk profillerini içeren kredi risk yönetimi metotlarına sahip oldukları konusunda ikna edilmelidir. Bu, kredilerin dağıtımı ve yatırım süreçlerini, yatırım kredisi kalitesini, kredi ve yatırım portföyünün devam eden değerlendirilmesi yönetimini içerir.

9. Problem Aktifler, Karşılıklar ve Yedekler: Denetim otoritesi, bankaların problemlili varlıkları yönetmek, bu varlıkların yedek ve hazırlıkların yeterliliğini değerlendirmek için uygun yöntemleri kurdukları ve sürdürdükleri konusunda ikna edilmelidir.

10. Maruz Kalınan Geniş Risk Limitleri: Denetim otoritesi, banka portföylerinin yoğunlaşmasını tanımlamak ve yönetmek için mümkün kılınabilir yönetim politikalarına sahip olduğu konusunda tatmin edilmelidir. Denetim otoritesi bankaların tek veya grup halindeki riske maruz kalmalarını sınırlamak için limitler koyabilir.

11. Ülke ve Transfer Riskleri: Denetim otoritesi, bankaların uluslararası krediler ve yatırım aktiflerinde transfer riskini ve ülke riskini tanımlama, ölçme, izleme ve kontrol etmek için bu tür risklere karşı yedek ve karşılıkları sürdürdükleri ve yeterli politika ve metotlara sahip oldukları konusunda ikna edilmelidir.

12. Piyasa Riski: Denetim otoritesi, bankaların piyasa riskini hatasız olarak tanımlayan, ölçen, izleyen ve kontrol eden elverişli politika ve metotlara sahip oldukları konusunda tatmin edilmelidir. Otorite piyasa riskinin garanti edilmesi için belirli sermaye ile yükümlü tutmak, belirli limitleri empoze etmek gücüne sahip olmalıdır.

13. İlgili Grupların Riskine Maruz Kalma: İlgili grupların riskine maruz kalmadan doğan suiistimalleri önlemek, çıkar çatışmalarına dikkat çekmek için denetim

otoritesi, bankaların bu şirketler ve şahıslardan doğacak riski, objektif temellere yayması konusunda elverişli enstrümanlar edinmelidir. Bu risk alanları izlenmeli, riskleri kontrol etmek için uygun adımlar atılmalıdır ve bu alanlarının hesaplarının kapatılması standart politika ve metotlarla yapılmalıdır.

14. Likidite Riski: Denetim otoritesi; bankaların, kurumların risk profillerini dikkate alan likidite riskini tanımlayan, ölçen, izleyen ve kontrol eden ve günlük tabanda likiditeyi yöneten likidite stratejisine, ihtiyatlı politika ve metotlara sahip oldukları konusunda tatmin edilmelidir. Denetim otoritesi, bankaların, likidite problemlerini ele alan muhtemel planlara sahip olmalarını talep eder.

15. Operasyonel Risk: Denetim otoritesi; operasyonel riskleri tanımlamak, ölçmek, izlemek ve hafifletmek için risk yönetimi ve süreçleri konusunda tatmin edilmelidir. Bu politika ve süreçler bankaların büyüklük ve karmaşıklığı ile orantılı olmalıdır.

16. Faiz Oranı Riski: Denetim otoritesi; bankaların kurulları tarafından onaylanmış ve üst düzey yöneticileri tarafından uygulanan iyi tanımlanmış stratejileri içeren ve bankaların kayıtlarında olan faiz oranı riskini tanımlamaya, ölçmeye, izlemeye ve kontrol etmeye elverişli etkin sistemlere sahip oldukları konusunda tatmin edilmelidir. Bu sistem onların büyüklük ve karmaşıklığına uygun olmalıdır.

17. İç Kontrol ve Denetim: Denetim otoritesi; bankaların işlerinin karmaşıklığı ve büyüklüğü için yeterli olan iç kontroller sistemlerine sahip oldukları konusunda ikna edilmelidir. Bu iç kontroller, yetki ve sorumluluk dağıtımına açık, bankayı taahhüt altına sokan fonksiyonların ayırımına dikkat etmiş olmalıdır. Ayrıca fonların ödenmesi, aktif ve pasiflerin muhasebeleşmesi, banka aktiflerinin korunması ve açık düzenlemelerin kontrollere uygunluğunu test etmek için gerekli olan bağımsız iç denetim ve uygunluk fonksiyonlarını içermelidir.

18. Finansal Hizmetlerin Kötüye Kullanımı: Denetim otoritesi, bankaların finansal sektörde profesyonel ve yüksek etik standartları destekleyen ve bankaların kasti veya kasti olmayan yasadışı eylemlerde kullanılmalarını engelleyen, sıkı “müşterini tanı” kurallarına elverişli politika ve süreçlere sahip oldukları konusunda ikna edilmelidir.

19. Denetimsel Yaklaşım: Bankacılık denetim sistemi; denetim otoritelerinin, esaslı bir banka ve bankacılık grupları faaliyetleri anlayışı ile birlikte güvenlik ve sağlamlığa ve bankacılık sisteminin istikrarı üzerine odaklanarak bir bütün olarak bankacılık sistemi faaliyetleri anlayışı geliştirmesi ve bu anlayışı sürekli kılmasını gerektirir.

20. Denetimsel Teknikler: Banka yönetimi ile düzenli iletişimden ve yerinde ve uzaktan denetimden meydana gelmelidir.

21. Denetimsel Raporlama: Denetim otoriteleri hem tek hem konsolide bazda bankalardan gelen öngörülü istatistiksel verileri ve raporları toplama, gözden geçirme ve analiz etme araçlarına ve alan incelemeleri ya da dış uzman kullanımı aracılığıyla gelen bu raporların bağımsız doğrulanması araçlarına sahip olmalıdır.

22. Muhasebe ve Açıklama: Denetim otoriteleri her bankanın uluslararası düzeyde kabul görmüş muhasebe politika ve süreçleriyle uyumlu kaydedilmiş kayıtları, kendisinin finansal durumunu ve portföyünü dürüstçe yansıtan bilgileri düzenli bazda yayımlamayı sürdürdüğü konusunda ikna edilmelidir.

23. Denetim Otoritelerinin Düzeltici ve iyileştirici Güçleri: Denetim otoriteleri, tasarrufları altında doğru zamanlı düzeltici eylemlere sebebiyet veren yeterli denetimsel araçlar dizisine sahip olmalıdır. Bu araçlar gerektiğinde bankacılık lisansını iptal etme veya iptal etmeyi tavsiye etme ehliyetini içerir.

24. Konsolide Edilmiş Denetim: Denetim otoritelerinin, bankacılık grubunu, yeterli izleme ve uygunsa grup tarafından dünya çapında idare edilen işleri her yönüyle ihtiyatlı normlar uygulayarak konsolide bazda denetlemesi, bankacılık denetiminin esas unsurlarından birisidir.

25. Merkez Ev Sahibi İlişkisi: Sınır ötesi konsolide edilmiş denetim, merkez ülke denetim otoritesi ile ilgili diğer denetim otoritelerinin, özellikle ev sahibi ülke denetim otoritelerinin bilgi alışverişi ve işbirliğini gerektirir. Bankacılık denetim otoriteleri, yabancı bankaların yerel işlemlerine, yerel bankaların uymak zorunda

oldukları standartların aynısını uygulamalıdır. Banka denetimi için ortaya koyulan temel prensipler son derece önemli olmakla birlikte, Basel Komitesi'nin ülke bankacılık sistemleri ve banka denetim otoritelerini en fazla etkileyen çalışmaları sermaye yeterliliği uzlaşılardır.

Basel-I uluslararası bankacılık sisteminin sağlamlığının ve istikrarının güçlendirilmesine ve uluslararası bankalar arasındaki rekabetin geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Ancak, finans piyasaları zaman içinde önemli ölçüde gelişmiş ve dünya finans sistemi büyük ölçüde ekonomik türbülansa girmiştir. Ayrıca Basel-I; bankaların risk düzeylerini tam yansıtmaması, düzenlemenin yarattığı farklılıklar nedeniyle oluşabilecek arbitrajı engelleyememesi, operasyonel risk gibi bazı riskleri içermemesi ve OECD ülkesi kriterinin yol açtığı rekabet eşitsizliği nedeniyle bankalarda yeterli sermaye ve risk yönetimine sahip olunması ve bankacılık sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi hususlarında yetersiz kalmış ve yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Yeni Basel Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı (Basel-II) için çalışmalar 1999 'da başlamıştır. Basel-II, piyasa riski ile ilgili düzenlemeleri aynen korurken, kredi riskinin hesaplanması ile ilgili yeni düzenlemeler getirilmiş ve operasyonel risk ilk kez sermaye yeterliliği hesaplanmasına dâhil edilmiştir¹⁹⁵.

Basel Komitesi, 2002 yılında "Basel-II standartları" nı taslak olarak yayınladı. 2004 yılında taslak kesinleşerek standart halini aldı ve 2007 yılından itibaren uygulamaya başlandı. Basel-II'de sermaye yeterliliği rasyosunun dışında yeni riskler eklenmiştir. Kredi riskinden sonra Basel I'de piyasa riski ve operasyonel risk eklenmiştir. Basel-I bankaların ayırmaları gereken sermayeyi sınırlandıran yapıdır. Basel-II'de Basel'in içine işletmelerde katıldı. Bankalarda aktif pasif denkliliği oldukça önemlidir ve bankalardaki aktif pasifin denk olmamasının nedeni kredilerin dönmeyişi yani batık kredilerdir. Bankaların bilanço yapısı ödenmeyen kredi riskinden dolayı bozulmaktadır. Bu yüzden şirketin riskine yani şirket bilançosuna bakılmalıdır. Burada söz konusu olan öz kaynak ve aktif kalitesiyle ayakta duramayan işletmelerdir. İşletme aktif ve öz kaynak kalitesi iyi ise ve aktif pasif denkliliğinde

¹⁹⁵ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi 15.02.2013

sorun yoksa bankalardan aldığı kredi borcunu öder. Banka olarak işletmenin mali tablosundaki bozukluk üstlenildiği için bankalarında mali tablosunda bozulmalar yaşanmaktadır¹⁹⁶.

Bankacılık krizlerinin nedeni kredisini ödeyemeyen işletmeler olduğu için işletmeler Basel-II'ye katılmışlardır. Basel-II' de üç temel amaç vardır. Bunlar¹⁹⁷;

1) Bankaların riskini daha iyi ölçmek ve bunu asgari sermaye ile ilişkilendirmek

2) İç ve dış denetimi güçlendirmek

3) Şeffaf ve uluslararası muhasebe kurallarına uygun bilançolar yoluyla piyasa disiplinini sağlamak.

Yapılan düzenlemeler ilk başta bankacılığı ilgilendiriyor gibi gözükse de firmalarda bundan payını alacaktır. İyi firmalar, bankalardan daha düşük maliyetli fon kullanma imkanı bulurken, riskli firmalar kredi almakta zorlanacak ya da kredi maliyetleri yükselecektir. Yani sadece bankaların bilançosundaki risk yönetimi önemli olmadığı için işletmelerin bilançosu da sürece katılmalıdır. BDDK 25 Haziran 2008 tarihinde yaptığı açıklama ile Basel-II düzenlemesi ileri bir tarihe ertelediğini duyurmuştur. 2008 deki Mortgage Krizi ekonomilerin bozulması nedeniyle 2008-2010 da Basel-II de duraklama süreci yaşanmıştır. Tam anlamıyla Basel-II yetersiz bulunmuyorsa da Basel-II eklemeler yapılması gündemdedir. Krizden sonra yeni risk tanımına ihtiyaç duyulmuştur ve bundan sonraki adım Basel-III tür¹⁹⁸.

¹⁹⁶ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi 15.02.2013

¹⁹⁷ ATO, “BASEL II Kobilerin Kredi Riski Ve Derecelendirilmesi” Çevrimiçi , http://www.atonet.org.tr/yeni/files/files/OZEL_IHTISAS_KOMISYONLARI/files/ato_basel.pdf-matbaa.pdf , Erişim Tarihi 20.03.2013

¹⁹⁸ ATO, “Basel II KOBİlerin Kredi Riski Ve Derecelendirilmesi” Çevrimiçi , http://www.atonet.org.tr/yeni/files/files/OZEL_IHTISAS_KOMISYONLARI/files/ato_basel.pdf-matbaa.pdf , Erişim Tarihi 20.03.2013

4.2. BASEL HÜKÜMLERİ

4.2.1. Basel-I Kriterleri

Basel - I kriterlerinin temel esası, kredi verilecek olan müşterinin kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün belirlenmesidir. Bu yükümlülük OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmektedir. Kredilendirmede OECD ülkesi olanlar lehine kredi kolaylıkları sağlanması esası geçerli olmuştur. Basel-I kriterleri ile bankaların krizlere karşı dayanıklılığını arttırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak için uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Basel-I kriterleri, bankaların kredi verirken belirli esaslara uyulması ve risk üstlenme katsayılarının belirli bir değerin altında olmasını öngörmektedir. Bunları temin etmek için bankaların sermaye yeterliliğinde uluslararası standartlar belirlenmiştir. Buna göre, Sermayenin Risk Ağırlığının aktiflere oranı için alt sınır % 8'dir¹⁹⁹.

Risk Ağırlığı

(Banka Sermaye Katsayısı % 8 ≤ -----

Aktifler (Kredi Riski)

Bankaların kredi riski, aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıflarına ayrılması ve her sınıfa karşılık gelen risk ağırlıkları olan %0, %20, % 50 ve %100 katsayılarıyla çarpılmasıyla hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, bankaların bünyelerinde asgari bir sermaye bulundurmalarını istemekte, bankaların faaliyetleri öz kaynak büyüklüğüne bağlı olarak sınırlandırılmaktadır. Basel-I'de varlıkların risk ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılan kriterler aşağıdaki başlıklar doğrultusunda açıklanabilir.²⁰⁰

Borçlunun özelliklerini dikkate alan varsayımlar²⁰¹;

I. OECD'ye üye ülkelerin Merkez Bankaları ve Hazinesi'nden olan alacaklar kredi riski taşımazlar. (% 0 risk ağırlığı)

¹⁹⁹ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.201

²⁰⁰ Altıntaş, **a.g.e.**, ss.70-72.

²⁰¹ **a.g.e.**, ss.70-72.

II. OECD'ye üye ülkelerde kurulu banka ve finans kuruluşlarından olan alacaklar ile çok taraflı banka ve mali kurumlardan olan alacaklar, OECD üyesi olmayan ülkelerde kurulu banka ve finans kuruluşlarından olan alacaklara göre daha düşük kredi riski taşırlar. (% 20 risk ağırlığı)

Teminatları dikkate alan varsayımlar²⁰²;

I. Teminatında OECD'ye üye ülkelerin merkez bankaları ve hazinelerinin kefaleti veya bunlarca ihraç edilen menkul kıymetlerin bulunduğu alacaklar kredi riski taşımaz. (Risk ağırlığı % 0)

II. Teminatında OECD'ye üye ülkelerde kurulu banka ve finans kuruluşlarının veya çok taraflı banka ve mali kurumların kefaleti veya bunlarca ihraç edilmiş menkul kıymetler bulunan alacaklar düşük kredi riski taşır. (risk ağırlığı % 20)

III. Teminatında gayrimenkul ipoteği bulunan alacaklar orta derecede kredi riski taşırlar. (risk ağırlığı % 50)

Başlangıçta kredi risklerine odaklanan Basel-I'in, bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin de önemli yer tuttuğunun anlaşılmasıyla düzenlemedeki eksikliklerin de dikkate alınmasıyla 1996 yılında piyasa risklerinin de sermaye yeterliliğine dâhil edildiği çalışma yayınlanmıştır. Buna göre sermaye yeterliliği şu şekilde hesaplanmalıdır²⁰³:

$$\text{(Banka Sermaye Katsayısı)} \% 8 \leq \frac{\text{Sermaye}}{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski}}$$

Bankanın bir kaynağını kullanıma tahsis ederken nakdi yada gayri nakdi riski karşılığında **100 birim için 8 birim sermaye** bulundurma zorunluluğu vardır. Yani kredi verecek olan banka veya kredi kuruluşu sermayesinin en fazla 12,5 katı kadar

²⁰² Altıntaş, a.g.e., ss.70-72.

²⁰³ a.g.e., ss.73-74.

yeni kredi tahsis etmek durumunda olan banka şayet risk katsayısını tamamlamışsa sermaye artırımına gitmek zorunda kalacaklardır. Bu zorunluluk doğal olarak kredi maliyeti olarak müşteriye yansiyacaktır. Basel-I kriterleri bu anlamda risk ölçümlemesini tek ölçüye bağlamış bulunmaktadır.²⁰⁴

Bu durum kısa süre içerisinde yetersiz kalmış ve değiştirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Temel esasların, risk yönetiminde tek bir ölçüye bağlı kalınması, ağırlıklı olarak sermaye odaklı olması, işletmelerin sınıflandırılmasında ve kredilendirilmesinde çeşitlilik sağlanmaması sebebiyle uzun süre uygulanması mümkün olmamıştır. Bu sebeple 1988 yılında kabul edilen Basel -I kriterleri 2004 yılında yerini Basel - II kriterlerine bırakmıştır²⁰⁵.

4.2.2.Basel II Kriterleri

Basel-II Uzlaşısı Basel-I e göre, riskleri, özkaynak ihtiyaçları ile daha iyi eşleştirmiş, risk ölçümü ve yönetimindeki gelişmeleri dikkate alarak daha kapsamlı bir yaklaşım inşa etmiştir. Finansal sistemdeki güvenliği ve rekabet eşitliğini sürdürmüş ve özellikle uluslararası bankalara odaklanmıştır. Basel-II risk yönetimi uygulamalarındaki değişiklikleri uyumlaştırarak bankacılığın denetlenmesini iyileştirmeyi ve bankalara daha fazla riske-duyarlı sermaye gerekliliği sunmayı hedeflemiştir. Basel II, herkese tek tip elbise yerine, ülkelerin inisiyatiflerine bırakılan ulusal uygulama tercihlerini öngörmektedir²⁰⁶.

Basel II'nin önemli esaslarından biri, risk yönetiminin tek odaklı değil çok odaklı olarak düzenlenmiş olmasıdır. Öyle ki, banka veya kredi kuruluşları bir müşteriye ticari kredi verirken müşterisini KOBİ, Perakende KOBİ veya Kurumsal KOBİ kategorilerine göre sınıflandırır. Bunu sınıflandırma derecelendirme kuruluşlarının

²⁰⁴ Altıntaş, **a.g.e.**, ss.73-74.

²⁰⁵ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.52

²⁰⁶ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.52

vereceği notlar dikkate alınarak yapılır. Derecelendirme kuruluşlarının notlarına göre müşterinin kredi alıp alamayacağı veya hangi maliyetle alabileceği tespit edilir. Basel II'nin temel esası, müşterinin kendi özel durumuna göre kredilendirmenin de farkı şekilde uygulanmasıdır. Basel II bankalarda risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturarak finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuştur²⁰⁷.

Basel II içerisinde sermaye yükümlülüğünün hesaplanması, risklerin yönetimi, sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi ve kamuya açıklanmasına ilişkin hükümler mevcuttur. Basel II içerisinde risk ölçümüne ilişkin olarak basit aritmetiğe dayalı standart yöntemlerin yanı sıra kredi, piyasa ve operasyonel riske ilişkin istatistikî / matematiksel risk ölçüm metodlarını içeren yöntemler bulunmaktadır. Basel II ilkelerin uygulanması bankalardan daha çok kredi kullanmak isteyen işletmeleri etkileyecektir²⁰⁸.

4.2.3 Basel-II'de Yer Alan Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımları

Yukarıdaki açıklamalar ışığında Basel-II kriterlerinin temel dayanaklarını üç noktada toplamak mümkündür. Bunlar²⁰⁹:

- 1) Asgari sermaye ihtiyacının karşılanması
- 2) Denetim otoritesinin gözden geçirmesi
- 3) Kamuyu aydınlatma ilkesine uygun davranılması ilkeleridir.

Bunlardan en detaylı ve teknik olanı asgari sermaye ihtiyacının karşılanması ilkesidir. Aşağıda bu ilkeler açıklanmaya çalışılacaktır.

²⁰⁷ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.53

²⁰⁸ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.52

²⁰⁹ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.52

A) Asgari Sermaye İhtiyacının Karşlanması

Bir projenin kredilendirilmesinde Basel-I kriterleri üç ölçüye dayanır ve bunların formülasyonuna göre kredi talebi değerlendirilir. Buna göre, kredi verilmesinde dikkate alınacak hususlar öz kaynak, kredi riski ve piyasa riskidir. Müşterinin kredi talebinin olumlu cevaplandırılması için öz kaynakların kredi riski ile piyasa riski toplamına bölünmesi neticesinde ortaya çıkan değer, bankanın sermayesinin yüzde sekizine eşit yada daha büyük olması gerekir. Aksi takdirde kredi talebi olumlu karşılanamaz. Basel-II’de risk ağırlıklı kalemler değişmiş, rasyonun hesaplanmasında formülün paydasına kredi riski ve piyasa riskinin yansısı operasyonel risk eklenmiştir. Öte yandan piyasa riskinin hesaplanma mantığı aynı kalırken (standart yaklaşım ve riske maruz değer yaklaşımı), kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin bazı değişikliklere gidilmiştir²¹⁰.

Sermaye

$$\text{(Banka Sermaye Katsayısı) \% 8} \leq \frac{\text{Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}} \\ \text{(Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk)}$$

Risk ağırlıklandırması kredi riski, operasyonel risk ve piyasa riskine göre ayarlanmıştır. Likidite riski kredi riski hesaplamalarında yer almakta ve piyasa riski hesaplamaları tarafından kapsamaktadır. Basel-II düzenlemesinde farklı risk kategorilerine göre sunulan hesaplama yöntemleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır²¹¹.

²¹⁰ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013s.54

²¹¹ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.54

Tablo 7: Ölçüm Yöntemleri

Ölçüm Yöntemleri Gelişmişlik Düzeyi	Temel	Orta	Gelişmiş
Kredi riski	Standart Yaklaşım	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
Piyasa Riski		Standart Metot	İçsel Model (RMD)
Operasyonel Risk	Temel Gösterge Metodu	Standart ve Alternatif Standart Metot	Gelişmiş İçsel Ölçüm Yöntemi

Kaynak: ARSLAN İbrahim, **Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri** ,s.6

Düzenlemede sunulan temel yaklaşımlar, uygulanması diğerlerine göre daha kolay, orta ve gelişmiş yöntemlere göre daha az yatırımla gerçekleştirilebilecek yöntemlerdir. Temel seviyede olan yaklaşımlardan orta ve ileri seviyede olan yaklaşımlara geçebilmek için düzenleme, bankaların risk yönetim sistemlerine yönelik pek çok asgari gereklilik ortaya koymuştur. Konulan bu asgari gerekliliklerle, bankaların risk yönetim sistemlerini geliştirmeleri sağlanırken, sistemlerdeki bu gelişmeye karşılık olarak bu bankaların sermaye avantajı sağladığı görülmektedir²¹².

Kredi riskinde, risk ağırlıklı varlıkları Orta ve Gelişmiş Yöntemler kapsamında hesaplayabilmek için bankanın derecelendirme ve risk tahmin sisteminin; borçlu ve işlem için değerlendirme ve risk ayrıştırması yapılması ve risk hakkında makul doğru sayısal çıktı üretebilmesi şarttır. Bir bankanın Orta ve Gelişmiş yöntemlerle Risk Ağırlığı varlık hesaplaması yapabilmesi için, en az üç yıllık dönemde kullanılıyor olması, “Temerrüt İhtimali” hesaplamaları için en az beş yıllık bir veri seti kullanması, “Temerrüt Halinde Kayıp” ve “Temerrüt Halinde Risk” parametrelerini, yine düzenlemede belirtilen standartlarla en az üç yıllık bir dönem için hesaplıyor ve kullanıyor olmalıdır. Düzenleme, konuyla ilgili başka şartlar ileri sürmekte ve bu şartların, daha ileri ölçüm yöntemlerini kullanmak isteyen bankalarca yerine getirilip getirilmediğinin kontrolünü yerel otoritelerin denetimine bırakmaktadır. İleri ölçüm yöntemlerine geçebilmek için, bankalarca geliştirilme aşamasında olan derecelendirme sisteminin Basel II standartlarıyla uyumlu

²¹² Arslan İbrahim, **Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri** , s.7

olması ve üç yıllık kullanım süresinin dolması gerekmektedir²¹³.

Basel II kapsamında önerilen operasyonel risk ölçüm yöntemleri arasında, Temel Gösterge Yöntemi, Standart Ölçüm Yöntemi ve Alternatif Standart Yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerin ortak noktası, bankanın gelir düzeyi üzerinden hesaplamının yapılmasıdır. Bu yöntemler sonucu hesap edilen operasyonel riske maruz tutar değerleri takip edilmekte olup, hangi yöntem sonucu en düşük değer hesaplandığı ile ilgili analizler yapılmaktadır²¹⁴.

I-) Asgari Sermaye İhtiyacının Karşılmasında Kredi Riski

Kredi riski hesaplamasında kullanılan temel yöntem olan Standart Yaklaşım'da, karşı tarafın yetkili kuruluşlardan aldığı derecelendirme notu, risk ağırlığının belirlenmesinde esas alınmaktadır. Standart yaklaşım kapsamında bankaların alacakları aşağıdaki portföyler şeklinde sınıflandırılmış ve her portföy için farklı uygulamalara yer verilmiştir²¹⁵:

a) Kamudan Alacaklar

Bankaların, hazineden ve merkez bankalarından olan alacakları, ilgili ülke hazine ve merkez bankasının dışsal derecelendirmesine bağlı olarak risk yönetimine tabi tutulur. Bir başka ifadeyle, ülkenin dünya piyasalarındaki derecelendirme notu aynı zamanda kamu borçlarının finanse edilmesinde önemli etkidir. Buna göre, uluslararası derecelendirme notu yüksek olan ülkelerin kamu finansmanında veya hazine borçlanma kâğıtlarının teminat olarak verilmesinde risk ağırlığı % 0 olarak hesaplanacaktır, öte yandan, uluslararası derecelendirme notunun durumuna göre ilave teminatlar alınması gerekebilir²¹⁶.

²¹³ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.54

²¹⁴ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.54

²¹⁵ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.55

²¹⁶ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.55-56

Tablo 8: Rating Notları

Rating Notu	AAA / AA -	A + / A -	BBB + / BBB -	BB + / B -	B - altı	Ratingsiz
Risk Ağırlığı	% 0	% 20	% 50	% 100	% 150	% 100

Kaynak: BDDK, **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması** (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Türkçe Çeviri, 2005, s:28

Düzenlemeye göre banka, kendi devletinden olan yerel para cinsi alacaklarına, Ulusal Denetim Otoritesinin inisiyatifi doğrultusunda, daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilecektir. Yabancı para cinsi alacaklarda ise yukarıdaki tablo esas alınacaktır. BIS, IMF, Avrupa Merkez Bankası ve AB'den olan alacaklar % 0 risk ağırlığına tabi olacaktır. Düzenlemenin ortaya koyduğu bu gereklilik, müşteri ve kredi bazında en detaylı bilginin (karşı taraf bilgisi, teminat, garanti v.b.) sistemce üretilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır²¹⁷.

b) Banka Riskleri

Basel Kriterleri, bankalardan alacaklar için iki farklı seçenek sunmaktadır. Ülkenin Ulusal Denetim Otoritesinin kararı doğrultusunda, bu iki seçenekten biri uygulanacaktır.

Tablo 9: Bankalardan Alacaklar Rating Notu Risk Ağırlığı 1. Seçenek

1.SEÇENEK						
Ülke Rating Notu	AAA / AA -	A + / A -	BBB + / BBB -	BB + / B -	B - altı	Ratingsiz
Risk Ağırlığı	% 20	% 50	% 100	% 100	% 150	% 100

Kaynak: BDDK, **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması** (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Türkçe Çeviri, 2005, s: 33

Birinci seçeneğe göre, bankalar için, tabloda yer alan ve ülke risk ağırlığının bir derece yükseğine karşılık gelen risk ağırlıkları kullanılacaktır. İkinci seçenekte ise bankanın ratingine göre belirlenmiş aşağıdaki risk ağırlığı tablosu kullanılacaktır²¹⁸:

²¹⁷ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.56

²¹⁸ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.57

Tablo 10: Bankalardan Alacaklar Rating Notu Risk Ağırlığı 2. Seçenek

2.SEÇENEK						
Banka Rating Notu	AAA / AA -	A + / A -	BBB + / BBB -	BB + / B -	B - altı	Ratingsız
Risk Ağırlığı	% 20	% 50	% 50	% 100	% 150	% 50
Kısa Vadeli Alacaklar için Risk Ağırlığı	% 20	% 20	% 20	% 50	% 150	% 20

Kaynak: ARSLAN İbrahim, **Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri**, s.9

BDDK, Sayısal Etki Çalışmaları kapsamında, bankalardan olan alacaklar için 2.seçeneğin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Burada özellik arz eden durum üç aydan kısa vadeli alacaklarda, risk ağırlığının % 20 tabanıyla sınırlı olması şartıyla, banka ratinginin karşılık geldiği risk ağırlığının bir derece daha düşüğü kullanılabilir²¹⁹.

c) Kamu Kuruluşlarından Alacaklar

Kamudan alacaklar için de aynı yöntem kullanılır. Ancak Ulusal Denetim Otoritesinin tercihinine göre, düzenlemede belirtilen kriterlere sahip bazı kamu kuruluşları için ülke hazine ve merkez bankası için kullanılan risk ağırlığı uygulanabilir. BDDK, QIS Çalışmaları kapsamında, Kamu kuruluşları için ülke risk ağırlığının kullanılmasına karar vermiştir²²⁰.

d) Kurumsal Riskler

Basel - 2 kapsamında Kurumsal Firma, yıllık cirosu 50 milyon € ve üzerinde olan firmalardır. Sigorta şirketlerinden alacaklar da bu kategoride değerlendirilmiştir. Bu ciro rakamına sahip olan firmalarda risk ağırlığı, firmanın dışsal ratingine bağlı olarak aşağıdaki tabloya göre risk derecelemesine tabi tutulur. Bu portföyde bu tanıma uyan firmalara direkt kullanılan kredilerin yanında bu tip firmaların garantörlüğünde kullanılan krediler de yer almaktadır²²¹.

²¹⁹ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.57

²²⁰ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.57

²²¹ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.57

Tablo 11: Kurumsal Firmadan Alacaklar Rating Notu Risk Ağırlığı

Rating Notu	AAA / AA -	A + / A -	BBB + / BB -	BB- altı	Ratingsız
Risk Ağırlığı	% 20	% 50	% 100	% 150	% 100

Kaynak: BDDK, Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Türkçe Çeviri, 2005, s. 33

e) Perakende Portföyü İçinde Yer Alan Alacaklar

Bu portföy kapsamına, belli şartları taşıyan küçük işletme kredileri ve şahıs kredileri dahil edilmektedir. Düzenlemede belirtilen; ürün tıpi tıpına, oransal ve miktarsal büyüklük ve karşı taraf kriterlerini taşıyan alacaklar % 75 risk ağırlığına tabi tutulacaktır²²².

f) Konut İpotekli Alacaklar

Tamamı, borçlu tarafından kullanılacak ya da kiraya verilecek olan konut üzerinde tesis edilen ipotekle teminat altına alınmış alacaklar % 35 risk ağırlığına tabi tutulacaktır²²³.

g) Ticari Gayrı Menkul Teminatlı Alacaklar

Ticari gayrı menkul ipotekli krediler, bankacılık sektörü için sıkıntı yaratan bir aktif türü olduğundan, Basel Komitesi, bu krediler için % 100 risk ağırlığını uygulamaktadır. Ancak, gelişmiş ve iyi organize olmuş emlak piyasası olan ülkelerde, kredinin şartları taşıması durumunda % 50 risk ağırlığına tabi tutulması mümkün olmaktadır²²⁴.

h) Takipteki krediler

Basel - 2 düzenlemesine göre, kredilerin teminatla güvence altına alınmamış olan tutarlarından geri ödemesi 90 günden fazla gecikmiş olanlar, ayrılan özel karşılıklar düşüldükten sonra aşağıdaki risk ağırlıklarına tabi tutulacaktır²²⁵.

²²² Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, erişim 15.02.2013 s.58

²²³ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.58

²²⁴ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.58

²²⁵ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf, , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.58

- Özel karşılığın, takipteki kredi tutarının % 20'sinden az olduğu durumda % 150 risk ağırlığı,
- Özel karşılığın, takipteki kredi tutarının % 20'sinden az olmadığı
- Durumda % 100 risk ağırlığı,
- Özel karşılığın, takipteki kredi tutarının % 50'sinden az olmadığı durumda, düzenleyici otoritenin onayıyla, % 100 risk ağırlığı yerine % 50 risk ağırlığı uygulanacaktır.

ı) Diğer Aktifler

Diğer tüm aktifler % 100 risk ağırlığına tabi tutulacaklardır.

j) Bilanço Dışı İşlemler

Bilanço dışı işlemlerden; türevler, taahhütler ve gayri nakdi kredilerin, kredi eşdeğeri tutarları, Kredi Dönüştürme Faktörü (CCF) kullanılarak bulunacak ve işlemin karşı tarafına göre risk ağırlığına tabi tutulacaktır.

2- Asgari Sermaye İhtiyacının Karşılanmasında Teminatlandırma;

Düzenleme çerçevesinde, kabul gören teminat türleri, önerilen farklı teminat değerlendirme yöntemleri (basit yaklaşım, kapsamlı yaklaşım) için farklılık göstermektedir²²⁶.

a) Basit yaklaşım kapsamında geçerli olan teminatlar

- Kredi veren banka nezdinde tutulan nakit değerler,
- Altın,
- Kabul edilen risk derecelendirme şirketleri tarafından derecelendirilmiş borçlanma senetleri;
- En düşük BB- derecesine sahip ülkelerin hazine, merkez bankası ya da kamu kuruluşlarınca çıkartılmış olan menkul kıymetler,
- Diğer kurumlar (banka ve menkul kıymet firmaları dahil) tarafından çıkarılmış BBB- ve üstü ratingli menkul kıymetler,

²²⁶ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.59

- Kısa vadeli borçlanma araçlarından en az A-3/P-3 derecesine sahip olanlar.
- Herhangi bir kabul edilen derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilmemiş borçlanma senetlerinden. Bir banka tarafından ihraç edilen,
- Herhangi tanınmış bir borsaya kota olan ve
- Birincil borç niteliğinde olanlar ile
- Menkul kıymeti elinde teminat olarak bulduran bankanın söz konusu kıymetin BBB- ya da A-3/P-3'den daha düşük risk derecesine sahip olması gerektiğine dair bir bilgiye sahip olmaması halinde elinde bulundurduğu menkul kıymet, düzenleyici otoritenin, piyasa likiditesine yönelik yeterince güveninin olduğu menkul kıymetler.
- Bir ana endekse dahil hisse senetleri,
- Transfer edilebilir menkul kıymetlere yapılan kolektif yatırımlara garantiler ve yatırım fonları,
- Birim fiyatının günlük olarak açıkça kota edilmesi,
- Bu tür yatırım ve fonların sadece basit ve kapsamlı yaklaşımda teminat olarak kabul gören ürünlere yatırım yapması halinde teminat olarak kabul edilebilecektir.

b) Kapsamlı yaklaşım için geçerli olan teminatlar:²²⁷

- Basit yaklaşımda geçerli olan teminatlar,
- Bir ana endekse dahil olmayan ancak tanınmış bir piyasada işlem gören hisse senetleri,
- Yukarıdaki enstrümanlara yatırım yapan, transfer edilebilir menkul kıymetler kolektif yatırımları garantileri ile yatırım fonlarıdır.

c) İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım:²²⁸

Bu yaklaşım kapsamında belirlenen temel alacak sınıfları;

- Kurumsal alacaklar,
- Ülke hazine ve merkez bankasından alacaklar,

²²⁷ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.60

²²⁸ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.60

- Bankalardan alacaklar,
- Perakende alacaklar ve
- Hisse senetleridir.

Bu yaklaşım kapsamında üç temel husus söz konusudur. Bu hususlardan ilki risk unsurlarıdır. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım'da önem arz eden ikinci husus, risk ağırlığı fonksiyonlarıdır. Her aktif sınıfı için ayrı ayrı belirlenmiş olan bu fonksiyonlarla, risk unsurları, risk ağırlıklı varlık rakamına, dolayısıyla da sermaye ihtiyacına dönüştürülmektedir. Üçüncü husus ise asgari gerekliliklerdir. Bu gereklilikler, herhangi bir bankanın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımı kullanabilmesi için taşıması gereken asgari standartları ifade eder. Düzenlemede çok kapsamlı olarak ele alınmış olan asgari gereklilikleri taşıyan bankalar ancak yerel otoritelerinin bu hususu teyit eden onayını aldıktan sonra hesaplamalarında İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımı kullanabileceklerdir²²⁹.

Yukarıda belirtilen alacak sınıflarının pek çoğunda Düzenleme, iki yaklaşım ortaya koymaktadır²³⁰.

- 1- Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
- 2- Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım.

Bu yaklaşımlarda temel ihtiyaç rating sistemidir. Oluşturulacak rating sistemleri sayesinde; kurumsal alacaklar, hazine ve merkez bankasından alacaklar, bankalardan alacaklar, perakende alacaklar ve hisse senetleri için farklı yöntemler kullanılabilir. Bir bankanın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım'ı kullanabilmesi için, hem başlangıçta hesaplama yöntemi seçilirken ve takip eden dönemlerde sürekli olarak, bu düzenleme kapsamında belirlenen asgari şartları taşıması gerekmektedir. Söz konusu asgari gereklilikler; Rating sisteminin taşıması gereken özelliklerden, kamuya açıklama şartlarına kadar bir dizi detaylı standartları kapsamaktadır.

²²⁹ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%20%C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.60

²³⁰ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH%20%C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.61

B) Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi

Basel Komitesi Basel-II de gözetim prosedürlerinin kapsamını geniş tutarak yeniden tanımlamıştır. Komitenin temel amacı; bankaların yükledikleri riskleri karşılayacak düzeyde sermaye taşımalarını sağlamak ve kendi risklerini izleme ve yönetme konusunda gelişmiş teknikleri geliştirip kullanmaları yönünde teşvik etmektir²³¹.

Düzenleme, sermayenin, uygun olmayan risk kontrol mekanizmaları için bir ikame olmadığını, dahili limitlerin uygulamaya sokulması, karşılık seviyelerinin yükseltilmesi ve iç kontrollerin artırılması gibi yöntemlerle risk yönetiminin güçlendirilmesinin şart olduğunu vurgulamaktadır.

Komite, yerel gözetim ve denetim otoritelerinin, bankaların kendi sermaye ihtiyaçlarını ne ölçüde değerlendirebildiklerine yönelik incelemeler yapmalarını ve uygun gördükleri durumlarda müdahale etmelerini amaçlamaktadır. Temel prensipler aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır²³²:

1. Prensip: Bankaların, sermaye yeterliliğini değerlendirmeye yönelik içsel sistemleri ve sermaye yeterliliği seviyelerini korumaya yönelik stratejileri bulunmalıdır. Bankalar hedef sermaye seviyelerinin, karşı karşıya oldukları risk düzeyiyle ve mevcut ekonomik şartlarla uyumlu olduğunu açıklayabilmelidir. Bunun için öncelikle banka yönetim kurulu, bankanın karşılayabileceği riskleri ve seviyelerini ortaya koymalıdır. Bankanın bunu sağlayabilecek bir sisteme ve bu sisteme dayalı sağlam bir sermaye değerlendirme sürecine sahip olması şarttır. Bu süreç ve sistemlerin sürekliliği; üst düzey yönetimin gözetimi, izleme ve raporlama ağlarının varlığı ve iç kontrolün gözden geçirmesiyle sağlanmalıdır. Ekonomik şartların ve bankanın faaliyette bulunduğu alanların değişmesi bankanın sermaye ihtiyacı üzerinde önemli değişiklikler yaratır. Bu sebeple banka yönetimi bankanın risk profiline ve sermaye ihtiyacına yönelik

²³¹ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013 s.61

²³² Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN.%20%C4%B0BRAH% C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, s.61

düzenli raporlar almalıdır. Bu raporlar yönetimin; risklerin seviyesi ve trendi ile sermayeye etkilerine, sermaye değerlendirme sisteminde kullanılan varsayımların tutarlılığına, raporlanan risk profiline dayanarak gelecekteki sermaye ihtiyacına yönelik değerlendirmeler yapabilmesine olanak sağlamalıdır.

2. Prensip: Gözetim ve denetim otoriteleri, bankaların sermaye yeterliliği değerlendirme sistemleri ile stratejilerinin yeterliliğini gözden geçirmeli, bankanın iç sisteminin yetersiz olduğu durumlarda gerekli tedbirleri almalıdır. Gözetim ve denetim otoriteleri bankaların iç sistemlerini; hedeflenen sermaye seviyesinin yüklenen riskler ve mevcut dış şartlarla birlikte değerlendirildiğinde yeterli olduğunu, bu seviyenin banka üst yönetimi tarafından sürekli olarak izlenip gözden geçirildiğini ve sermayenin içeriğinin bankanın büyüklüğü ve yürüttüğü faaliyetlerle tutarlı olduğunu tespit etmeye yönelik olarak denetlemelidirler. Gözetim ve denetim otoriteleri, bankaların beklenmeyen olaylara karşı ayırdıkları sermayenin düzeyi konusunda incelemeler yapar. Bu incelemeler; harici şartlara ilişkin senaryoları, kullanılan tekniklerin sofistikeliği ve kullanılan stres testlerinin bankanın aktiviteleriyle uyumlu olup olmadığı hususlarını kapsamalıdır²³³.

Otoriteler ayrıca, bankanın yönetim bilgilendirme sistemlerinin kalitesi ile banka yönetiminin ortaya çıkan ve değişen risklere karşı aldığı tedbirleri de gözden geçirmesi gerekir.

3. Prensip: Otoriteler bankaların minimum sermaye yeterliliğinin üzerinde faaliyet göstermelerini beklemeli ve gerekli gördüklerinde minimum sermayenin üzerinde sermaye tutulmasını talep edebilmelidirler. Düzenlemenin 1. dayanağı kapsamında belirlenen minimum sermaye standardı, kredi değerliliği düşük olan bankanın, kredi değerliliği normal düzeyde olarak değerlendirilmesi amacıyla tespit edilmiş alt sınırdır. Bankaların aktiviteleri, faaliyet süreci içerisinde değişim gösterir ve buna bağlı olarak risklilikleri ve sermaye yeterlilik oranları farklılaşır. Sermaye yeterlilik rasyoları, bahsi geçen değişikliklerden olumsuz etkilenen bankaların sermayelerini yükseltmeleri gerekir ve buda piyasa şartlarının olumsuz olduğu

²³³ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, s.61

dönemlerde maliyetli olabilir. Ayrıca bankalar genel ekonomik şartlardan kaynaklanan risklerle karşı karşıya kalabilirler. Tüm bu sebepler göz önüne alındığında gözetim ve denetim otoriteleri bankaların, asgari sermaye yeterlilik oranı üzerinde bir oranla faaliyette bulunmalarını beklemelidirler²³⁴.

4. Prensipten: Yerel otoriteler, gerektiğinde erken müdahalede bulunarak sermayenin belirlenen minimum seviyenin altına düşmesini engellemeli ve bankalardan hızlı tedbir almaları konusunda talepte bulunmalıdırlar.

Otoriteler, bankaların yukarıda belirtilen prensiplere ilişkin eksikliklerini tespit etmeleri durumunda bir dizi tedbire başvurmalıdırlar. Bu tedbirler; bankaya yönelik gözetimin derinleştirilmesi, temettü ödemesinin sınırlandırılması, bankadan sermaye yeterliliğinin yeniden tesis edilmesi yönünde bir plan hazırlanmasının istenmesi ya da derhal sermaye arttırmasının talep edilmesi olabilir²³⁵.

C) Kamuyu Aydınlatma İlkesine Uygun Davranılması

Basel Komitesi, kamuyu aydınlatma prensiplerini kapsamında piyasa katılımcılarının bankaların risk yüklenimleri, risk değerlendirme süreçleri ve sermaye yeterlilikleri hakkında bilgi sahibi olabilmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Bankaların, kamuyu aydınlatma politikasının olması gerektiği ifade edilen bölümde, sermaye yeterliliğine yönelik kamuya açıklanacak bilgilere ilişkin çizilen genel çerçeve şu şekilde özetlenebilir²³⁶:

- Uygulamanın kapsamı hakkında açıklama
- Sermayeye ilişkin açıklamalar
- Sermaye bileşenleri
- Sermaye yeterliliği bileşenleri
- Risk profiline ilişkin açıklamalar

²³⁴ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, s.62

²³⁵ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, s.63

²³⁶ Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, s.64

- Genel niteliksel bilgiler
- Kredi riski
- Genel bilgiler
- Portföylere ilişkin bilgiler
- Kredi riski profili
- Kredi riski azaltım teknikleri
- Menkul kıymetleştirme
- Piyasa riski
- Operasyonel risk
- Hisse senedi yatırımları
- Yapısal faiz oranı riski

Bankalar, bu çerçevedeki açıklamalarını, açıklamanın niteliğine göre 3 aylık, 6 aylık ve 1 yıllık periyotlarda gerçekleştirmek durumundadırlar.

4.2.4. Sermaye Yeterliliğine İlişkin Düzenlemeler Ve Mekanizmalar

Sermaye Yeterliliğine İlişkin Düzenlemeler

Türk bankacılık sektöründe özellikle 1990'lı yıllarda ortaya çıkan sıkıntılar dikkate alınarak 1999'dan sonra sektöre yönelik önemli yenilikler getirilmiştir. Bu çerçevede öncelikle 4389 ve daha sonra değişen haliyle 4491 sayılı Bankalar Kanunu düzenlenmiştir²³⁷.

Bu kanunun getirmiş olduğu temel değişiklikler şunlardır²³⁸:

I. Bağımsız bir gözetim ve denetim organı olarak BDDK'nın kurulması,

II. Bankaların gözetim ve denetim yetkilerinin BDDK'ya devredilmesi,

III. Banka kuruluş şartlarının ağırlaştırılması,

IV. Bankaların uygun bir iç denetim ve risk yönetim sistemine sahip olmaları şartının getirilmesi,

²³⁷ BABUŞÇU Senol, Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi, Akademi Yayınevi, Eylül, 2005, s:231

²³⁸ Babuşçu Senol, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Yayınevi, Eylül, 2005, s:231

V. Büyük kredi ve kredi limitlerinin düzenlenmesi,

VI. Mali bünyesi zayıflayan bankalara ilişkin olarak alınacak önlemlerin kapsamlı olarak düzenlenmesi,

VII. Banka ortakları ve yöneticilerinin şahsi sorumluluklarının arttırılması. Daha önce 10.02.2001 tarihinde yürürlüğe giren, “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”le bankaların piyasa riskine maruz tutarlarını konsolide ve konsolide olmayan esaslara göre hesaplamaları hüküm altına alınmıştır. Söz konusu yönetmeliğin geçici birinci maddesiyle, konsolide olmayan esasa göre hesaplanan piyasa riskine maruz tutarın 01.01.2001 tarihinden, konsolide esasa göre hesaplanan piyasa riskine maruz tutarın ise 01.07.2002 tarihinden itibaren sermaye yeterliliği standart rasyosuna dahil edilmesi esası getirilmiştir. Son yapılan düzenlemeyle getirilen yenilikler şunlardır²³⁹:

I. Bankalar sermaye yeterliliği oranlarını üçer aylık dönemlerle açıklayacaklardır.

II. BDDK her bankanın durumunu ayrı ayrı dikkate alarak standart oranın üzerinde bir sermaye yeterlilik rasyosu oluşturulmasını isteyebilecektir.

Sermaye Yeterliliğine İlişkin Mekanizmalar; Bankacılık mevzuatımızda sermaye yeterliliğini sağlamak ve sermayeye göre risk alınmasını sağlamak amacıyla oluşturulan mekanizmaları beş başlık altında incelemek mümkündür²⁴⁰.

a)Kuruluş Sermayesi ve Ortakların Mali Gücü (Lisanslama)

Bir bankanın kuruluşu için izin verilmesi aşaması, mevcut ve muhtemel sermaye beklentilerinin karşılanmasını garanti altına almak bakımından üzerinde en fazla durulması gereken asamadır. Ülkemizde Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre normal bir anonim şirket kuruluşu için aranan sermaye 50.000 TL olmakla birlikte, Bankalar Kanunu’nda ticari banka kuruluşu için aranan sermaye 30 Milyon TL’dir. Ayrıca kanunda “nitelikli banka ortaklığı” için ağırlaştırılmış ahlaki ve mali itibar şartları öngörülmektedir. Kurulmuş bir bankaya nitelikli ortaklar almak isteyenler içinde aynı şartlar geçerlidir.

²³⁹ Altıntaş, **a.g.e** ,s.232

²⁴⁰ **a.g.e.**, ss:54-57

b) Öz kaynakta Kalitenin Korunması

Sermayenin sınırlı olduğu ülkelerde öz kaynak kalitesini muhafaza etmek veya kaliteli öz kaynak sağlamak bankacılık sektöründe önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bankacılık sektöründe çıkarılan hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması gerekliliğinin arkasındaki temel neden, banka sermayesinin nakit değerlerden oluşmasının gerekliliğidir. Bununla birlikte bankacılıkta aynı sermayenin kullanılmaması nakit değerlere verilen önemi bir kat daha arttırmaktadır. Bankacılık kanunumuzda öz kaynak kalitesinin korunmasına yönelik olarak düzenlenen hükümde, mevzuata aykırı olarak yapılan sermaye artırımlarının öz kaynak kabul edilmeyeceği yer almaktadır.

c) Sermaye Bazlı Kanuni Risk Limitleri

Dünya uygulamalarına bakıldığında bankaların aldığı muhtelif riskleri sermayeleri ile sınırlandırmaya çalışan yasal düzenlemelerin var olduğu görülmektedir. Benzeri düzenlemeler de ilk bankacılık kanunumuz olan 1933 tarihli Mevduatı Koruma Kanun'dan itibaren ülkemizde uygulanmıştır. 25 maddeden oluşan ilk kanunda sermayesi 3 milyon liradan az olan bankalar tarafından bir kişiye verilecek kredi miktarı öz kaynakların % 10'u ile sınırlandırılmıştır. 1936 tarihli ikinci Bankalar Kanunu'nda kredi sınırlarının yanı sıra iştirak ve gayrimenkuller içinde sınırlandırmalar getirilerek, iştiraklere yapılabilecek yatırım miktarının, banka öz kaynaklarını aşamayacağı belirtilmiştir. Kredi, iştirak ve gayrimenkuller ile ilgili sınırlandırmalar ülkemizde yaklaşık olarak 70 yıldır uygulanmaktadır²⁴¹.

d) Sermaye Yeterliliği Oranı

1980'li yıllardan itibaren uluslararası düzeyde bankaların sermaye yeterliliği ile ilgili kaygıların artmasına paralel olarak, risklerin daha sağlıklı ölçümü yönündeki çalışmalar hızlanmış ve Basel Bankacılık Komitesi 1988 yılında riske dayalı ilk sermaye yeterliliği uzlaşısını açıklamıştır. Ülkemizde Sermaye yeterliliği standart oranında zaman içinde çeşitli değişiklikler yapılmış olup, en kapsamlı revizyon ise BDDK tarafından 10.02.2001 tarihinde yayımlanan “ Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine İlişkin Yönetmelik” ile yapılmış ve düzenlemeye piyasa riski ilave edilmiştir. 1989 yılı Ekim ayından 2005 yılı Ekim ayına kadar tebliğ ve

²⁴¹Altıntaş, a.g.e ,s.232

yönetmeliklerle düzenlenen sermaye yeterliliği oranı, 5411 sayılı yeni Bankacılık Kanunu'nun 45. maddesinde yeniden düzenlenerek yer bulmuştur. Kanunun sermaye yeterliliği başlıklı 45. maddesinde oranın asgari seviyesi % 8 olarak öngörülmüş ayrıca pay ve paydaya ne yazılacağına belirlenme yetkisi ile her banka için farklı bir oranda uygulama ve gerektiğinde asgari oranı arttırma yetkisi BDDK' ya verilmiştir²⁴².

e) Müdahaleci Önlemler

Bankaların risk ve sermaye dengesinin bozulduğu hallerde, denetim otoritesi gittikçe sertleşen müdahaleci önlemlerle devreye girerek bozulan dengeleri yeniden düzenlemeye çalışır. Bankacılık Kanunumuzda da müdahaleci önlemler kanununun 68, 69, 70. maddelerinde, düzeltici, iyileştirici ve kısıtlayıcı önlemler başlıklarında yer almaktadır. Kar dağıtılmaması, sermayenin arttırılması, bazı riskler için karşılık ayrılması, bankaya yeni ortak bulunması, yeni risk alınmaması veya mevcut risklerin tasfiyesinin sağlanması bu önlemlerden bazılarını oluşturmaktadır²⁴³.

4.3. BASEL-II'NİN KOBİ KREDİLERİNE MUHTEMEL ETKİLERİ

4.3.1 Basel-II'nin Türk Bankacılık Sektörüne Muhtemel Etkileri

TBB bünyesinde oluşturulan BASEL-II Yönlendirme Komitesi tarafından kabul edilen "BASEL-II'ye Geçiş İlişkin Yol Haritası"na göre²⁴⁴:

- Bankaların maruz kaldıkları risklerin daha sağlıklı olarak ölçülebilmesi amacıyla iş kollarının BASEL-II'ye göre tanımlanması ve tesisi çalışmaları kapsamında bankaların hesap ve kayıt düzenlerinde değişikliklerin yapılması,
- BASEL-II kapsamında kredi riski ölçümünde dış derecelendirme kuruluşlarının tayin edeceği dereceler esas alınacağından, Türkiye'de kredi derecelendirme kuruluşları kurulması.

²⁴² a.g.e ,s.232

²⁴³ Altıntaş, a.g.e ,s.234

²⁴⁴ TBB "Basel II Çalışma Raporları Eylül 2006 Sayı 58" , Çevrimiçi <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/58.pdf> , Erişim Tarihi 15.03.2013

- Kredi, piyasa ve operasyonel risklerin istatistikî olarak ölçülmesinin kolaylaştırılması amacıyla merkezi bir veri tabanının kurulması.
- BASEL-II' ye geçiş çalışmaları hakkında reel sektör, kamu sektörü ve ilgili diğer tarafların bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması olmak üzere BASEL-II' ye geçiş için bazı planlamalar yapılmıştır.

BASEL-II' ye geçiş stratejisi üzerinde Hazine Müsteşarlığı ve Meslek Kuruluşları ile de mutabakat sağlanması amaçlanmıştır. BASEL-II sermaye yoğun bankacılık yapmak anlamına geldiğinden Türkiye'nin BASEL-II' ye henüz hazır olmadığı düşünülmektedir. Risk Yönetimi çalışmalarını 2001'den bu yana yürüten Türk bankacılık sektörü, risk yönetimi sistem ve yöntemlerini BASEL-II' ye geçiş sürecindeki çalışmalara altyapı oluşturacak şekilde geliştirmiştir. Bu nedenle, bankalar içinde BASEL-II Komiteleri kurulmuştur. Türkiye'de BASEL-II hükümlerinin Türk bankacılık sektöründeki bankaların sermaye yeterlilikleri üzerine etkilerini görebilmek amacıyla yapılan etki çalışmaları, BASEL Komitesi tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen QIS-3 çalışmasına katılım sağlanması ile başlamıştır. Sektör aktif büyüklüğünün yaklaşık %60'ını oluşturan bankaların katılımı ile gerçekleştirilen QIS-3 çalışmasının ardından 2004 yılında sektör payı yaklaşık %95'e ulaşan 23 banka ile ilk yerel sayısal etki çalışması olan QISTRİ yapılmıştır. BASEL-II ile AB sermaye yeterliliği direktiflerine ilişkin nihai metinlerin 2005 ve 2006 yıllarında yayınlanmış olması ve QIS-TR1 çalışmasından sonraki dönemde bankacılık sektörünün aktif kompozisyonunda özellikle krediler lehine yaşanan değişimler yeni bir sayısal etki çalışmasının yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır. BASEL-II ve AB hükümleri referans alınarak gerçekleştirilen QIS-TR2 çalışmasının önemi, hem katılımcı bankaların çoğunluğu hem de BASEL-II hükümlerinin yürürlük öncesi bankaların sermaye yeterlilikleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilebilmesini sağlayan son çalışma olma özelliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. QIS-TR2 çalışmasında, tüm katılımcı bankalar sermaye yeterliliklerini piyasa riskine ilişkin olarak standart yaklaşımı, kredi riskine ilişkin olarak standart yaklaşımı, operasyonel riske ilişkin olarak ise temel gösterge, standart ve alternatif standart yaklaşımları kullanarak raporlamışlardır. Uluslararası gelişmelere paralel olarak, BASEL-II sermaye yeterliliği düzenlemesinin öngördüğü altyapının tamamlanmasından sonra, Türkiye'de uygulamanın başlamasının finansal

sektörün faaliyetlerini ve rekabetini olumlu yönde etkileyecektir. Bu yönde önemli adımlar da atılmaktadır. Nitekim Bankalar Kanunu'nda risk yönetimi konusunda uluslararası gelişmeler ve uygulamalara uyumlu düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler çerçevesinde bankalar modern risk yönetimi sistemleri kurma yolunda çaba harcamaktadırlar. Risk yönetimi artık Türk bankalarının bankacılık kültüründe oturmuş bir kavramdır. Risk yönetimi icradan bağımsız. Yönetim Kurulu'na bağlı bir fonksiyon olarak yapılanmıştır. Bankaların bünyesinde teftiş kurulundan bağımsız bir iç kontrol fonksiyonu oluşturulmuştur²⁴⁵. Fonksiyonunu icra etmekte olan birimlerin temel görevleri risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, yönetilmesi ve raporlanması şeklinde özetlenebilir. BASEL-II düzenlemesinin bankalar üzerindeki temel etkilerine bakıldığında; düzenleme, borçlu-kredi kalitesine verilen önemin artmasına paralel olarak zaman içinde kurallara uygun bir kredi kültürünün yerleşmesini desteklemektedir. Piyasa disiplini, şeffaflık ve rekabetin artması, daha etkin hale gelmesi beklenmektedir. Müşteri ilişkileri ile ürün fiyatlamasında köklü değişiklikler olması muhtemeldir. Ancak, düzenleme uluslararası faaliyet gösteren bankalar ile bu kapsamda yer almayan bankalar üzerinde farklı etkiler yaratabileceği gibi gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin bankaları üzerindeki etkileri de farklı olacaktır. Bu konuda en çarpıcı örnek ülkemiz ile ilgidir. Türkiye gibi OECD üyesi olma avantajını kaybedecek olan ülkelerde bankacılık sektöründe sermaye gereklilerini artıracaktır²⁴⁶.

Hâlihazırda, OECD ülkesi olmamız sayesinde. Hazine tahvillerinin bilançolardaki risk ağırlığı yüzde 0'dır. Avrupa Birliği'nde 2007 itibariyle uygulanmaya başlanan düzenleme, bankacılık sektörünün kurallarını yeniden belirlemektedir. Türkiye, taraf olduğu mali ilişkiler sonucunda BASEL-II düzenlemelerini kabul eden ülkeler arasında yer almaktadır. BASEL-II'nin yol haritası taslağı BDDK tarafından 30 Mayıs 2005'te kamuoyuna açıklanmıştır. Türkiye'de standart yöntem yaklaşımı ile uygulanmaya başlanacak düzenleme, özünde bankaların etkin risk yönetimi uygulamasını ve uluslararası piyasalarda daha güvenli faaliyet yürütmesini

²⁴⁵ BDDK, **Basel İlerleme Raporu Değerlendirmesi**, Çevrimiçi, www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/ilerleme_raporu_degerlendirmesi_19062006.pdf, Erişim Tarihi: 15/03/2013 s.14-16

²⁴⁶ BDDK, "Basel 2 İkinci Sayısal Etki Çalışması Değerlendirme Raporu" Çevrimiçi, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/3554QIS-TR2_%20Raporu.pdf, Erişim Tarihi 15.03.2013 ss.1-3

amaçlamaktadır. Bankaların; kredilendirme, teminatlandırma ve fiyatlandırma davranışlarında değişimin yolunu açmaktadır. Bu yeni yapılanmada piyasa disiplini ve şeffaflığa verilen önem, bankalar arası rekabeti de artıracaktır. Türk bankacılık sisteminde uygulamaya konulacak olan yeni bankacılık kurallarını içeren BASEL-II, bankacılık sisteminin kırılganlığını gelişmiş risk yönetimi ilkeleri ışığında azaltacak, riske hassasiyeti artıracak ve sermayenin çok daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

Dolayısıyla, Türkiye'de risk yönetimi kültürü oluştuktan sonra, bankacılık sisteminin çok daha verimli hale gelmesi, piyasanın korunması yolunda daha doğru bir yapıya bürünmesi, niteliksel ya da sayısal herhangi bir sorun ortaya çıktığında, bu sorunun risk yönetimi tarafından hızlı bir şekilde teşhis edilmesi beklenmektedir. Ne var ki dünyada da BASEL-II düzenlemelerinin merkezine oturan KOBİ'ler söz konusu olduğunda, Türkiye'de aynı anlayışın yaşanmadığı görülmektedir.

Türkiye'de BASEL-II hazırlıklarının banka-KOBİ eşgüdümünde gerçekleşmediği ve KOBİ'lerin maalesef bu sürece hazır olmadıklarına tanık olunmaktadır. Öte yandan, bankaların daha sağlıklı veri tabanına ve muhasebe altyapısına sahip olması beklenmektedir. Böylece kredi, piyasa ve operasyonel risklerin daha hassas ölçümü mümkün olabilecektir. Ancak, söz konusu altyapı çalışmaları uzun vadede tamamlanabilen maliyetli çalışmalar olduğundan, kısa vadede sistemin işlerlik kazanması mümkün olmayabilir. Dolayısıyla, altyapı çalışmalarına en kısa zamanda tamamlanması gerekmektedir.

BASEL-II ile beraber yeni bir denetim sürecine geçileceğinden bankaların ve denetçilerin hızlı hareket etmeleri gerekmektedir. BASEL-II sürecinin özellikle veri havuzlarının oluşturulması ve dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda ortak risk bileşenlerinin kullanılabilmesi açısından sektörel dayanışma ile denetim otoritesinin etkin katılım desteğini gerektirmesi BDDK'nın konum ve etkinliğinin önemini artırmaktadır. TBB, BDDK ve çeşitli KOBİ'lere destek veren kurumlar hem kredi verenleri hem de kredi kullananları risk yönetimi ve BASEL kuralları konusunda bilgilendirmektedir. BDDK tarafından hazırlanan "Bankacılık Sektörü BASEL-II Gelişme Raporuna" göre, bankaların tamamına yakını kendi yol haritalarını hazırlamıştır. BDDK'dan yapılan açıklamada, BASEL-II'ye Geçişe ilişkin

BDDK Yol Haritasında, bankaların BASEL-II'ye yönelik kendi yol haritalarını oluşturmaları ve üçer aylık dönemlerde yürüttükleri faaliyetlere ilişkin olarak İlerleme Raporları vasıtasıyla BDDK'ya bilgilendirmeleri öngörülmektedir. Hazırlanan banka içi yol haritalarının kapsam ve niteliği, banka türüne ve ölçeğine göre farklılık arz etmektedir.

Ülke notlarının fiili olarak derecelendirme tavanı olarak kullanılması ve bankaların kendi ulusal paraları cinsinden kendi devletinden olan alacakları için yerel para derecelendirme notlarının tanınmaması ülke kredi notunun önemini artırmaktadır. Bu çerçevede, Hazine'nin borçlanma maliyetleri açısından ülke notunun yükselmesi büyük önem taşımaktadır. Hiç kuşkusuz Türkiye'nin ekonomik ve finansal istikrarın sürdürülmesi yönündeki başarısı ülke notunun yükselmesine ve BASEL-II' ye uyumu destekleyecektir. BASEL-II bankaların sermaye yeterlilik oranını hesaplamak üzere kendi iç risk derecelendirme sistemlerini kullanabilecekleri içsel derecelendirme metodunu geliştirmiştir ve belirli bir geçiş aşamasından sonra bankalarca bu metodun uygulanmasını önermektedir. Yeni düzenleme ile kredi ve faaliyet riskleri için öngördüğü gelişmiş metotların kullanılmaması durumunda bankaların asgari sermaye ihtiyaçları artacaktır. Öte yandan, bankaların BASEL-II kapsamında kabul edebilecekleri teminatlar şunlar olacaktır:²⁴⁷

- Nakit para
- Altın
- Ana endeksteği hisse senetleri
- Mevduat ve mevduat sertifikası
- Yatırım fonları
- Borçlanma senetleri (değerlendirme notuna göre)
- Ana endeksteği hisse senetleri
- Mevduat veya mevduat sertifikası
- Borçlanma senetleri (değerlendirme notu yoksa nakit ve bankalarca çıkartılmış).
- Ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler

²⁴⁷ İTO, Türkiye'de Kobilerin Basel II'ye Uyum Süreci Ve Öneriler, Yayın No: 2008/4, s.37

- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) nezdinde de risk yönetimi sistemlerine yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve paylaşılması yönünde faaliyetler sürmektedir. Güçlü ve etkili risk yönetimi fonksiyonu bankanın sermaye yönetimindeki en önemli araçtır. Bankaların riskleri için buldukları sermaye ile risk yönetimi ve iç kontrol süreçlerinin gücü ve etkililiği arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Sermaye, yetersiz iç kontrol veya risk yönetimi süreçlerine alternatif olarak görülmemelidir. Basel Komitesi'nin sermaye yeterliliğine ilişkin yeni düzenlemesi hakkında bankacılık sisteminin bilgilendirilmesi, söz konusu düzenlemeler konusunda bankacılık sisteminin görüşlerinin dile getirilmesi ve ortak bir strateji belirlenmesi amacıyla bankaların temsilcileri ile BDDK yetkililerinin katılımıyla BASEL-II Yönlendirme Komitesi oluşturulmuştur. Komite BASEL-II'nin Türk bankacılık sistemine olası etkilerinin saptanması amacıyla bankaların büyük çoğunluğunun katılımıyla yapılan Sayısal Etki Çalışmasının sonuçları ışığında sektörün BASEL-II'ye geçiş sürecindeki altyapı hazırlık faaliyetlerini planlamaktadır. Bankacılık sektöründe Türkiye açısından bakıldığında son dönemde çok önemli ve olumlu mesafeler alınmıştır. Türkiye ekonomisi şimdi çok daha istikrarlı ve bankacılık sistemi şimdi çok daha sağlıklıdır. Kamu kesiminin kaynak ihtiyacının düşmesine bağlı olarak bankacılık sisteminin özel sektöre kullandığı krediler önemli ölçüde artmıştır.

Bankacılık sektörünün yurt içi ekonomik faaliyetlerdeki istikrara ve diğer ekonomik göstergelerdeki gelişmelere paralel olarak kamu kesimini finanse eden bir aktif yapısından şirketler ve hane halkını finanse eden bir plasman yapısına yöneldiği görülmektedir. Nitekim son yıllarda, sektörün aktif yapısında menkul kıymetlerin payındaki düşüşe karşın kredilerin payında genel bir artış eğilimi söz konusudur. Bankacılık bu olumlu gelişmeler içinde BASEL-II hedefine yürümeye devam etmektedir. Kamuoyunda da yoğun bir şekilde tartışılan BASEL-II'in KOBİ'ler ve reel sektör üzerine olası etkileri konusunda elde edilen istatistikler, BASEL'in reel sektör tarafından kullanılan kredilerin sermaye yükümlülüğü üzerinde olumlu bir etki ortaya çıkaracağı şeklinde yorumlana bilebilir. QIS-TR2 çalışmasında bankaların Eylül 2006 tarihindeki portföy yapılarına BASEL-II hükümlerinin uygulanmasının

sermaye yeterlilik rasyolarında düşmeye neden olduğu belirlenmiştir. Ancak bankaların değişen portföy yapılarının da etkisiyle önceki QIS çalışmalarına göre daha olumlu sonuçlar ortaya koymaktadır²⁴⁸. BASEL-II'nin sermaye yeterlilikleri üzerindeki olumsuz etkileri, özellikle perakende ve ticari bankacılık ağırlıklı faaliyet gösteren bankalar için, kamu alacağı portföyü büyük bankalara göre daha sınırlı kalmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcı bankaların cari mevzuat çerçevesinde hesaplanan sermaye yeterlilik oranları % 19,31 iken, BASEL-II kapsamında bu oran 5,6 puanlık azalış ile % 13,68 olarak gerçekleşmiştir²⁴⁹. Portföy katkı oranları incelendiğinde, sermaye yeterliliği oranındaki düşüşün temel olarak Hazine tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin yer aldığı alım-satım hesapları ve kamu portföyü ile sermaye yeterliliği mevzuatına yeni eklenen operasyonel riskten kaynaklandığı tespit edilmiştir. Hazine tarafından yabancı para cinsinde ihraç edilen menkul kıymetlerin, cari mevzuat çerçevesinde %0 risk ağırlığına tabi tutulurken, BASEL-II'de ülke derecelendirme notuna bağlı olarak %100 risk ağırlığına tabi tutulması, sermaye yeterliliği rasyosu üzerinde en fazla etkiye neden olan husustur. Türkiye'de sadece finansal sektörün ve bankaların değil ekonomik yapının topyekûn iyileşmesi ve rekabet gücünün artırılması için makul bir süreye ve yüksek düzeyde kaynağa ihtiyaç vardır. Bu süreç sadece ekonomik olmadığı gibi yalnız kamuyu ve finansal sektörü değil tüm sektörleri ilgilendirmektedir. Aynı zamanda sosyal, siyasi, kültürel konuları da içermektedir. Öte yandan gelişmiş ülke standartları uygulamaya çalışılırken sürecin olumlu yönde ilerlemesine hassasiyet göstermelidir. Kuralları çok kısa sürede değiştirmek mümkündür ancak uygulamak için toplumsal desteğe, zamana ve sabra ihtiyaç olduğu da aşikârdır²⁵⁰.

Bankaların ayıracağı sermaye tutarı kredi kullandırdığı firmaların risk ağırlıkları ile oranlanarak belirlenecektir. Risk Ağırlıklarının belirlenmesinde başlangıçta 2 yöntem vardır²⁵¹.

²⁴⁸ TBB Çalışma Grubu, "Risk Yönetimi Prensipleri", **Bankacılar Dergisi**, Sayı. 57, 2006, s. 22.

²⁴⁹ BDDK, **Finansal Piyasalar Mart 2007 Raporu**, Sayı. 5, 22 Ağustos 2007, s. 79.

²⁵⁰ BDDK, "Basel 2 İkinci Sayısal Etki Çalışması Değerlendirme Raporu" Çevrimiçi, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/3554QIS-TR2_%20Raporu.pdf, Erişim Tarihi 15.03.2013 s.52

²⁵¹ "Risk Ağırlık Yöntemi" Çevrimiçi, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/821/Konferans_KOBI_Kitapciği.pdf, Erişim Tarihi 20.03.2013

1- Basitleştirilmiş Standart Yöntem:

Perakende KOBİ'lere % 75

Kurumsal KOBİ'lere % 100

standart risk ağırlıkları uygulanacaktır.

2- Standart Yöntem:

Perakende KOBİ'lere % 75 standart risk ağırlığı uygulanacak,

Kurumsal KOBİ'lere dış derecelendirme kuruluşlarınca verilmiş olan derecelere göre

% 20, % 50, % 100, % 150 risk ağırlıklarından biri uygulanacak,

Derecesi bulunmayan firmalara % 100 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Basel II standartlarına uyum sağlamakta zorlananlara dezavantajlar yaratacaktır. Bu kapsamda Basel II'nin finansal piyasalara ve bu piyasanın en önemli aktörleri olan bankalara muhtemel etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:²⁵²

1. Basel II düzenlemeleri sermaye yeterliliği hesaplamalarına yönelik olarak gözükmesine rağmen, özellikle bankalar için gerektirdiği çok detaylı veriler ve bunların analizi bankaların sağlıklı bir risk profili çıkarmak ve yasal gerekliliklerin ötesinde risk yönetimini etkinleştirmeyi amaçlamaktadır.

2. Düzenlemeler temel olarak yönetime, banka faaliyetlerinin risklerini etkin olarak yönetmek ve kötü şartlara karşı yeterli finansal kaynakları sağlamak yükümlülüğünü getirmektedir. Bu nedenle kurumlarda risk kültürünün yerleşmesi açısından yeni düzenlemenin zorlayıcı etkisi olacaktır.

3. Düzenlemelerde yer alan farklı yaklaşımların basit ve kapsamlı seçenekleri bulunmaktadır. Basit yaklaşım ve seçenekler, ortalama bir banka düşünülerek hazırlanmış standart kuralları içerdiğinden, yaklaşım veya seçenek olarak basit yaklaşım veya seçenekleri tercih eden bankalar, ellerindeki avantajları tam olarak değerlendiremeyecekleri için gerekenden fazla sermaye tutmak durumunda kalabileceklerdir.

4. Kredi riski ölçümünde kullanılacak risk ağırlıkları için iç veya dış derecelendirme notları esas alınacağından, reel sektör firmalarının kredi değerliliklerinin tespit

²⁵² "Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, Basel II ve KOBİ'ler Üzerine Etkisi", **Bankacılar Dergisi**, Sayı:58, 2006, s:14

ettirmeleri bir zorunluluk haline gelecek, bunun sonucunda da ÷lkedeki derecelendirme Şirketlerinin faaliyetleri yaygınlaŐacak ve Şeffaflık artacaktır.

5. Bankaların fiyatlama ve yeni ÷r÷n belirme s÷reçleri risk odaklı bir hale gelecek, bunun sonucunda bankalar finansal açıdan iyi ve g÷venilir firmalarla çalışmaya gayret edeceklerdir.

6. Bankaların risk y÷netiminin etkinleŐtirilmesi ile mevduat sahipleri de korunmuŐ olmaktadır. Ayrıca kamuyu aydınlatma ilkelerinin yerine getirilmesiyle de yatırımcının sağlıklı karar alması y÷n÷nde asama kaydedilmiş olacaktır.

7. Yeni d÷zenleme ile OECD ÷lkesi olmanın avantajı kaybolmaktadır. Gelişmekte olan OECD ÷lkeleri bu noktada olumsuz etkilenecektir.

8. Derecelendirme k÷lt÷r÷ yerleşmemiş ÷lkelerde ve reel sekt÷r÷ k÷ç÷k işletme yoğun bir profile sahip olan ÷lkelerde Basel-II gereksinimleri yerine getirmek, sıkıntılı bir s÷reç haline gelecektir. Firmalarının b÷y÷k çoğunluğunun kredi değerlilikleri d÷Ő÷k olan ÷lkelerin bankaları için sermaye gereksinimi s÷z konusu olacaktır.

Tablo 12: Kredi Derecelendirme Tanımları

NOT	TANIM
AAA	En yüksek kredi kalitesi. Risk unsurları yok denecek düzeyde, Devlet Tahvili ve Hazine Bonosunun hafif üzerinde.
AA	Yüksek kredi kalitesi, Koruma unsurları güçlü. Risk unsurları düşük düzeyde ancak zaman zaman ekonomik koşullara bağlı olarak hafif değişim gösterebilir.
A	Koruma unsurları ortalama düzeyde ancak uygun. Buna karşılık, risk unsurları ekonomik stres dönemlerinde daha değişken ve yüksek.
BBB	Koruma unsurları ortalamanın altında olmakla birlikte, temkinli yatırım için yeterli. Konjonktürel dalgalanmalarda risk unsurlarında önemli değişkenlik.
BB	Yatırım derecesinin altında ancak yükümlülüklerini zamanında yerine getirebileceğine inanılıyor. Bu kategoride derecenin yukarı ya da aşağı yönde büyük bir değişme potansiyeli var.
B	Yatırım derecesinin altında ve mevcut ya da beklenen mali koruma faktörleri sektörel koşullara ve kurumsal gelişmelere bağlı olarak önemli dalgalanmalar gösteriyor.
CCC	Yatırım derecesinin çok altında. Anapara, faizce imtiyazlı temettü ödemelerinde büyük bir belirsizlik mevcut. Koruma faktörleri zayıf. Olumsuz nitelikteki ekonomik, sektörel ve kurumsal gelişmeler yüksek risk yaratabilir.
DD	Ödenmemiş borçlar. ihraççı anapara ve faiz ödemesini belirlenmiş tarihlerde yapmamış durumda.
D	imtiyazlı hisse senedinin temettü ödemesi henüz yapılmamış.

Kaynak: SIRVAN Nesrin, **Kredi Derecelendirmesi ve Türkiye**

Tablo 13. Firmalara Göre Kredi Notları

	Standart&Poor's	Moody's	Fitch	Duff And Helps
Yüksek Derece	AAA	Aaa	AAA	1
	AAA	Aa	AA	2-4
Orta Derece	A	A	A	5-7
	BBB	Baa	BBB	8-10
Spekülatif Derece	BB	Ba	BB	11-13
	B	B	B	14
Taahhütleri Karşılıyamadığı Riskinin Yüksek Olduğu Durumlar	CCC	Caa	CCC	15
	CC	Ca	CC	16
	-	C	-	17
	C	-	C	-
	D	-	DDD	-
	-	-	DD	-
	-	-	D	-

Kaynak: BABUŞÇU Senol, Hazar ADALET, Kredi Derecelendirmesi ve Finans, Akademi Yayınları, Ankara, Eylül, 2006, s:41

Basel-II kararları ile kredi talebinde bulunan firmaların finansal verileri, yönetici - ortakların geçmişi, organizasyon yapısı, ithalat-ihracat pazar payı ve firmanın derecelendirme notuna bakılacaktır. Ayrıca ülkemizde yoğunlukla kullanılan müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri yerine mevduat sertifikası, altın, borçlanma senetleri, yatırım fonları, ana endekste hisse senetleri gibi daha güçlü teminatlar istenecektir. Kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak, hem de daha yüksek karşılık ayırmak zorunda kalacaktır. Bu da otomatikman kredi miktarına ve maliyetlere yansıtacaktır. Ratingi düşük, sermayesi zayıf, mali tabloları uluslararası standartlara uymayan, kayıtmış oranı yüksek firmalar daha yüksek kredi maliyetleri ile karşı karşıya kalacaktır.

Bankalar sermayelerini daha dikkatli ve verimli alanlarda kullanacaklardır. Bankalar, sermaye arzı ile talebin eşleştiği bir sistemdir. Bu nedenle ekonomiler de hayati bir öneme sahiptirler. Bankalarda meydana gelecek aşağıya doğru bir gidişat hem işletme verimliliğini, hem de ülke ekonomisini olumsuz etkileyecektir. Bu amaçla

Basel-II ile bankaların sermaye yeterliliğinin sağlanması ve kullanılacak sermayenin verimli ve risk oranı az alanlarda değerlendirilmesini istemektedir. Risk oranı yüksek alanlarda değerlendirme durumlarında ise banka sermaye oranı yükseltilerek bankanın da bu riskten etkilenmesi ve daha dikkatli davranması sağlanmıştır. Kredi geri ödemelerinde meydana gelecek bir düzen, zamanında geri dönen kredinin yeni yatırımlar için aktarılmasını sağlanacaktır. Bu sayede maliyetler azalacak ve kredi fiyatları aşağıya çekilecektir.

Bankacılıkta sermaye girişi hızlanacak ve faiz oranları düşecektir. 1990 yılından itibaren başlayan küreselleşme olgusu sermaye hareketlerini de hızlandırmış ve çeşitli ülkeler bu sermaye hareketlerinden etkilenmişlerdir. Her ne kadar sermaye küreselleşmesi beraberinde tüm bölgeyi bazen de dünyayı etkileyen krizler ortaya çıkartmış olsa da birçok ülkenin sermaye birikiminin az olması ve özellikle ihracat ağırlıklı üretim yapan işletmelerin kredi bulmalarını kolaylaştırmıştır. Küreselleşme ile yoğunlaşan ekonomik krizler nedeniyle küresel sermaye bir ülkeye hızla girmekte ve en küçük bir algılamada, hızla çıkmaktadır. Bu ise sıkıntıya giren ülkelerin ekonomilerini buhrana doğru sürüklemektedir. Bu hızlı giriş ve çıkışlar, finans piyasalarının en büyük aktörleri olan bankaları da doğrudan etkilemekte ve özellikle dış kaynak bulma da sıkıntı çekmelerine neden olmaktadır.

Basel-II ile birlikte düzene giren bankacılık sektörü daha sağlam ve standart çalışma düzeni ile dışarıdan ve içeriden daha kolay kaynak bulmaları sağlanacaktır. Risk oranının düşmesi bulunan kaynağın daha fiyatının az olmasına neden olacak ve hem bankanın hem de reel sektörün maliyetleri düşecektir. Bankaların kırılganlığı önlenecektir. Ülkemizdeki bankacılık yapısı birikimlerin toplanması ve talep edenler verilmesi şeklinde yürümektedir. Banka sermaye birikimleri ikinci planda kalmaktadır. Bu ise bankanın çok fazla şüpheli alacak pozisyonuna düşmesi ile sıkıntıya girmekte ve banka batmalarına kadar varan sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla Basel - II verilen kredilerin risk oranına göre bankanın öz sermaye koymasını ön görmekte ve sağlam sermaye yapısının oluşmasını amaçlamaktadır. Bu sayede ortaya çıkacak geri dönüşü olmayan kredilerden kaynaklanan sıkıntı azaltılmaya çalışılmaktadır.

Bankacılık sisteminde risk yönetimi değişecek bankalar mevcut sistemde şubenin tanıdığı ya da merkezin onayı ile kredi açılmaktadır. Basel – II ile birlikte yeni bir risk yönetimi ortaya çıkarılarak, müşterilere derecelendirme sistemi kurulmakta ve derece durumuna göre, yani risk oranına göre kredi oranı ve fiyatı belirlenmektedir. Örneğin 1 milyon EURO'nun üstünde bir kredi alacak olan KOBİ eğer AAA+ bir değere sahip ise kredi fiyatlandırması % 20'lere kadar düşerken, derecelendirilmemiş bir KOBİ % 75 – 100 oranında bir fiyatlandırmaya tabi tutulacaktır. Bu ise reel sektörün maliyetlerinin artması ya da azalmasına neden olacak, piyasadaki rekabet şekli deęiřecektir²⁵³.

Risk yönetimi sistemi ile iç ve dış derecelendirme sistemi kurulacak bu sayede adil ve uygun koşullarda bir kredi sistemi ortaya çıkacaktır. Bankaların en fazla şikayet ettikleri konu, risk çalışma yöntemleridir. Her bankaya göre değişen, bazı bankanın riskli gördüğü bir müşteri diğer banka tarafından aynı şekilde değerlendirilmemesi nedeniyle bir ikilem ortaya çıkmaktadır. Bu durum bankaları sıkıntıya sokmakta ve bir standart oluşmamaktadır. Basel – II ile getirilen standart risk sistemi sayesinde bankaların iç denetim ile belirledikleri bir derece tüm bankalar için aynı olacak ve o müşteri hangi bankaya giderse gitsin aynı fiyatlandırma ile karşılaşacaktır. Zamanla oluşacak bankalar arası müşteri derecelendirme portföyü sayesinde müşteri tek elden izlenebilecektir.

Dış şoklardan etkilemeyen bir yapı sağlanacaktır. Ülke ekonomilerinde meydana gelen krizlerin derinleşmesinin en belli başlı nedeni dış ve iç kaynaklı sermayenin çekilmesidir. Risk oranı yüksek bir ülkeye giren dış sermaye hızlı bir giriş yapar ve finansal piyasalar canlanır, ancak, ekonomide meydana gelen bir sıkıntı, bu sermayenin hızla çıkışına neden olmaktadır. Bu çıkış bir anda finans piyasalarını sarsmaktadır. Bunu gören iç kaynaklı sermayede birikimlerini bu piyasadan çekerek daha az riskli, özellikle altın ve dövize kaydırmaktadırlar. Bu durum ekonomik krizin artmasına ve tüm piyasaların alt üst olmasına neden olmaktadır.

²⁵³ Akbaş RAHMİ, "Basel 2 Ve Amacı" Çevrimiçi , <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/rahmi/001/yazdir.php> ,Erişim Tarihi , 10.03.2013

Basel – II ile birlikte finans piyasalarında sağlanan standart ve bankaların öz sermaye yapısındaki artış nedeniyle, dış şoklardan dolayı ekonomide meydana gelecek bir sıkıntı, dış kaynaklı ve bunu gözlemleyen iç kaynaklı sermayenin hızla çıkışını önleyecek ve küçük olumsuz etkilerle bu sorun aşılabacaktır. Basel-II’de şunu iyi görmek gerekmektedir, standart çalışma yapısı ve sistem getireceğinden risk azalacak ve hızlı sermaye giriş ve çıkışları yavaşlayacaktır.

Basel-II düzenlemelerinin bankalar üzerine etkileri incelendiğinde, bu süreçte yaşanacak en önemli gelişmenin bankaların risk yönetimine verdikleri önemin artması olacaktır. Bankacılık sistemi yeni düzenleme ile birlikte borçluların kredi kalitesini, gerek kendi içsel değerlendirme yöntemleri gerekse standart yaklaşımlarda yer alan kredi derecelendirme kuruluşlarının vermiş oldukları kredi notları sayesinde belirleyeceklerdir. Bu bağlamda bankaların almış oldukları risk, etkin analizler ve değerlendirmeler yapılması sonucu azaltılabilecektir. Basel-II düzenlemeleri ile önem kazanan diğer bir değişken ise verilerdir. Bankalar özellikle içsel değerlendirme yöntemlerini kullanmaları durumunda bu verilerden yararlanacaklar ve bu süreçte bankaların sahip oldukları verilerin önemi artacaktır. Bu nedenle Basel-II ile birlikte bankaların kullanmış oldukları verilerin daha kaliteli olması önem kazanacaktır. Basel-II’nin bankacılık sistemine olan diğer etkileri ise; piyasa disiplinin artması, şeffaflık ve rekabetin artması, ürün fiyatlamasında ve müşteri ilişkilerinde değişimin yaşanacak olmasıdır. Basel-II’ye gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren bankalar ile gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren bankaların uyum süreçlerinin eşgüdümlü olarak gerçekleşmesi düzenlemenin teknik düzeyinin yüksek olması nedeni ile zor gözükmektedir. Uyum sürecinde gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren bankaların kredi riski hesaplamalarında standart yöntemi, gelişmiş ülkelerde faaliyette bulunan bankaların ise içsel değerlendirme yöntemlerini kullanmaları beklenmektedir. Yukarıda yer alan etkiler göz önünde bulundurulduğunda Basel-II’nin düzenleme amaçlarına uygun olarak bankaların uyum sürecini tamamlamaları sonucunda sağlayacakları faydalar söz konusudur. Bu faydaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz²⁵⁴:

²⁵⁴ Beşinci Murat, “Türk Bankacılık Sektörünün Basel II’ye Uyum Süreci”, Çevrimiçi , www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?bWhere=true&nARTICLE_id=3715-37k- , Erişim Tarihi 01.03.2013

1. Bankalarda risk yönetiminin etkinliğinin artması,
2. Bankaların aracılık faaliyetlerini daha etkin biçimde gerçekleştirmelerinin sağlanması,
3. Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler sayesinde piyasa disiplininin sağlanması,
4. Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklerle paralel olmasının sağlanması.

Basel-II'nin Türk Bankacılık Sistemi üzerine etkileri incelendiğinde aşağıda yer alan hususlar ortaya çıkmaktadır.

I. Basel-II ile birlikte, Basel-I'de yer alan OECD Klüp Kuralı'nın kaldırılması nedeni ile ülkemizde faaliyet gösteren bankaların bu durumdan olumsuz olarak etkilenebilecekleri söylenebilir. Bu süreçte ülkemiz gibi OECD üyesi olma avantajını kaybedecek olan ülkelerde bankacılık sektöründe sermaye gereklilikleri artacaktır.¹⁶⁷ Bunun sebebi Türkiye örneği gösterilerek şu şekilde açıklanabilir; mevcut uygulamada Hazine tahvillerinin bilançodaki risk ağırlığı % 0 olarak belirlenmiştir. Fakat Basel-II düzenlemesi ile birlikte, Türkiye YTL dışındaki bir baksa para birimi ile tahvil ihraç edecek olursa, bu tahvillerin bilançodaki risk ağırlığı en az ülkenin sahip olduğu kredi notu kadar olmalıdır. Türkiye'nin kredi notunun yatırım derecesinin altında (BB-) olduğu varsayımı ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ihraç edilecek tahviller artık % 0 risk ağırlığına sahip olmayacak ve bankaların bu gerçeği göz önünde bulundurarak sermaye bulundurması gerekecektir²⁵⁵.

II. Yeni piyasa dengesinde, Basel-II'ye uyum sağlayan bankaların piyasa değeri daha da artacak, fon sağlayıcıları tarafından bu durum dikkate alınacaktır. Diğer bir deyişle, Basel-II sürecinde denetim faaliyetlerinin etkinlik kazanması ve piyasa

²⁵⁵ Şahin Adem , "Basel II Perspektifinde Türk Bankacılık Sektörünü ve Reel Sektörü Bekleyen Olası Gelişmeler", **Active Academy Dergisi**, Aralık, 2004, s:3

disiplini sayesinde yatırımcıların ülkemiz mali sistemine güvenleri daha da artacak, bu sayede sektöre daha fazla fon ve kaynak girişi sağlanabilecektir²⁵⁶.

III. Basel-II uygulamalarına geçiş ile birlikte bankaların risk ağırlıkları daha düşük olan müşterileri tercih etmeleri söz konusu olacak ve bunun sonucunda kredi portföylerinde farklılaşma yaşanması beklenmektedir. Sonuç olarak Basel-II'nin ekonomik yansımaları değerlendirildiğinde bu uygulamadan etkilenecek olan birimler; bankalar, işletmeler, düzenleyici otorite ve derecelendirme kuruluşlarıdır.

Tablo 14: Basel-II' de Portföy Sınıflandırması

KREDİ TUTARI (K)	YILLIK SATIŞ CİROSU (C)	SINIFLANDIRMA
K >1.000.000 EURO	C > 50.000.000EURO	KURUMSAL
K >1.000.000 EURO	C <50.000.000EURO	KURUMSAL KOBİ
K <1.000.000 EURO	C > 50.000.000EURO	KURUMSAL
K <1.000.000 EURO	C < 50.000.000EURO	PERAKENDE KOBİ

Kaynak: UZ Reha , Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, Eylül, 2004, s:1

²⁵⁶ "BASEL II ve KOBİ'LER ÇALIŞMA GRUBU, Basel II ve KOBİ'ler Üzerine Etkisi", **Bankacılar Dergisi**, Sayı:58, 2006, s:17

Tablo 15: Basel II Standart Yaklaşımında Kabul Edilebilecek Teminatlar

Teminat Türleri	Basel I'deki Risk Ağırlığı	Basel II' deki Risk Ağırlığı
Nakit, mevduat veya mevduat sertifikası	% 0	% 0
Altın	% 0	% 0
Belirli şartları taşıyan borçlanma senetleri	% 100	İhraç eden firmanın ratingine göre
Ana endekste (IMKB 100) hisse senetleri	% 100	İhraç eden firmanın ratingine göre
Yatırım fonları	% 100	Fonun içinde bulunan enstrüman tipine göre
Ana endeks dışında fakat organize piyasalarda işlem gören hisse senetleri	% 100	Ratinge göre
Ana endeks dışında, fakat organize piyasalarda işlem gören hisse senetlerini de içeren yatırım fonları	% 100	Fonun içinde bulunan enstrüman tipine göre
Taşınmaz mal ipoteği	% 50	İkamet amaçlı % 35 Ticari amaçlı % 100
Belli şartları taşıyan garanti (A- ve üzeri ratingi olan firmalar)	% 100	Ratinge göre

Kaynak: ARAS Güler, Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkisi ve Geçiş Süreci, s:20, www.sbe.yildiz.edu.tr/BASEL%20II.pdf, Erişim Tarihi: 11.03.2013.

Tablo 16: Basel II SY'de İpotek Karşılığı Verilen Kredilerde Risk Ağırlığı

İpotek Türü	Risk Ağırlığı
İkamet Amaçlı Gayri Menkul İpotegi	% 35
Ticari Amaçlı Gayri Menkul İpotegi	% 100

Kaynak: ARAS Güler, Basel-II Uygulamasının KOBİ'lere Etkisi ve Geçiş Süreci, s:21 www.sbe.yildiz.edu.tr/BASEL%20II.pdf, Erişim Tarihi: 11.03.2013.

Basel Komitesi standart yaklaşımda ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kullanılan kredileri % 35 risk ağırlığına tabi tutmuştur. Ticari amaçlı gayrimenkul karşılığı kullanılan kredilerin ise % 100 risk ağırlığına tabi tutulacağını belirlemekle birlikte aşağıdaki durumların gerçekleşmesi halinde risk ağırlığının % 50 olarak uygulanmasına izin vermiştir²⁵⁷:

²⁵⁷ TBB "Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkisi, Çevrimiçi, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/821/Konferans_KOBI_Kitapciği.pdf, Erişim Tarihi 10.03.2013

I. İpoteğin, iş merkezleri veya çok sayıda bağımsız birimden oluşan gayrimenkuller üzerine tesis edilmesi,

II. İpotek tutarının kredi tutarının iki katı olması,

III. Kredi tutarının gayrimenkulün değerinin % 60'ından küçük olması,

IV. Ülkede gelişmiş organize emlak piyasalarının olması ve bu gayrimenkulün menkul kıymetleştirilerek ikincil piyasalarda işlem görmesi,

4.3.2 BASEL-II'NİN Kobiler Açısından Muhtemel Etkileri

BASEL-II süreci, sadece bankaları değil aynı zamanda Türkiye'nin reel sektörünün %99 gibi çok önemli bir kısmını temsil eden KOBİ'leri de ilgilendirmektedir. Türkiye'de KOBİ'ler ekonominin bel kemiğini oluşturmaktadır. Küçük ölçekli olmanın verdiği esneklik ve uyum özelliklerini en doğru şekilde kullanabilen KOBİ'lerin rekabet güçlerini arttırabilmeleri için çağdaş yönetim anlayışı hedeflemeleri gerekmektedir. BASEL-II, KOBİ'lere yönelik çağdaş yönetim arayışlarından biri olarak önemli etkilere sahip olacaktır. BASEL-II'nin yürürlüğe girmesi ile BASEL-I çerçevesi genişletilerek kredi derecelendirme uygulaması geçerli olacaktır. BASEL-II ile bankanın kredilendirilen işletmeye karşı kendini koruması için derecelendirme veya risk notu belirlenmesi amaçlanmaktadır. KOBİ'nin notu düştükçe, bu banka için daha çok risk taşıdığı için bankanın karşılık olarak daha çok sermaye tutmak durumunda kalması anlamına gelecektir. Türkiye'de KOBİ'lerin finansman sorunlarının temelinde, yetersiz özsermaye veya sermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. BASEL-II ile sermaye yapısı sağlam olan KOBİ'ler daha düşük maliyetle kredi alabileceklerdir. Fakat tersi durumda, kredilerin firmalara getireceği maliyet büyüyecektir. Türkiye'de KOBİ bilançolarının şeffaf olmaması, kayıt dışı işlemlerin yer alması ve banka kredi analizleri açısından tereddüde açık olması nedenleri ile derecelendirme kuruluşlarını ve faaliyetlerini zorlayacak gibi görünmektedir. Ancak, kaçınılmaz olarak yaklaşan BASEL-II süreci KOBİ'leri uyuma zorlamaktadır. Özellikle, kredi maliyetlerinin artacağı ve finansal planlama sürecinin sektöre uğrayacağı gerçekleri ile uyanmaya başlayan KOBİ'ler

çeşitli panel ve seminerlerin katkısıyla da BASEL-II'yi öğrenmektedir. Yine de, bunun henüz reel sektörde yeterli bir idrak düzeyini işaret etmediğini belirtmek gerekir. Türkiye ekonomisinde KOBİ'lerin yeri ve önemi yüksek olduğundan, bu kuruluşların BASEL-II'ye geçmeden önce bazı hazırlıkları yerine getirmeleri gerekmektedir²⁵⁸.

Bu firmaları zorlayacak konuların başında firma kredi derecelerinin tespiti gelmektedir. Bankalar kredi derecesine göre fiyatlama politikası güdecekleri için kredi derecesi iyi olmayan firma kredi bulmakta zorlanacaktır. Diğer taraftan, iyi yönetilen, sağlıklı bilanço yapısına sahip ve gerekli tüm bilgileri şeffaf bir şekilde sunabilen KOBİ'ler potansiyel olarak en iyi kredi derecesini almak suretiyle en iyi şartlarda kredilendirme imkânlarını elde edeceklerdir. BASEL-II ile risk odaklı sermaye yönetimi, risk odaklı kredi fiyatlamasını beraberinde getirecektir. Risk odaklı kredi fiyatlaması doğal olarak KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarını/fiyatını olumlu/olumsuz etkileyecektir. Kullanılan kredinin türünden vadesine, teminatından firma derecelendirmesine kadar çeşitli kriterler, kredilerin fiyatına yansiyacaktır. Mevcut uygulamada kredi riski, ileri tekniklerle ölçülmeden belirlendiğinden, aynı firma hakkında bankalar arasında farklı değerlendirmeler yapılabilmekte, farklı kredi fiyatları ortaya çıkabilmekteydi. BASEL-II ile birlikte, riskin ölçümü iki ana unsura dayanmaktadır; kredi kullananın (firmanın) risk seviyesi ve kredi işleminin risk seviyesi. Kredi kullananın riski, firmanın finansal verileri (bilanço, gelir tablosu vb.) ile niteliksel faktörlerinin (yönetici ve ortakların geçmişi, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün/hizmet gelişimi, ithalat-ihracat, Pazar payı vb.) değerlendirilmesi sonucu tespit edilen "Firma Derecelendirme Notu" ile ifade edilmektedir. Kredi işleminin riski ise, işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar ile değerlendirilmektedir. Böylece kredi, "çok riskli" veya "az riskli" olarak belirlenmekte ve buna göre fiyatlama yapılmaktadır²⁵⁹. KOBİ'lerin BASEL-II ile birlikte alabileceği kredilere yönelik ön koşullar şunlardır:

²⁵⁸ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013

²⁵⁹ Arslan İbrahim, "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri" Çevrimiçi, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013

- KOBİ'nin yıllık satış hasılatı 50 milyon Euronun altında olmalıdır. KOBİ kredileri % 100 yerine %75 risk ağırlığı üzerinden değerlendirileceği için bir bankanın KOBİ kredisi ne kadar fazla ise maliyeti o oranda düşecektir.
- KOBİ'nin bir bankaya olan nakdi ve gayri nakdi risk toplamı 1 milyon Euronun altında olmalıdır.

Bankalarda risk yönetimi kültürünün daha da gelişmesinin, dolaylı olarak bankaların müşterisi konumunda olan reel sektör firmalarını da etkileyecek olması çok iyi bilinen bir olaydır. BASEL-II risk yönetiminde ortaya çıkan gelişmelerle bu süreç daha da etkilenecektir. Reel sektör bu konuda son yıllarda gerekli düzenlemeleri yapmış ve finans sektörüne oranla çok daha hazırlıklı bir konumda bulunmaktadır.

Bilançoları şeffaf olmayan ve yeterince kurumsallaşmamış reel sektör firmalarının bankalarla yaşayabilecekleri sorunlar, BASEL-II uygulamasından bağımsız olarak, uluslar arası standartlara yükseltilmesi zorunluluğu bulunan risk yönetimi uygulamalarının da doğal ve zorunlu bir sonucu olarak görülmelidir. İyi yönetilen, iyi finanse edilmiş ve gerekli tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde şeffaflığı sağlayabilen KOBİ'ler, potansiyel olarak en iyi dereceyi almak suretiyle, en iyi şartlarda kredilendirme imkanına sahip olacaklardır.

Reel sektörün kayıt dışı, vergi mevzuatı ve muhasebe standartlarına uyum problemlerini çözmesi gerekmektedir. Bankaların son 10 yılda bu çerçevede yapmış olduğu yatırımlara reel sektörün de aynı ölçüde uyum sağlaması gerekmektedir. Çünkü BASEL-II ile birlikte, derecelendirme notu bulunmayan şirketler için herhangi bir değişiklik olmazken, yüksek derecelendirme notuna sahip şirketler diğerlerine göre daha avantajlı konuma geçeceklerdir.

Gelecekte az riskli firmaların kredi maliyetleri düşebilecek ve riskli firmalar yüksek kredi maliyetleri ile karşı karşıya kalacaklardır. BASEL-II ile KOBİ tanımı firmaların yıllık toplam satış cirosuna göre tanımlanmıştır. Buna göre yıllık toplam cirosu 50 milyon geçmeyen firmalar KOBİ kavramına dahil edilmektedir. Krizler nedeniyle birbirinden uzaklaşan reel sektör ile bankacılık sektörünün, BASEL-II ile

beraber bankacılık sektörünün, reel sektöre risk yönetimi açısından baskı uygulayacağını ve kredi verme açısından daha seçici davranacağını belirtmeliyiz.

Gelecekte, küçük miktarlarda ve bireysel ve KOBİ kredilerinin artacağı, büyük miktarlarda ve şirketlere verilen kredilerin düşeceği beklenmektedir. Diğer taraftan mevcut durumda KOBİ olarak değerlendirilen bir firma bütün özellikleri ile günümüz tanımına uygun olsa bile, çalıştığı banka BASEL-II'deki standart yöntemi uyguluyorsa kredilerinin toplam 1 milyon Euro'yu geçmesi halinde kurumsal portföy içerisinde değerlendirilerek kendisine derecelendirme kuruluşları tarafından verilen ratingler bankaca esas alınacak ve derecelendirme sistemi nedeni ile artan kredi maliyetlerine maruz kalabilecektir. Bilindiği gibi, derecelendirilmemiş kurumsal firmaların risk ağırlığı %100 olarak alınacak ve ülke risk ağırlığından daha iyi olamayacaktır.

Türkiye'de de firmalarımızın büyük çoğunluğu dışsal derecelendirmeye tabi tutulmamış durumdadır. BASEL-II ile beraber, banka kredisi bulmak isteyen KOBİ'ler derecelendirme notuna sahip olmak zorundadırlar. Bu yönde gerekli derecelendirme için esas dayanak finansal raporlar ve şeffaflığıdır. Belirtildiği gibi, bu KOBİ'ler için ciddi sorunları da beraberinde getirmektedir. Türkiye'de KOBİ olarak gösterilen ve yönetim anlayışları kurumsallaşmadan uzak birçok işletmenin finansal tabloları uluslararası standartlara uymamaktadır. Bu bağlamda, bilançoları kayıt dışı olan, şeffaf olmayan ve yeterince kurumsallaşmamış KOBİ'ler derecelendirme nedeniyle bankalarla ciddi sorunlar yaşayacaktır. Bu yeni sisteme göre, rating kuruluşlarından derecelendirme notu alanlar, bu notun değeriyle orantılı olarak faiz ödeyeceklerdir. Yeni düzenle birlikte, bilançosu daha güçlü, mali yapısı iyi ve sermayesi daha kuvvetli olan dolayısıyla kredi derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'ler daha ucuz kredi kullanabilecektir²⁶⁰.

BASEL-II'de sermaye yeterliliğini belirlemek için kullanılan 'standart yöntemde' KOBİ sınıfının sınırları, firmaların yıllık toplam satış cirolarına göre belirlenmeye başlanacaktır. KOBİ, toplam cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen firmalar olarak

²⁶⁰ TBB, **Risk Yönetimi ve BASEL-II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Yayın no:238, Ekim 2005 s. 33

tanımlanmaktadır. Bu KOBİ tanımına bağlı olarak, 'perakende-kurumsal' KOBİ farkı ortaya çıkmaktadır. Yıllık cirosu 50 milyon Euro veya daha az olan bir işletme, bir bankadan 1 milyon Euro'nun üzerinde kredi kullanırsa, o bankada Kurumsal KOBİ olarak, diğer bankadan da 1 milyon Euro'nun altında kredi kullanırsa o bankadan da 'Perakende KOBİ' olarak dikkate alınacak ve farklı risk ağırlıklarına tabi tutacaktır. Değerlendirmede kullanılacak risk ağırlıkları da bu iki bankanın sermaye yeterliliği için kullandığı yöntemlere göre farklılık arz edecektir.

Türkiye'deki KOBİ'lerin reel sektör içindeki ağırlığı düşünülecek olursa, BASEL-II standartları ekonominin çarkı olan bu sektörün gelişmesi ve düzenlenmesi için büyük bir fırsat olarak görülmelidir. Bu sürece uyum, ekonomik büyümenin yanı sıra KOBİ'lerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve finansal olarak ayakta kalabilmeleri için de önem taşımaktadır. Dolayısıyla, KOBİ'ler süratle yeni standartlara yönelik takip geliştirmeli, BASEL-II için gelecek öngörü ve planlamalarını hazır bulundurmalı, finansal raporlarını standartlarla uyumlaştırmalı ve kurumsallaşma ve organizasyon çalışmalarını başlatmalıdır. BASEL-II, bir yandan Türkiye'nin içinde bulunduğu AB ile uyum süreci açısından da önem arz eden bir süreçtir. Türkiye'de bankalar tarafından standart yaklaşım uyguladığında tüm firmalar yüzde 100 risk ağırlıklandırılmasına tabi olacak oysa bunu hak etmeyen firmalar için dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan yabancı bankalarca daha düşük risk ağırlığı kullanılacak ve böylece bu bankalar standart yaklaşım kullanan bankalara göre önemli avantaj elde edeceklerdir. Bilindiği gibi, derecelendirilmemiş kurumsal firmaların risk ağırlığı %100 olarak alınacak ve ülke risk ağırlığından daha iyi olamayacaktır.

Türkiye'de de firmaların büyük çoğunluğu dışsal derecelendirmeye tabi tutulmamış durumdadır. Üst denetçi mercii bankalara portföylerindeki firmaların kredi notlarına bakmaksızın hepsi için %100 risk ağırlığı kullanma izni verebilir. Bu durumda bankaların tutarlı bir yaklaşım izleyerek ya bütün firmalar için %100 risk ağırlığını kullanma yada kredi notu olan firmalar için kredi notunu, derecelendirilmemiş firmalar içinse %100 risk ağırlığı uygulama yoluna gitmeleri gerekmektedir. İlk aşamada büyük oranda standart yöntem kullanılacağı ve daha gelişmiş yöntemlere geçişin en az 4-5 yıl almasının beklendiği de göz önüne alındığında bu ve benzeri

politikalar uygulayarak riskliliğinin farkında olan KOBİ'lerin fon maliyetlerini düşürebilmesi muhtemeldir.

Ancak, BDDK'nın gözetiminin olacağı ve perakende portföyde yer alan firmaların geçmişteki temerrüt durumlarının incelenerek bu firmalara uygulanan standart risk ağırlığının artırılabilceği unutulmamalıdır. Ayrıca BASEL-II' de bankaların içsel derecelendirme (IRB) yöntemini kullanmaya teşvik edildikleri ve geçiş aşamasından sonra bu yöntemin bankalarca kullanılmasının daha hassas risk ölçümüne olanak tanıyacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bunlara ilaveten, zamanla bankalardan kredi kullanan firmalarla ilgili bazı bilgiler Kredi Kayıt Bürosu sistemi içinde yer alacak ve bilgilerin bankalarca paylaşıldığı bu sistemde bankalar firmaların kullandıkları kredileri yakından takip etme olanağına sahip olacaklardır. Kurumsal portföyde değerlendirilen ve dışsal derecelendirme notuna sahip olmayan bir firma %100 risk ağırlığına tabi olacak, risk ağırlığı ülke risk ağırlığından daha iyi olamayacaktır. Eğer firmanın rating notu varsa ülke risk ağırlığından daha iyi bir dereceye sahip olabilecektir. Bununla beraber BASEL-II' ye uyumla birlikte firmaların dışsal derecelendirmeye tabi tutulmaları ve şeffaflaşmaları neticesinde AB'ye üyelik sürecinde yabancı sermayenin girişi ile birlikte ülkemizin yurtdışı borçlanma maliyeti de düşecek ve ülke notumuz (B+) iyileşerek ülkemizin risk ağırlığı %100'ün altına (%50, %75 seviyelerine) inebilecektir. Bu durumda da kurumsal portföyde yer alan firmalara uygulanacak risk ağırlığı bu seviyelere indiğinde, bankaların daha az sermaye tutmaları neticesinde kredi faiz oranlarında ciddi düşüşler olabilecek ve bu da kredi kullanan firmalara büyük avantajlar sağlayabilecektir.

BASEL-II düzenlemesi ile birlikte bankaların davranışını etkileyecek olan yeni risk yönetimi anlayışı kredi müşterilerine de yansıtacaktır. BASEL-II iyi derecelendirme sistemlerine çok fazla odaklanmaktadır. Standart yaklaşımda kurumsal portföydeki firmaların (Kurumsal KOBİ'ler dahil) bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından derecelendirilmesi, perakende portföyde yer alan firmaların ise derecelendirilmeyip sabit bir oranla değerlendirilmesi öngörülmektedir.

Daha gelişmiş yaklaşımlara bakıldığında ise; bankaların bunun yerine, özellikle kredileriyle ilgili kendi derecelendirme sistemlerine sahip olmaları gerektiği görülmektedir. Bu kapsamda her bankanın ilerdeki yıllarda kendi derecelendirme sistemini kurması ve kullanması beklenmektedir. BASEL-II önerisinde açıklanan gelişmiş metotları, risklerinin ölçümünde kullanmıyorsa, bankaların sermaye ihtiyaçları artacaktır. Bunu da firmalara kullandıkları kredi maliyetlerine yansıtmaları kaçınılmaz olacaktır.

Ülkemizde BASEL-II ile birlikte, kredinin subjektif yöntemlerle "iyi" veya "riskli" veya "az riskli" olduğunun belirlenmesi sürecine girilecek, fiyatlamasının buna göre yapılması kaçınılmaz olacaktır. Bu risk odaklı kredi fiyatlaması KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarlarını ve fiyatlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecektir. Kullanılan kredinin türünden vadesine, teminatından firma kredi notuna kadar çeşitli kriterler firmaların kullanacakları kredilerin fiyatına yansıtacaktır. Mevcut sistemde, özel sektör firmalarına verilen krediler risk yapısına bakılmaksızın, teminat yapısı dikkate alınarak büyük oranda yüzde 100 risk ağırlığına sahipken, BASEL-II' deki standart yöntem altında kurumsal portföydeki firmaların risk ağırlığı, firmaların kredi notuna bağlanmıştır. Yeni düzenleme ile Türkiye ekonomisi ve gelişmekte olan ekonomiler için çok önemli bir konu olan KOBİ'lere yaklaşım yeni bir boyut kazanmaktadır Uluslararası ekonomik ilişkilerde yaşanan gelişmeler, rekabet koşullarındaki hızlı değişme, teknoloji alanındaki yenilikler yanında ekonomik faaliyeti düzenleyen kurallardaki değişmeler KOBİ'lerin performansını etkilemektedir²⁶¹.

Sonuç olarak KOBİ'lerin BASEL-II süreci için atacakları adımlar şunlardır²⁶²:

- Esas konularında faaliyet göstermek,
- Faaliyetlerden doğan riskleri yönetecek finansal enstrümanları kullanmak,
- BASEL-II'nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlamak,
- Bağımsız derecelendirme kuruluşlarından ve bankalardan derecelendirme
- notu almaya hazır olmak,

²⁶¹ **KOBİ-Efor**, Çevrimiçi, <http://www.kobi-efor.com.tr/haber-detav.asp?id>, Erişim Tarihi: 15.04.2013.

²⁶² **KOBİ-Efor**, Çevrimiçi, <http://www.kobi-efor.com.tr/haber-detav.asp?id>, Erişim Tarihi: 15.04.2013.

- İyi not alabilmek için sermaye yapısını güçlendirmek,
- Uluslararası anlamda kabul görmüş standartlarda ve güvenilir mali tablolar üretmek,
- Kurumsal yönetim kültürünü geliştirmek,
- Nitelikli insan kaynağına yatırım yapmak,
- Karar almada her türlü riskin dikkate alınmasını sağlayan bir sistem kurmak,
- Değişime ayak uydurmak.

Bilindiği gibi, AB ile entegrasyon sürecine girmiş olan Türkiye'nin, tam üyelik için birçok alanda AB normlarına uyması istenmektedir. AB uygulamaya koyduğu çerçeve programlarda üzerinde durduğu gibi ekonomik ve sosyal alanda KOBİ'lere çok büyük önem vermektedir. Bu süreç içinde, reel ekonominin lokomotifi olan Türk KOBİ'lerinin normlarına uymaya çalışması ve rekabet gücünü arttırması kaçınılmaz bir olgudur AB üyeliği için hazırlık programı yapmakta olan Türkiye'nin bu sebeplerden dolayı, bünyesindeki KOBİ'leri, AB KOBİ'lerinin standartlarına yakınlaştırmak için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir²⁶³.

Basel-II düzenlemesinin finansal piyasalarda faaliyet gösteren kurumlara önemli etkileri olmakla birlikte, yeni uygulama bu kurumlardan standartları gerçekleştirebilenlere avantajlar sağlarken standartları gerçekleştiremeyenler veya Reel sektör aldığı kredileri daha etkin ve verimli kullanacaktır. Ülkemizin ekonomik yapısının hemen hemen % 95'ini oluşturan KOBİ'ler bankalardan aldıkları kredilerle hem yatırım yapmakta hem de işletme sermayesi olarak kullanmaktadırlar. Alınan krediler bu amaçla kullanıldığında bir sorun çıkmamaktadır. Ancak, geçmişte yaşanan birçok olay bu kredilerin işletme içinde kullanılmadığı, girişimcinin şahsi amaçları içinde kullandığı görülmektedir. Binek araç, yat, kat gibi tüketime dönük alanlarda kullanılan bu krediler geri ödemeler sırasında sıkıntı oluşturmakta ve işletmenin bile sonlanmasına varan sonuçlar ortaya çıkartmaktadır.

Basel-II ile getirilen teminat şekilleri ve derecelendirme sayesinde bu tür, tüketime dönük harcamalarda bu kredilerin kullanma şansı azalacak ve işletmenin

263 Erhan Akdemir, "Avrupa Birliği İlerleme Raporları ve Türkiye'de KOBİ'ler", **İTO VİZYON Dergisi-AB Vizyon Eki**, Mayıs 2007, s. 7.

ihtiyaçlarına dönük bir kullanım söz konusu olacaktır. Yeni sistemde belli standartlara bağlanan kredi alımları, sadece alım aşamasında değil üç kademe halinde kredinin ödenmesi bitene kadar denetlenecektir.

Şeffaflık ve Denetim için işletmelerin uyacağı yeni finansal tablo yapısı, devletin denetimi kolaylaştıracak ve daha fazla gelir elde edecektir. 1980'den sonra ortaya çıkan bir yapı maalesef başarılı olmamıştır. Özel sektörün güçlenmesi ve sermaye birikimi oluşturmaya dayalı bu yapı gelişirse, istihdam oranı artar, devletin hantal yapısı, özel sektörün dinamik yapısı ile değişir ve devlet birçok piyasadan çekilerek özelleştirme ile birlikte gerçek görevlerine döner düşüncesi hâkimdi, bu nedenle de çok fazla kayıt dışı ekonomi ile ilgilenilmemiştir. Ancak, günümüzde bu istenenin çok da gerçekleşmediğini görmekteyiz. Devletin güçlenememesi ve hantal yapısı, ekonomik krizlerde, özel sektörü de zorlamış ve birçok işletme batmıştır. Her ne kadar krizlerden bu kadar çabuk çıkışımızı kayıt dışı ekonomiye bağlansa da artık her kesim ürettiğinin vergisini verecek, devlet güçlendikçe özel sektörde güçlenecektir.

Basel –II ile getirilen standartlar sayesinde devlet denetimi kolaylaşacak, iki tip finansal tablo uygulaması ortadan kalkacaktır. Şeffaflaşan işletme devlete vergisini verecek ve kayıt dışılık önlenecektir.

İşletmelerin bu sürece hazırlanırken yapmaları gereken düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir: Kayıt dışı işlemlerin kayıt içine alınması gerekir. Firmaların esas faaliyet konularında çalışmaya önem vermeleri gerekir. Faaliyetlerinden doğan riskleri azaltacak alternatif finansman yöntemleri kullanılmalıdır (Faktoring gibi). Öngörülen teminat yapısına uyum sağlanmalı (İşletme dışındaki şahısların gayrimenkullerin işletme içine alınması). Doğru ve şeffaf kayıt düzeni ile güvenilir mali tablolar üretilmesi için gerekli muhasebe süreçlerine uyulmalı. Raporlama ve veri tabanı konularında teknolojik yatırımlar tamamlanmalı. Kurumsal yönetim kültürünün en üst yöneticiden tüm çalışanlara kadar yerleştirilmesi için çalışmalar yapılmalı. Finansal yönetimin profesyonellere verilmesi ve nitelikli insan kaynağına yatırım yapılması gerekir. Basel-II ile öngörülen değişimlerin İşletmelere etkilerinin

bilinmeli ve riskler ölçülmelidir. Sermayelerin güçlendirilmesi amacı ile ortaklıkların kurulması, Dış yatırımcılarla kısmi veya tam ortaklıklar yapılması.

Bu süreçte yetersiz öz sermaye yapısına sahip işletmeler zor durumda kalabilecektir. Kredi sürecinde klasik ipotekler önemini yitirecektir. Bunun yerini kurumsal yönetim, finansal raporlama sürecinde şeffaflık ve finansal yapının güçlü olması alacaktır. Mali tablolarda açıklanan bilgiler işletmenin gerçek durumunu yansıtmalıdır. Türkiye’de muhasebe kayıtlarının yasal zorunluluk ve vergi kaygısı ile tutulması finansal raporlama sürecinin şeffaflığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda artık işletmelerin finansal tablolarını kamuya güvenilir bilgi üretmek amacıyla hazırlamalıdır. Güvenilir finansal tablolar için diğer bir unsur Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na (UFRS) uygun raporlama standartlarının kullanılmasıdır. Bunun için muhasebe sürecinde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK) tarafından oluşturulan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları(TFRS) kullanılmalıdır. Bu konuda yasal bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır. Finansal tabloların güvenilirliğini arttıran bir diğer unsur bağımsız denetimdir. Ayrıca işletmelerde faaliyetlerin verimliliğini arttırmak, varlıkları korumak, hata ve hileleri en aza indirmek amacıyla uygun bir iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim mekanizması oluşturulmalıdır. Tüm işletmelerde kurumsal yönetim ilkeleri hayata geçirilmelidir. Bu ilkeler; eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluktur. Ülkemizde sıkça kullanılan teminat yöntemi olan ortak kefalet ve grup şirket kefaleti artık geçerli olmayacak. Müşteri çek ve senetleri dahi krediye teminat olarak kabul edilmeyecek. İşletmeler Bilançolarındaki sermaye yapıları ve piyasa güçleri üzerinden değerlendirilecek.

SONUÇ

Ülke ekonomilerinin sürdürülebilir, sağlıklı ve pozitif bir büyüme ve kalkınma süreci için kilit bir rol oynayan KOBİ'lerin ülke ekonomilerindeki öneminin her geçen gün artmaktadır. Türkiye'de küçük ve orta ölçekli işletmelerin yapısal özelliklerinden kaynaklanan birçok önemli sıkıntısı bulunmaktadır. Dengesiz coğrafi dağılım, yatırım desteklerinin azlığı, vergi zorlukları, teknolojik gelişmelere erimede yaşanan zorluklar, bürokratik engeller, finansal kaynaklara ulaşmakta yaşanan zorluklar gibi sıkıntılar nedeniyle bu işletmeler dış ticarete yeterince pay alamamaktadır ve iç piyasayla yetinmek zorunda kalmaktadırlar. İç piyasa kaynaklarının yetersiz olması ise KOBİ'lerin işletme faaliyetlerini sınırlandırmaktadır. İhtiyaç duydukları finansmanın temini için banka kaynaklarına ihtiyaç duyan bu işletmelerden yüksek teminat ve faiz oranları talep edilmektedir. Bu bakımdan bankacılık sistemi veya çeşitli devlet kurumları tarafından sağlanacak olan kredilerin toplam hacmi içerisinde KOBİ'lerin payının artırılması, mali araçları daha iyi ve fazla kullanmalarını sağlamak üzere uygun yapılar oluşturulmasına önem vermek gerekir.

Mevcut işletmelerin yapısal özelliklerinin geliştirilmesi, üretkenliklerinin artırılması ve büyütülmesi, yeni girişimcilerin desteklenmesi bu bakımdan oldukça önemlidir. Ülkemizde KOBİ'ler teşvik ve desteklerden yeterli bilgilendirilmenin yapılmaması, teşvik şartlarının ağır olması gibi nedenlerle yararlanamamaktadırlar. Diğer finansman kaynaklarından da bilgi eksikliği, ölçek küçüklüğü gibi nedenlerle yararlanamayan bu işletmeler finansman kaynağı taleplerinin karşılanamaması nedeniyle gelişip büyümemekte, teknolojik yenilikleri takip edememekte, Ar-Ge çalışmalarında bulunamamakta ve bu yüzden de ülke ekonomisinin büyümesi ve kalkınması açısından destek sağlayamamaktadır. KOBİ'ler ülkemiz için de sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan gerekli olan temel taşlardır. Bu işletmelere destek ve teşvik politikaları ile katkı sağlanması gerekmektedir. Bu politikaların amacının küçük ve orta ölçekli işletmelerin ihracata yönelik faaliyetlerini, üretkenliklerini, katma değerdeki paylarını artırıcı, maliyetleri düşürücü, uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü artırıcı ve aynı zamanda KOBİ'lerin teknolojik ve yenilikçilik kapasitesini geliştiren özellikler taşıması gerekmektedir. Bu bağlamda devlet tarafından öncelikle KOBİ'lerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi için istikrarlı bir

ekonomik ve politik ortamın oluşturulması gerekmektedir. Diğer yanda, uygulanacak olan teşvik ve desteklerin etkin ve etkili olması, iş ortamını iyileştirmesi, teminat sorununa çözüm üretmesi, bağımsız iş kurmayı teşvik eden ve bürokratik süreci azaltan adil, etkili bir vergi sistemi oluşturması, etkin finansman teknikleri ve yolları geliştirmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için etkin bir KOBİ destek politikalarının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmakta ve verilen desteklerin ihracata, istihdama ve bölgesel kalkınmaya sağlayacağı katkının artırılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ALTINTAS M. Ayhan : **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**, Turhan Kitabevi, Mart, 2006

BABUŞÇU Senol : **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Yayınevi, Eylül, 2005

BABUŞÇU Senol, Hazar ADALET : **Kredi Derecelendirmesi ve Finans**, Akademi Yayınları, Ankara, Eylül, 2006

Hakkı Çiftçi: **İktisadi Gelişmede Uluslararası Rekabet ve Ulusal Kurumlar Dinamiği**, Ankara, Seçkin Yay., 2004

İdil Özlem Koç: **Türk KOBİ'leri Bugünü ve Geleceği**, İstanbul, Arıkan Basım Yayım, 2008

Orhan Küçük: **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005

Semra Güney: **Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2008

Tamer Müftüoğlu: **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Sorunlar Öneriler**, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1989

Makaleler ve Diğer Yayınlar

ARSLAN İbrahim : “Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”

ATİKER Mustafa: **Basel I-Basel II**, Konya Ticaret Odası Etüd Arastırma Servisi Bilgi Raporu, Sayı:2005-41, Konya, 2005

Ayhan Yüksel: **BASEL-II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, Ankara, BDDK Yayını, 2005

BDDK: **Finansal Piyasalar Mart 2007 Raporu**, Sayı. 5, 22 Ağustos 2007

BDDK: **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Uyumlaştırılması** (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Türkçe Çeviri, 2005

COSKUN Can Aktan ve İstiklal Y. Vural: **Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Rekabet Dizisi 1, Yayın No:254, Ankara, 2004

DİE: **1997 Sanayi İş Yeri Sayımı**

DPT: **Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Devlet Yardımları**, DPT Yayın No:2730, Ankara, 2007-a

DPT: **Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2004

Halil Sarıaslan: **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara, TOBB Yay. 1994

İlhan Uludağ: **Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli**, İstanbul, İTO Yay., Ekim 1996

İTO: **Ülke Hizmetinde 100 Yıl**, Rehberlik Yayınları Dizisi No:12, İstanbul, İTO Yay.,1982

İTO : **Türkiye'de Kobilerin Basel II Ye Uyum Süreci Ve Öneriler** , Yayın no: 2008/4

M. Kemalettin Çonkar, Suayip Özdemir : **KOBİ Girişimcileri için Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, İstanbul, İTO Yay No:2009-27, 2009,

Nusret Ekin : **Küreselleşme ve Gümrük Birliği (Rekabet Gücüne Sosyal Boyutlu Bir Yaklaşım)**, İstanbul, İTO Yay., 1996

Özkan Öztürk: **İstihdam Konusunda KOBİ'lerin Önemi ve KOBİ Alanında Eğitim İstihdam İlişkisi Açısından Kamu İstihdam Kurumunun Rolü**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara, 2007

Süleyman Özdemir, Halis Yunus Ersiz ve İbrahim Sarioğlu : **İssizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi**, İstanbul, İTO Yay, 2006,

Seyhun Doğan: **Avrupa Birliği'nin KOBİ Yaklaşımı** İTO Yayınları , 2010

Seyhun Doğan: **Avrupa Birliği Araştırmaları** İ.T.O.Yayınları,2010

Süleyman Özdemir, Halis Yunus Ersöz, Halil İbrahim Sarioğlu :”Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi** sayı 53 2007

TBB: **Risk Yönetimi ve BASEL-II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Yayın no:238, Ekim 2005

TBB :”Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, Basel II ve KOBİ'ler Üzerine Etkisi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:58, 2006,

TBB: “Çalışma Grubu, "Risk Yönetimi Prensipleri", **Bankacılar Dergisi**, Sayı. 57, 2006

TBB: “Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Etkin Bankacılık Denetimi için Temel İlkeler”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 59, 2006,

UZ Reha: **Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, Eylül, 2004,

Elektronik Kaynaklar

ARAS Güler, Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkisi ve Geçiş Süreci, s:20, ”,
(Çevrimiçi): www.sbe.yildiz.edu.tr/BASEL%20II.pdf, Erişim Tarihi: (11.03.2013)

BDDK, Basel İlerleme Raporu Değerlendirmesi, (Çevrimiçi):
www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/ilerleme_raporu_degerlendirmesi_19062006.pdf,
Erişim Tarihi: (15.03.2013)

Beytullah Yılmaz, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Toplumda
Üstlendikleri Roller Bakımından Analizi”, (Çevrimiçi):
<http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/ocak%202004/kucuk.htm>, Erişim
Tarihi:18.02.2012

BIS, (Çevrimiçi): <http://www.bis.org/about/history.htm> Erişim Tarihi:15.03.2012

DPT, 2006 YILI Programı, (Çevrimiçi): <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf>,
Erişim Tarihi:02.03.2012

DPT, “**KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009)**”, Ocak 2004, (Çevrimiçi)
[http://www.dpt.gov.tr/DYS/DokumanAra.aspx?Enc=9311D34D022EB51F8F965FA
B6D24991113C AC673450E38F7](http://www.dpt.gov.tr/DYS/DokumanAra.aspx?Enc=9311D34D022EB51F8F965FA B6D24991113C AC673450E38F7), Erişim Tarihi: 07.01.2012

DTM, “İhracata Yönelik Devlet Yardımları Nelerdir?”, (Çevrimiçi)
<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/IHR/DevletYardimlariDb/devyardnot.doc>,
Erişim Tarihi: 14.03.2012

Figen Yılmaz, “Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ’ler)”,
(Çevrimiçi):http://http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler_2004.pdf , iş
Bankası Yayını, Erişim Tarihi:13.12.2012

Güler Aras ve Alövsat Müslümov, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde
KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”,(Çevrimiçi)
http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf%5CBildiri_33.PDF, Erişim Tarihi:
02.02.2012

Hande Süzer, “KOBİ Peşindeki Banka Sayısı Arttı”, Capital, 1 Mart 2006,
(Çevrimiçi):http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=3364 ,
Erişim Tarihi: 23.03.2012

Çevrimiçi,
<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/IHR/DevletYardimlariDb/devyardnot.doc>,
Erişim Tarihi: 14.03.2012

Çevrimiçi,
<http://www.dpt.gov.tr/DYS/DokumanAra.aspx?Enc=9311D34D022EB51F8F965FA B6D24991113C AC673450E38F7>, Erişim Tarihi: 07.01.2013

Çevrimiçi,<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc> Erişim Tarihi:14.01.2012

Çevrimiçi <http://www.oecd.org/dataoecd/60/58/38369169.pdf>, Erişim
Tarihi:14.01.2012

Çevrimiçi<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc> Erişim Tarihi: 14.01.2012

KOBİ-Efor, Çevrimiçi, <http://www.kobi-efor.com.tr/haber-detav.asp?id>, Erişim
Tarihi: 15.04.2013

Manfred Schmiemann, “Enterprises By Size Class-Overview of SMEs in the EU”,
2008, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-031/EN/KS-SF-08-031-EN.PDF, Erişim Tarihi:20.04.2012

Mehmet Civan, Mehmet Tekinkul, “Küçük ve Orta Boy işletmelerin Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci: Gaziantep Örneği”, (Çevrimiçi): <http://www.econturk.org/Turkisheconomy/P455.pdf>, 19.03.2012

OECD, “Türkiye’deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Mevcut Durum ve Politikalar”, 2004, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf>,
29.04.2012

Ramazan Aktas: “KOBİ’lerin Ülke Ekonomisi Açısından Tasıdığı Önem, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, (Çevrimiçi) <http://www.sbe.yildiz.edu.tr/Kobi.pdf> 05.02.2012

Resmi Gazete, “KOBİ’lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, 18 Kasım 2005, sayı 25997, Çevrimiçi <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=2>, 25.02.2012

SİRVAN Nesrin, Kredi Derecelendirmesi ve Türkiye <http://gunaycaymaz.googlepages.com/krediderecelendirme.pdf> (01.04.2013)

TİSK, “Avrupa Birliği’nde Girişimciliğin geliştirilmesi Türkiye’ye Yol Gösteren İlke, Politika ve Uygulamalar”, (Çevrimiçi) <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1215>, 20.04.2012

Küçük ve orta Ölçekli İşletmeler, Çevrimiçi, ekodiolog.com, Erişim Tarihi: 25.02.2013

Öznur Yüksel, Şubat Krizinin KOBİ ler üzerindeki etkileri ve çözüm öneriler

Küçük ve orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ’LER) , Çevrimiçi, www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html, Erişim Tarihi: 25.02.2013

OECD, Türkiye’deki küçük ve orta ölçekli işletmeler mevcut durum ve politikalar Çevrimiçi, www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf , Erişim Tarihi: 15.02.2013, www.kobi.org.tr , www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view...id... , çevrimiçi 25.12.2013

Çevrimiçi, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/12573/Turkiyede_Kobilerin_Banka_Kredilere_Erisimi_UzmanlikTezi.pdf , Erişim Tarihi: 25/04/2013

”Küçük İşletmeler Yasası 10 Prensiptir Resmi Gazete, Sayı 27955, 05 Haziran 2011, Çevrimiçi, cdd.kosgeb.gov.tr/.../file.axd, Erişim Tarihi: 25/04/2013

“Küçük İşletmeler Yasası” Çevrimiçi, www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view...id... , Erişim Tarihi: 12.01.2013

“Rekabet Edilebilirlik Ve Yenilik Çevre Programı” , Çevrimiçi
<http://ab.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=2033&lng=tr> , Erişim Tarihi
15.12.2012

“IPARD projesi” Çevrimiçi, <http://www.ipard.com.tr/ipard.html> , Erişim Tarihi
15.12.2012

“Çerçeve programları” Çevrimiçi , <http://projeofisi.ogu.edu.tr/?q=node/39> , Erişim
Tarihi: 17.12.2012

“7. Çerçeve Programları” Çevrimiçi
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=150&Itemid=318 , Erişim Tarihi: 17.12.2012

“Eureka” Çevrimiçi
<http://www.eureka.org.tr/home.do?rt=9&ot=1&pid=0&sid=1389> , Erişim Tarihi:
17.12.2012

“Eureka Eurosatrs “Çevrimiçi , , <http://www.aia-istanbul.org/tr/content.asp?PID={84485BB8-F3FA-4F01-8F1F-7FE813F8272E}> ,
Erişim Tarihi: 17.12.2012

<http://www.usakgundem.com/yorum/9/t%C3%BCrkiyede-kobi-tanimlari.html>

“Kobi Tanımları “ , Çevrimiçi ,
<http://www.tobb.org.tr/KobiArastirma/Sayfalar/KOBITanimi.aspx> , Erişim Tarihi:
20.12.2012

“ Ar-Ge Destekleri “ ,Çevrimiçi ,
<http://www.sanayi.gov.tr/ServiceDetails.aspx?dataID=113&catID=305&lng=tr> ,
Erişim Tarihi: 12.12.2012

“ Kobi Destekleri “ , Çevrimiçi,
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 , Erişim Tarihi: 12.12.2012

“ Tekno Girişim Desteği” Çevrimiçi ,
<http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr> , Erişim Tarihi:
12.12.2012

“ Yurtdışı Fuar Desteği” , Çevrimiçi,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=0FCD75B3-D8D3-8566-4520AE92BA183DC2> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

“Çevre Maliyetlerinin Değerlendirilmesi” Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&bolum=7924EE8E-D8D3-8566-452070DDCEC9618C> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

Öznur Yüksel, Şubat Krizinin KOBİ ler üzerindeki etkileri ve çözüm önerileri,
Çevrimiçi http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_09.pdf , Erişim Tarihi:
14.03.2013

“Ar-Ge Yardımları” Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mevzuat&icerik=A7566044-D8D3-8566-4520B559CF46D075> , Erişim tarihi 15.12.2012

“İstihdam Yardımı” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ISTIHDAM.pdf> , Erişim Tarihi: 15.12.2012

“Yurtdışı Fuar Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/YD%20FUAR.pdf> , Erişim Tarihi: 12.12.2012

“Turqality”, Çevrimiçi, <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TURQUALITY.pdf> , Erişim Tarihi: 15.12.2012

“Yurtdışı Pazar Araştırması” Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/PAZAR%20ARS.pdf> , Erişim Tarihi: 15.12.2012

“Yurtdışı Rekabet Desteği” , Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/Rekabetcilik.pdf> , Erişim Tarihi: 15.12.2012

“Tasarım Desteği” Çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf> , Erişim Tarihi: 15.12.2012

Teknik Müşavirlik Destekleri” , Çevrimiçi ,
<http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/TEKNIK%20MUSVRLIK.pdf> , Erişim Tarihi: 15.12.2012

“tarımsal destek” , çevrimiçi , <http://www.ekonomi.gov.tr/upload/78D45D5F-19DB-2C7D-3DEB92A25DCCD64F/ozet10.pdf> , erişim tarihi 15.12.2012

“TÜBİTAK Programları” Çevrimiçi ,
http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari#destekler_sanayi_ana_sayfa_akordiyon-block_1-0 , Erişim Tarihi:
17.12.2012

“TTGV Destekleri “ Çevrimiçi , <http://www.ttg.gov.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri> ,
Erişim Tarihi 17.12.2012

“

İleri Teknoloji Destekleri” , Çevrimiçi , <http://www.ttg.gov.tr/tr/ileri-teknoloji-projeleri-destegi> , Erişim Tarihi 17.12.2012

“Eximbank Kredi Destekleri”, Çevrimiçi ,
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 , Erişim Tarihi 17.12.2012

“Kalkınma Bankası Kredi Destekleri” Çevrimiçi ,
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=136&Itemid=268 , Erişim Tarihi 17.12.2012

“KOBİ A.Ş.” Çevrimiçi ,
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=182&Itemid=274 , Erişim Tarihi 17.12.2012

“KGF A.Ş.” Çevrimiçi
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=183&Itemid=275 Erişim Tarihi 17.12.2012

“İVCI” Çevrimiçi ,
http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=344 , Erişim Tarihi 17.12.2012

“KOSGEB kuruluş ve organlar” çevrimiçi , <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk21.pdf> ,
erişim tarihi 20.12.2012

“KOSGEB Genel Kurul” Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=3&refContent=2> ,
Erişim Tarihi 20.12.2012

“Kobi Proje Destek Programı” , Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3> , Erişim Tarihi 20.12.2012

“Tematik Proje Destek Programı” , Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=4> Erişim Tarihi 20.12.2012

“Ar-Ge , İnovasyon Destek Programı”, Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6> , Erişim Tarihi 20.12.2012

“Genel Destek Programı” , Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7> Erişim Tarihi, 20.12.2012

“Gelişen Kobi Destek Programı” , Çevrimiçi ,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=24> , Erişim Tarihi
20.12.2012

“Kredi Faiz Desteği” , Çevrimiçi ,

<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=32> , Erişim Tarihi
20.12.2012

Murat Beşinci , Cemil Ertem , “Basel Kriterleri” , Çevrimiçi ,

http://www.birgun.net/forum_index.php?news_code=1108535891&year=2005&month=02&day=16 Erişim Tarihi 20.03.2013

Arslan İbrahim ,”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri” Çevrimiçi ,

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf , Erişim Tarihi 15.02.2013

ATO, “Basel II KOBİ’lerin Kredi Riski Ve Derecelendirilmesi” Çevrimiçi ,

http://www.atonet.org.tr/yeni/files/_files/OZEL_IHTISAS_KOMISYONLARI/files/ato_basel.pdf-matbaa.pdf , Erişim Tarihi 20.03.2013

“Risk Ağırlık Yöntemi” Çevrimiçi ,

http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/821/Konferans_KOBI_Kitapciği.pdf , Erişim Tarihi 20.03.2013

Akbaş RAHMİ , “Basel 2 Ve Amacı” Çevrimiçi ,

<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/rahmi/001/yazdir.php> , Erişim Tarihi
10.03.2013

Beşinci Murat, “Türk Bankacılık Sektörünün Basel II’ye Uyum Süreci”, Çevrimiçi ,

www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?bWhere=true&nARTICLE_id=3715-37k- , Erişim Tarihi 01.03.2013